

Tampereen ammattikorkeakoulu

AMMATILLINEN OPETTAJAKORKEAKOULU

Opettajankoulutuksen kehittämishanke

VERKKOON VIHTOMAAN

Anja Hautala
Heli Viitanen

2008

HAUTALA ANJA, VIITANEN HELI: Verkkoon vihtomaan
Tampereen ammattikorkeakoulu
Opettajankoulutuksen kehittämishanke 58 s + 18 liites.
Työn ohjaaja Sirpa Levo-Aaltonen
Syyskuu 2008
Asiasanat: käsityö, englantia, verkko-opetus, monikulttuurisuus

TIIVISTELMÄ

Kehittämishankkeessa tarkastellaan kansalais- ja työväenopistojen tarjoamaa käsityön ja englannin kielen opetusta ja verkko-opetustarjontaa sekä verkko-opetusmateriaalin suunnittelun taustatekijöitä. Yhtenä verkko-opetuksen kohderyhmänä ovat maahanmuuttajat. Kehittämishankkeeseen sisältyy integroituun käsityön ja englannin kielen opetukseen tuotettu oma opetusmateriaali *Verkkoon vihtomaan*.

ABSTRACT

The focus of this development project was to review handicrafts and English language courses offered, especially as net-based instruction, by adult education centers in Finland as well as studying some key factors in designing a net-based course. One target group of net-based instruction was immigrants. The development project included producing a self-designed teaching material *Verkkoon vihtomaan* to be used in an integrated handicrafts and English language course for adult learners.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	3
2	KANSALAIS- JA TYÖVÄENOPISTOT JA VAPAA SIVISTYSTYÖ.....	4
	2.1 Kansalaisopisto tänään.....	4
	2.2 Opiskelu kansalais- ja työväenopistoissa.....	5
	2.3 Yhteiskunta ja tietoyhteiskunta.....	6
3	OPETUS KANSALAIS- JA TYÖVÄENOPISTOISSA.....	8
	3.1 Käsityön opetus.....	8
	3.2 Käsityöaineiden opettajat.....	10
	3.3 Käsityöaineiden opiskelijat.....	11
	3.4 Kieltenopetus.....	11
	3.5 Kieltenopetuksen kehittäminen.....	13
	3.6 Oppimateriaalit kieltenopetuksessa.....	17
4	VERKKO-OPETUS VAPAASSA SIVISTYSTYÖSSÄ.....	20
	4.1 Hankkeet ja tarjonta.....	20
	4.2 Maahanmuuttajien opetus verkossa.....	22
	4.3 Monikulttuurinen käsityö kansalaisopistoissa – Verkkomateriaalia mamuille ja mokuille.....	24
	4.4 Verkkokurssien markkinointi.....	25
5	VERKKOMATERIAALISUUNNITTELUN TAUSTATEKIJÖITÄ.....	28
	5.1 Joustava opetus.....	28
	5.1.1 Yhteistoiminnallinen oppiminen.....	29
	5.1.2 Uudet oppimisympäristöt.....	30
	5.2 Joustava opettaja.....	31
	5.2.1 Verkko-opettaja.....	32
	5.2.2 Opettaja ja monikulttuurisuus.....	33
	5.3 Maahanmuuttajat opiskelijoina.....	34
	5.4 Suomalainen viestintä- ja tapakulttuuri.....	35
	5.5 Opetuksen integroitiperusteista.....	37
	5.5.1 Englannin kieli yhdistää.....	37
	5.5.2 Käsityö on kansainvälistä.....	38
6	VERKKO-OPPIMATERIAALEISTA.....	40
	6.1 Verkko-oppimateriaalin laatuksiteerit.....	40
	6.2 Verkko-opetusmateriaalin suunnittelusta.....	42
7	OMA VERKKO-OPETUSMATERIAALI – CASE: VERKKOON VIHTOMAAN.....	44
	7.1 Verkkoon vihtomaan -verkkomateriaalin suunnittelu ja toteutus... ..	44
	7.2 Verkkoon vihtomaan -verkkokurssin perusidea.....	47
8	POHDINTAA.....	51
	LÄHTEET.....	53
	LIITTEET.....	59
	LIITE 1 – Suomalainen tapakulttuuri.....	59
	LIITE 2 – Saunaan liittyviä uskomuksia.....	62
	LIITE 3 – Gimp-ohjeet.....	63
	LIITE 4 – PhotoStory -ohjeet.....	70
	LIITE 5 – Esimerkki Verkkoon vihtomaan -kurssista Moodlessa.....	76

1 JOHDANTO

Kansalais- ja työväenopistot ovat kaikkien opistoja. Niihin ovat tervetulleita sekä kantasuomalaiset että maahanmuuttajat, ja ne pyrkivät vastaamaan mahdollisimman monen tiedollisiin, taidollisiin, henkisiin ja liikunnallisiin tarpeisiin ja kiinnostukseen. Ne ovat kattavin vapaata sivistystyötä tekevä taho Suomessa ja pyrkivät edelleen laajentaman opiskelijapohjaansa.

Kansalais- ja työväenopistot toimivat julkisella rahoituksella, joten niiden on reagoitava julkishallinnon linjauksiin sekä painopistealueiden että taloudellisten resurssiensä osalta. Ne ovat yksi väylä, jolla suomalaisia ollaan tuomassa kyliltä ja keskustoista mukaan monikulttuuriseen tietoyhteiskuntaan.

Kansalais- ja työväenopistojen opettajat ovat monessa mukana. Ehkä johtuen sekä resurssipulasta että perinteisestä suomalaisesta talkoohengestä opettajat ovat tottuneet tulemaan pienellä toimeen ja ottamaan muutokset omaksi asiakseen. Opistojen kurssivalikoimaan vaikuttaa suuresti yksittäisen opettajan kiinnostus ja valmiudet. Toisaalta hänen pitää aina ottaa huomioon opiskelijoiden halu opiskella omia suosikkiaiheitaan, mutta toisaalta hän voi toteuttaa luovuuttaan paremmin kuin esimerkiksi perusopetuksen opetussuunnitelmiin sidottu kollega.

Tämän kehittämishankkeen lähtökohtana on perehtyä niihin tekijöihin, jotka on otettava huomioon uutta kansalaisopiston verkkokurssimateriaalia suunnitellessa sekä jo saatavilla oleviin käsityön ja englannin kielen materiaaleihin ja tarjottuihin verkko-opiskelumahdollisuuksiin. Tarkoituksena on luoda uutta: ”jokaopen” opetusmateriaali, jossa integroidaan käsityön ja englannin kielen opetus helppokäyttöistä TVT:tä hyödyntäen niin, että se on avoin kantasuomalaisille ja maahanmuuttajille ja kunnioittaa sekä suomalaista että osallistujien omia kulttuureita. Aihetta lähestytään tekijöiden yhteistoiminnallisena oppimisprosessina.

2 KANSALAIS- JA TYÖVÄENOPISTOT JA VAPAA SIVISTYSTYÖ

Vapaan sivistystyön oppilaitoksia ovat kansalaisopistot, kansanopistot, opintokeskukset, liikunnan koulutuskeskukset ja kesäyliopistot. Vapaan sivistystyön tarkoituksena on elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta tukea yksilöiden persoonallisuuden monipuolista kehittymistä ja kykyä toimia yhteisöissä sekä edistää kansanvaltaisuuden, tasa-arvon ja moniarvoisuuden toteutumista suomalaisessa yhteiskunnassa. Vapaa sivistystyö on lain piiriin kuuluvaa toimintaa (Laki vapaasta sivistystyöstä 21.8.1998/632). (FINLEX 2008). Kansalais- ja työväenopistot muodostavat toiminta-alueellaan laajalaisen ja avoimen oppimisverkoston. Opistot järjestävät koulutus-, kulttuuri- ja harrastusmahdollisuuksia eri-ikäisten asukkaiden tarpeisiin. Opistot järjestävät taiteen perusopetusta, avointa yliopisto-opetusta, ammatillista lisäkoulutusta sekä peruskoulu- ja lukio-opetusta. (KTOL, Opinopas 2008)

Puuran (2006) mukaan kansalaisopistot ovat toimintansa vakiinnuttaneita paikallisia ja alueellisia toimijoita. Niiden keskeinen tehtävä on tarjota mahdollisuuksia pääosin kansalaisten omien kiinnostusten ja tarpeiden pohjalta. Osallistumismahdollisuuksia olisi tuettava esimerkiksi kurssimaksuallennusten avulla. Elinikäisen oppimisen tukemiseksi osallistujia olisi innostettava kokeilemaan uusia haastavampia opiskelumuotoja ja -vaihtoehtoja. Aktiivisten osallistujien toiveiden ja tarpeiden sijaan opiskelutarjontaa tulisi pyrkiä muokkaamaan yhteistyössä eri järjestöjen ja yhteisöjen kanssa.

Opistojen toimintaedellytykset ja niiden myötä opistojen palvelukyky vaihtelevat huomattavasti, ja nykyisin suuntauksena on erikoistuminen. Suurissa asutuskeskuksissa toimivat opistot ovat merkittäviä aikuiskoulutuksen järjestäjiä. Ne pystyvät kehittämään toimintaansa sekä pitkäjänteisesti että projektiluontoisesti yhteistyössä monien eri toimijoiden kanssa. (Puura 2006)

2.1 Kansalaisopisto tänään

Nykyisin opistot voivat olla nimeltään kansalaisopistoja, työväenopistoja, vapaaopistoja, aikuisopistoja tai pelkästään opistoja. Poliittinen väritys on eri nimiasuista huolimatta poissa. Opistotoiminnan tehtäväkäsitys on muuttunut vuosien myötä. Kansalaisopistotoiminta on käynyt vuoropuhelua kunkin aikakauden virtausten kanssa. Toiminnat

ovat laajentuneet ja muuttuneet ajan tarpeiden mukaan ja palvelleet kunkin aikakauden ihmisten tarpeita. Kansalaisopiston palvelut ovat aina olleet ihmisten vapaasti saatavissa. Taustalla on ajatus, että ihminen voi kehittää tasapainoisesti kaikkia itsessään olevia mahdollisuuksia. Kansalaisopistossa on aina korostettu myös historian ja kulttuurin merkitystä. Tietoyhteiskunta on tuonut vapaalle sivistystyölle saman tehtävän kuin sata vuotta sitten eli lukemaan, kirjoittamaan ja laskemaan oppimisen. Nyt opittavana on ajan kieli eli tietotekniikka, tietoliikenne ja kartanlukutaito tiedon valtatielle.

Kansalaisopistot ovat erittäin monipuolisia oppilaitoksia, ja opistojen toiminta voi olla keskenään hyvin erilaista. Kielet ovat usein eniten opiskeltuja aineita kaupunkiopistoissa, kun taas maaseudulla opiskellaan eniten käsityöaineita. Musiikki ja muut taideaineet muodostavat tärkeän osan opistojen toiminnasta. Tieto- ja viestintätekniikan opetuksen osuus kansalaisopistoissa on kasvanut. Opistoissa on runsaasti mahdollisuuksia harrastaa myös erilaisia liikuntamuotoja. Opistoissa opiskelee lapsia ja nuoria, keski-ikäisiä ja ikäihmisiä. Opiskelijat ovat paitsi iältään myös ammanteiltaan, maailmankatsomuksiltaan ja näkemyksiltään hyvin erilaisia ihmisiä, joita yhdistää innostus opiskeluun ja itsensä kehittämiseen.

Suomessa toimii tällä hetkellä 224 kansalaisopistoa. Niissä opiskelee runsaat 800 000 opiskelijaa. Kansalaisopistotoiminta kattaa koko maan. KTOL (Kansalais- ja työväenopistojen liitto) ylläpitää luetteloa maan kaikista opistoista yhteystietoineen. (KTOL 2008)

2.2 Opiskelu kansalais- ja työväenopistoissa

Kansalais- ja työväenopistojen opiskelijaksi pääsee ilmoittautumalla. Opistot jakavat opinto-oppaansa yleensä joka talouteen. Lisäksi kursseista tiedotetaan usein myös opiston www-sivuilla, paikallislehdissä, omilla ja kunnan ilmoitustauluilla, paikallisradiossa ja monissa yleisöpalvelupisteissä kuten kirjastoissa. Kansalaisopisto-opiskelu on opiskelijalle edullista. Kurssien hintaan vaikuttavat monet asiat, mm. kurssin pituus, osallistujien määrä, tarvittavat välineet ja tilat sekä opettajalle maksettavat matkakustannukset. Kurssien hinta selviää opinto-ohjelmasta. Joissakin opistoissa on käytössä opistopassi tai vuosikortti, joka oikeuttaa opiskelemaan rajattoman tai tietyn määrän kursseja lukuvuoden aikana edulliseen hintaan. Avoimen yliopiston kurssien kustannukset muodos-

tuvat yliopiston perimistä maksuista ja kansalaisopiston osuudesta. Opiskelupaikka selvittää opetusohjelmasta, kurssi-ilmoituksesta tai soittamalla opiston toimistoon. Opiskelupaikka voi olla muuallakin kuin kansalaisopistorakennuksessa.

Kurssin luonteesta riippuu, millaista oppimateriaalia tai mahdollisia erityisvälineitä kurssilla käytetään. Monisteet ja materiaali saattavat kuulua kurssimaksuun. Käytäntö vaihtelee kursseittain. Opettaja kertoo, mistä ja miten materiaalia tai välineitä saa. Tavoitteellisen opetussuunnitelman mukaan etenevillä kursseilla etusijalla voivat olla jo aiemmin opiskelleet tai muuten edistyneet opiskelijat. Kannattaa kysyä vapaita aloituspaikkoja ja keskustella opettajan kanssa omasta osaamisesta. Opistot voivat järjestää henkilöstökoulutusta esimerkiksi työyhteisöille tai yrityksille sekä työvoimapoliittista koulutusta. Näille kursseille pääsee työpaikan, yhteisön tai työvoimatoimiston kautta. Työyhteisön toiveita koulutuksesta voi myös esittää opistolle. Työttömyys ei yleensä ole esteenä kansalaisopistokursseille osallistumiselle. Monet kunnat jopa tukevat työttömien opiskelua opintoseteleillä tai alentamalla kurssimaksuja. Työttömänä ollessa on usein hyvä mahdollisuus kehittää koulutuksen kautta ammattitaitoa tavalla, johon työssä käyvät eivät pysty.

2.3 Yhteiskunta ja tietoyhteiskunta

Yksi kansallisen tietoyhteiskuntastrategian 2007 – 2015 kärkihankkeista on elinikäisen oppimisen edellytysten varmistaminen. Strategiaan sisältyy useita tavoitteita: Elinikäisestä oppimisesta tulee osa suomalaisten arkipäivää. TVT:n perustaitojen, medialukutaitojen ja sähköisten palvelujen vaatimien taitojen ja valmiuksien opetus on kaikkien ulottuvilla. TVT sisältyy monimuoto-opetukseen jokaisella koulutusasteella, ja tietoverkoista löytyy kattava valikoima avoimia oppimisympäristöjä ja -aineistoja. Erilaisia koulutautumismahdollisuuksia on tarjolla monipuolisesti sekä aikuis- että henkilöstökoulutuksessa. Opettajien tietoyhteiskuntaosaamisen tulee olla huippuluokkaa. (Tietoyhteiskuntaohjelma 2007)

Kansalaisopistot muodostavat tärkeän väylän tietoyhteiskuntastrategian tavoitteiden saavuttamiseksi. Niiden ensisijainen tehtävä yhteiskunnassa on opetuksen ja omaehtoisten oppimismahdollisuuksien järjestäminen kansalaisille. Muiden kunnallisten palvelujen vähetessä kansalaisopistojen toiminta tavoittaa ihmiset edelleen syrjäkylilläkin.

Opetusministeriön linjauksen mukaan (TTS 2007 – 2011) niiden toimintaa tullaan edelleenkin kehittämään lähipalveluna. Kansalaisopistojen työtä voidaan pitää ennaltaehkäisevänä, koska sillä tuetaan asukkaiden terveyttä, toimintakykyä, vireyttä ja aktiivisuutta. Niillä on merkittävä rooli alueidensa kulttuuritoimijoina: ne vaalivat, siirtävät, ylläpitävät ja kehittävät kulttuuriamme. Maahanmuuttajien koulutus ja integrointi suomalaiseen yhteiskuntaan on muodostunut tärkeäksi tehtäväksi. Kansalaisopistot ovat myös merkittäviä työllistäjiä alueillaan. (KTOL, kannanotto 2007)

Kansalais- ja työväenopistojen koulutustarjonta perustuu pitkälti opiskelijoiden valintoihin sekä opistojen taloudellisiin ja henkilöstöresursseihin. Kuntien taloudellinen tilanne vaikuttaa tarjontaan melko voimakkaasti, koska suurin osa kansalais- ja työväenopistoista on kunnallisia oppilaitoksia. Lieneekö tässä syy siihen, että esimerkiksi kielten opetustuntimäärät ovat laskeneet lähes 10 000 tuntia ja käden taitojen noin 25 000 tuntia parin vuoden aikana.

3 OPETUS KANSALAI- JA TYÖVÄENOPISTOISSA

Vuonna 2004 opetusministeriö määritteli kansalaisopistojen vapaan sivistystyön koulutuksen suuntaviivat vuosille 2005 – 2008 seuraavasti: Kansalaisopistojen osallistujapohjaa tulee laajentaa lisäämällä aliedustettujen kansalaisryhmien osallistumista koulutukseen. Näihin ryhmiin kuuluvat esimerkiksi työttömät, eläkeläiset ja ikääntyneet sekä pelkän perusasteen opinnot suorittaneet. Koulutustarjonnan painopistealueita ovat erityisesti maahanmuuttajia yhteiskuntaan integroivat opinnot (kieli- ja kulttuurikoulutus yms.), terveyden edistäminen, kansalaistaitojen ja kansalaisyhteiskuntaan osallistumisen valmiuksien lisääminen sekä tietoyhteiskunnan perusvalmiuksien opettaminen erityisesti eläkeläisille, maahanmuuttajille ja muille näitä perusvalmiuksia vailla oleville. (OPM, vapaa sivistystyö 2008)

Tilastokeskuksen oppilaitoksilta keräämien tietojen mukaan oppilaitosten tutkintoon johtamattomassa aikuiskoulutuksessa annettiin opetusta vuonna 2006 yhteensä 5,7 miljoonaa tuntia, mikä on 2 % enemmän kuin vuonna 2005. Osallistujia oli yhteensä 2,3 miljoonaa. Jos tarkastellaan opetustuntien määrää vuodelta 2006 (uusin tilasto), kieliä opetettiin yhteensä 360 912 tuntia, josta englannin kielen osuus oli 134 522 tuntia. Käden taitoja opetettiin 563 767 tuntia. Suurin osa tästä opetuksesta, noin 75 %, tapahtuu kansalais- ja työväenopistoissa. Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset järjestävät huomattavasti vähemmän mm. samantyyppistä kielenopetusta, ja silloinkin se painottuu maahanmuuttajille suunnattuun työvoimapoliittiseen koulutukseen sisältyvään suomen kielen opetukseen. Vieraista kielistä suosituin on englanti, johon käytettiin 37 % tunteista. Seuraavaksi suosituin on espanja. Englannin kielen opetustuntimäärä on laskenut noin prosentin vuodessa, mutta ns. ”muiden kielten” eli harvinaisempien kielten osuus kasvanut. (Tilastokeskus, Oppilaitosten aikuiskoulutus 2008)

3.1 Käsityön opetus

Kansalaisopistojen kurssitarjonnassa on aina ollut käsityökurssveja. Käsityökurssien osuus kurssitarjonnasta varsinkin suurten kaupunkien ulkopuolella on huomattavan suuri. Kansalaisopistojen käsityön kurssitarjonta on monipuolista, ja tarjolla on sekä perinteisiä aiheita että uutuuskurssveja. Erilaisia käsityön uutuuskurssveja ovat metallilangan punonta, mosaiikkityöt ja emalointi- ja hopeakorukurssit. Perinteisiä ja suosittuja kurs-

seja ovat kudonta ja erilaiset käsityöpajat, joissa tehdään asiakkaan omien toiveiden mukaisia töitä, sekä entisöinti- ja puutyöt.

Opistoissa kartoitetaan kurssitoiveita yleensä keväisin ja toiveet otetaan huomioon mahdollisuuksien mukaan. Kansalaisopistoissa voidaan nopeasti reagoida kansalaisten kurssitoiveisiin. Ajankohtainen kierrätysteema on otettu monissa opistoissa vakavasti ja erilaisia kierrätykseen ja uusiokäyttöön liittyviä kursseja järjestetään runsaasti. Esimerkiksi kestovaippa- ja erilaiset ”vanhasta uutta” -kurssit ovat olleet opistojen kurssitarjonnassa jo vuosia mukana.

Kansalaisopistojen käsityönäyttelyt keväisin ovat paikkakunnalla aina ”tapaus” jonne kaikki käsityön ystävät suuntaavat katsomaan aikaansaannoksia. Esille laitetaan luvun vuoden aikana tehtyjä töitä. Näyttelyt ovat myös markkinointitapahtuma, jolloin voidaan esitellä erilaisia käsityöaiheita mahdollisille uusille opiskelijoille, jakaa opintoesitteitä ja tiedottaa uutuuskursseista. Moni onkin saanut kipinän käsityön opiskeluun juuri kevätnäyttelyssä. Näyttelyissä vierailee yleensä ainakin paikallislehden toimittaja, joka kirjoittaa jutun lehteen kuvien kera. Kansalaisopisto voi järjestää näyttelyjen lisäksi myös erilaisia tapahtumia kuten käsityökilpailuja ja käsityötarvikkeiden kierrätyspäiviä. Opettajien omasta aktiivisuudesta riippuu millaisia tapahtumia järjestetään. Tapahtumat tuovat näkyvyyttä opistolle ilmoitusten ja lehtikirjoitusten kautta. Tapahtumat luovat mielikuvaa vireästä toiminnasta ja aktivoivat käsityön harrastajia osallistumaan.

Kansalaisopistoissa järjestetään myös käsityön taiteen perusopetusta lapsille ja aikuisille. Taiteen perusopetus on Opetushallituksen laatiman opetussuunnitelman mukaista tavoitteellista ja pitkäjänteistä opiskelua, joka kestää kuusi tai seitsemän vuotta riippuen siitä, onko käytössä yleinen vai laaja oppimäärä. Taiteen perusopetuksen oppimäärän suoritettuaan opiskelija saa päättötodistuksen, josta on hyötyä alan ammatillisiin opintoihin haettaessa.

Opintoihin voi hakeutua vaikka ei olisi aikaisempaa kokemusta käsitöistä. Kiinnostus käsityöhön riittää alkuun, ja tarvittaessa opinnoissa opastetaan ”kädestä pitäen”. Opintojen aikana kokeillaan erilaisia materiaaleja, opiskellaan tekniikoita ja luodaan omaperäisiä teoksia. Opinnoissa painottuu oma suunnittelu, ei niinkään valmiiden mallien toistaminen. Opintojen loppuun opiskelija kokoaa oppimistaan asioista portfolion, jossa ku-

vataan opintojen aikana opittuja asioita ja kertyneitä kokemuksia sanoin ja kuvin. Myös päättötyö tehdään opintojen lopussa.

3.2 Käsityöaineiden opettajat

Suurella osalla kansalaisopistojen käsityöopettajista on toisen asteen koulutus. Joillakin on ammattitaito saattanut tulla harrastuksen myötä; osalla on opisto-, amk- tai yliopistotutkinto. Suuri osa käsityön opettajista toimii tuntiopettajina, sillä päätoimista henkilöstöä opistoissa on vähän. Tuntiopettajat palkataan lukukaudeksi kerrallaan, ja useimmilla opettajilla on varsinainen leipätyö muualla. Tuntiopettajalla saattaa olla monta työnantajaa, ja hän voi toimia useassa eri kansalaisopistossa ja monen eri kunnan alueella. Opettajat ovat tottuneet liikkumaan eri työpisteiden välillä, koska etenkin maakunnissa toimitaan keskustan lisäksi sivukylien kouluilla ja seurantaloilla ja yhteisten tilojen puuttuessa jopa kurssilaisten kodeissa. Kansalaisopiston opettajan arkea on toimia jopa kolmessakin eri paikassa yhden päivän aikana, ja kaikissa paikoissa voidaan opiskella eri aiheita. Opettajan avainnippuun voi kuulua kymmeniä avaimia. Opettajan auto on usein kirjasto, opetusväline- ja tavaravarasto, josta ei saa puuttua mitään tärkeätä kurssien sujumisen kannalta. Kansalaisopiston kurssit sijoittuvat yleensä ilta-aikaan, jolloin koulujen talonmiespalveluja ei ole saatavilla. Opettaja tarkastaa lähtiessään, että ikkunat ja ovet tulevat suljetuiksi, ja luokkien toivotaan jäävän siistiksi kurssin jäljiltä.

Opettajan työ on usein yksinäistä, sillä kollegat toimivat eri toimipisteissä. Yhteyttä esimiehiin ja työtovereihin pidetään sähköpostilla ja kiireellisissä asioissa puhelimella. Opettajien palavereita ja opettajakokouksia järjestetään opettajien kesken uusien asioiden tiedottamiseksi ja opettajat voivat niissä tavata toisiaan ja keskustella työ- ym. asioista. Päätoimisten opettajien kanssa esimies käy kehityskeskustelun kerran vuodessa. Opettajien työtyytyväisyyttä seurataan kyselyjen avulla. Samoin opettajille järjestetään opiston sisäistä koulutusta tarpeen mukaan. Kansalaisopistojen käsityön opettajat täydentävät taitojaan yleensä kesäisin kesäkurseilla. Kansalaisopistojen opettajia sanotaankin ”nopean toiminnan joukoiksi”. Opettajat haluavat pysyä ajan hermolla opiskelemalla kulloinkin ajankohtaisia aiheita. Opettajat voivat hakea avustusta koulutuskustannuksiin työnantajaltaan.

3.3 Käsityöaineiden opiskelijat

Kansalaisopistojen käsityöaineissa suurin opiskelijaryhmä ovat naiset. Miehiä opiskelijoista on hieman yli kymmenen prosenttia. Lapsia ja nuoria on tullut mukaan kansalaisopiston käsityöopetukseen taiteen perusopetuksen myötä. Maahanmuuttajat ovat monilla paikkakunnilla uusi opiskelijaryhmä. He voivat tuoda oman kulttuurinsa käsityöperinnettä ja taitoja rikastuttamaan opiskelua. Maahanmuuttajille ja monikulttuurisen taustan omaaville ryhmille järjestetään varta vasten heille räätälöityjä kursseja. Hyviä kokemuksia on saatu myös yhteisistä kursseista, joissa on ollut opiskelijoina sekä suomalaisia että maahanmuuttajia ja aiheina ovat olleet kulttuurien erilaiset käsityöt.

Osa opiskelijoista on mukana harrastusmielessä, jotkut haluavat täydentää ammattitaitoaan, ja joillekin saattaa yksi syy kurssille tuloon olla sosiaalinen kanssakäyminen muiden kurssilaisten ja opettajan kanssa. Aktiivisimmat opiskelijat voivat käydä viikon aikana usealla eri kurssilla. Tyypillinen käsityön opiskelija on yli 40-vuotias nainen. Niin sanottujen ikäihmisten määrä lisääntyy lähivuosina suurten ikäluokkien tullessa eläkeikään. Ikäihmisten määrä näkyy lähitulevaisuudessa myös kansalaisopistojen opiskelijakunnassa. Suurena haasteena onkin saada nämä ikäihmiset käsityöopintojen ja harrastusten pariin.

3.4 Kieltenopetus

Kansalaisopisto on osa kunnallisia koulutuspalveluja lähes joka kunnassa. Opetuksessa taito- ja taideaineet ovat siis suurin aineryhmä, kielikoulutus on toiseksi suurin. Suurissa kaupungeissa kielikurssitarjonta on laajaa (eri tasot ja kielet) mutta pienissä maaseutuopistoissa valikoima on suppea tai olematon.

Kuten yllä mainittiin, kieltenopetuksessa yleisin opiskeltava kieli on englanti. Espanja, saksa, venäjä, ranska, portugali, viro, kiina, japani, heprea, arabia – jopa ruotsi – kuuluvat isompien opistojen ohjelmistoon. Kursseja tarjotaan monentasoisille opiskelijoille, mutta pienemmissä opistoissa sekä kielten että eritasoisten kurssien valikoima voi olla hyvinkin suppea. Vaikka alkeiskursseja järjestetään paljon, ns. pienemmissä kielissä niitä ei oteta ohjelmaan joka vuosi – ei välttämättä englannin kielessäkään. Mitä pidemmälle opinnoissa edetään, sitä vähemmän on tarjontaa.

Suurissa kaupungeissa valtakielten kursseille on tungosta, mutta pienissä opistoissa ryhmäkoot ovat usein erittäin pieniä. Toisaalta se on opiskelijan ja opettajan kannalta hyvä asia, koska ohjauksesta tulee henkilökohtaisempaa, mutta suurena vaarana on, että kurssi lopetetaan kesken lukukauden, koska osallistujia on liian vähän. Saadakseen valtionapua opistoilla täytyy olla kurssilla tietty minimimäärä opiskelijoita läsnä koko kurssin ajan muutamaa kokoontumiskertaa lukuun ottamatta. Kurssien suunnitteluun vaikuttaa myös se, että koskaan ei voi varmasti tietää, toteutuuko kurssi. Ennakkoilmoittautumiset alkavat vain noin kaksi viikkoa ennen lukukauden alkua. Sitten voi vain toivoa, että ihmiset ilmestyvät kurssille. Opiskelijoiden sitoutumisaste vaihtelee, joten kursseja ei välttämättä aloiteta pienimmällä sallitulla opiskelijamäärällä, vaan opisto laskee mielestään riittävät marginaalit kokonaistarpeen mukaan.

Huomattava osa tarjonnasta on perinteisiä iltakursseja; ryhmät kokoontuvat kerran viikossa, yleensä 26 – 28 viikkoa yhden lukuvuoden aikana. Tarjolla on myös päivä- ja viikonloppukursseja sekä lyhytkursseja. Päiväkursseilla käyvät monet eläkeläiset, vuorotyöläiset ja työttömät – yritetään tarjota kaikille jotain elämäntilanteesta riippumatta. Monimuoto-opiskelua tai verkkokursseja on edelleen tarjolla vähän. Jonkin verran järjestetään kursseja, joihin sisältyy kansainvälistä yhteistoimintaa, esimerkiksi opintomatka kohdekieltä puhuvaan maahan. Suurissa kaupungeissa valtakielten kursseille on usein tungosta: opiskelu saattaa estyä, koska ei mahdu mukaan opiskelemaan. Maaseudulla ja pienissä kaupungeissa valikoima on rajoittunut, yleensä tarjolla on englanti ja mahdollisesti saksa tai espanja – useimmiten valikoimassa on alkeiskurssi, matkailupainotteinen alkeiskurssi tai jotain muutaman vuoden opiskelleille. Syventäviä kursseja ei aina löydy. Oman ongelmansa muodostaa tuntiopettajien saatavuus ja sitoutuminen.

Yhtenä haasteena varsinkin pienemmissä opistoissa on se, että opiskelijat eivät aina osallistu oman tasonsa mukaiseen ryhmään. Tietenkin opettajat antavat opintoneuvontaa, mutta opiskelijat ovat usein huonoja arvioimaan omaa taitotasoaan. Jos kyseessä on esimerkiksi alemman tason puhepainotteinen kurssi, sinne saattaa ilmestyä useita vuosia kieltä koulussa opiskelleita: heidän suullinen kielitaitonsa saattaa olla erittäin puutteellinen. Toinen syy ”väärällä” tasolla opiskeluun on se, että opiskelijat muodostavat sosiaalisen ryhmän – tämä on useimmille harrastus – ja etenevät vuosi vuodelta muun ryhmän mukana. Toisaalta se saattaa taata kurssin toteutumisen mutta tuo mm. materiaalivalin-

toihin omat vaikeutensa. Lähtökohdaksi voidaan kuitenkin ottaa se, että kielenkäyttäjien ei tarvitsekaan olla samantasoisia taidoiltaan, koska tämä vastaa luokan ulkopuolista ”normaalitilannetta”: Opettajan täytyy kuitenkin opettaa ryhmäläisille erilaisuuden sietokykyä. Jotkut opiskelijat eivät halua tehdä ryhmä- ja paritöitä selvästi heikomman opiskelijan kanssa. On kuitenkin hyvä muistaa, että englannin kieltä puhuvat niin monet vieraana kielenä, että sitä äidinkielenään puhuvat ja sitä opiskelleet ovat melko tottuneita eritasoisiin kielentaitajiin.

Suurin osa harjoitteista tehdään tunnilla. Kotitehtäviä annetaan mutta vaihtelevasti, koska opiskelijat myös käyttävät aikaa kotitehtäviin vaihtelevasti: joillekin riittää paikallaolo, jotkut käyttävät opiskeluunsa lähiopetuksen lisäksi ehkä tunnin tai kaksi viikossa. Joukossa on aina muutamia aktiivisemmin kotona harjoittelevia, esimerkiksi heitä, joilla on lähisukulainen tai perheenjäsen ulkomailla tai vaikkapa maahanmuuttaja vävynä tai miniänä. Kotitehtävien antaminen on opettajan kannalta tasapainoilua opiskelijoiden kielitaidon jatkuvan kehittymisen ohjaamisen ja harrastuspohjaisen oppimisen välillä.

Kielenopetukseen pitäisi sisältyä taito oppia uutta jatkuvasti ja kehittää kielitaitoa omaehtoisesti. Opiskelijan metakognitiiviset taidot – omien tarpeiden arviointi, oppimistavoitteiden asettaminen ja itsearviointi – ovat osa opetusta, jossa oppija ottaa vastuun omasta oppimisestaan. Kielenopetuksen tulisi olla sellaista, että se rohkaisee harjoitteluun opetuksen ulkopuolellakin. Kieli elää ja muuttuu koko ajan, joten kielenoppiminen on aina elinikäistä oppimista.

3.5 Kielenopetuksen kehittäminen

Kielitaito ja kielitaidon merkitys ovat muuttuneet voimakkaasti. Nykyään kielellinen kompetenssi nähdään kokonaisuutena, jossa äidinkielen ja vieraiden kielten taitoja ei pidetä erillisinä. Kuten Kielikoulutuspoliittisen projektin KIEPON tavoitteissa todetaan:

” Nyt kielitaitoa tarkastellaan yksittäisen ihmisen välineenä päästä osalliseksi erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin tai hänen mahdollisuutenaan rakentaa sellaista osaamisen kokonaisuutta, jolle voi perustaa täysipainoista tulevaisuutta. Kielitaito – äidinkielen tai muiden kielten hallinta – on nähtävä osana sitä sosiaalistumis- ja kulttuuristumisprosessia, jonka kautta

ihminen kasvaa ottamaan vastuuta omasta elämästään ja erilaisista tehtävistä yhteiskunnassa.”

(KIEPO 2007)

Eurooppalainen viitekehys on Euroopan neuvoston kehittämä työkalu kielten oppimisen, oppimisen arvioinnin ja opetuksen suunnittelun perustaksi. Se määrittelee kielitaidolle kuusi taitotasoa peruskäyttäjistä taitavaan kielenkäyttäjään asteikolla A1-C2. Monet oppilaitokset ovat jo ottaneet sen käyttöönsä Suomessakin. Sen tulisi olla käytössä yleisesti myös vapaan sivistystyön kielikurssien suunnittelussa.

Eurooppalaiseen viitekehykseen sisältyy määritelmä monikielisyydestä: ihmisellä on kielitaito monissa kielissä ja kokemusta monista kulttuureista, mutta hänen taitotasonsa on erilainen eri kielissä ja kielen eri osa-alueilla. Pitää kuitenkin kysyä, onko monikielisyys Suomessa ns. ”katoava luonnonvara”? Perusopetuksen kielitarjotin on kaventunut voimakkaasti viime vuosina; mistä löytyvät tulevaisuudessa eri kielten taitajat?

Voitaneen sanoa, että kielitarjonnan monipuolisuus Suomessa on enenevässä määrin vapaan sivistystyön oppilaitosten varassa. Kansalaisopistot ovat tässä avainasemassa. Taloudellisten toimintaedellytysten vaikeutuessa yhteistyön rooli korostuu sekä alueellisesti että seudullisesti. Aikuiskoulutukseen osallistui noin 2,3 miljoonaa ihmistä vuonna 2006. Opetustuntien määrät ovat laskeneet vaikka kielitaitotarpeet opiskelussa ja työelämässä eivät ole vähentyneet – tuskin suomalaisten matkailuintokaan. Vierasta kieltä, erityisesti englantia ei kuitenkaan käytetä enää vain matkustellessa ja ulkomailla. Yhä useampi käyttää sitä kommunikointiin Suomessa: työpaikalla, harrasteiden parissa, ystävä- tai perhepiirissä, opiskellessa...

Simonen (2001, 42-48) selvitti tutkimuksessaan, että vuonna 1999 tietokoneavusteista kielenopetusta hyödynsi vain 17 % kansalais- ja työväenopistoista. Yleensä käyttäjinä olivat suuret opistot. 18 % opistoista tarjosi kielten itseopiskelumahdollisuutta; näistä 11 % hyödynsi tietotekniikkaa. Tutkimuksen mukaan kielikoulutuksen suurimmat ongelmat opistoissa ovat tietokoneiden ja ohjelmistojen puute, rahan puute, opettajien koulutuksen puute tietotekniikan käyttöön ja ohjelmistojen hyödyntämiseen sekä ajan puute.

Kielenopetuksen kehitystä arvioidessa 35 % vastauksista liittyi tietotekniikkaan, erityisesti monimuoto-, verkko, ja etäopetuksen uskottiin lisääntyvän.

TVT:n opetuskäytössä yleisiä ongelmia ovat mm. tietokoneiden ja ohjelmistojen ikä, hitaus, riittämätön määrä ja tehottomuus (Rozgiene et al. 2008, 26). Teknologian ja ohjelmistojen nopea kehitys vaikeuttaa valintoja: uutta tulee niin nopeasti, että jatkuvat mittavat investoinnit ovat tarpeen – on vaikea tietää miten valmistautua huomispäivän tarpeisiin. Sama nopea muutostahti koskee myös oppimateriaalien suunnittelua: tiedot vanhenevat nopeasti. Helppo päivittäminen onkin yksi tärkeä kriteeri. Kansalaisopistoilla ei välttämättä ole omia atk-luokkia, ja jos onkin, ne ovat atk-opetuksen käytössä. Koulujenkin atk-luokat ovat usein varattuja. Pitää tukeutua opiskelijoiden kotilaitteiden käyttöön ainakin tässä vaiheessa. Se ei kuitenkaan ole kaikkien kohdalla mahdollista. Oman ongelmansa internetohjelmien käytölle muodostavat kaupunkien tietokonejärjestelmien palomuurit.

Vaikka asenteet ovat muuttumassa, monet opettajat edelleen ajattelevat, että kielenopetuksen tulee tapahtua nimenomaan lähiopetuksena, koska kieltenopetuksessa interaktiolla on vielä suurempi merkitys kuin monessa muussa aineessa. Opettajien on nähtävä lisäarvo, jonka TVT:n käyttö tuo kieltenopetukseen, että TVT-myönteisyys lisääntyisi – pelkkä opetuksen siirtäminen verkkoon ei ole riittävän motivoivaa. Uudet materiaalit tarjoavat kuitenkin hyvät mahdollisuudet kaikkien kielten osa-alueiden itseopiskeluun myös verkossa. Näin lähiopetustunnit voidaan keskittää viestinnän harjoitteluun.

Kuten Lehtinen (1997) toteaa, hypermedian käyttöä opetuksessa puoltaa sen avoimuus, valinnanvapaus, henkilökohtaistaminen ja oppilaan mahdollisuus osallistua sen tuottamiseen. Kieltenopetuksessa voidaan helposti hyödyntää valmista verkkomateriaalia ja luoda kontakteja vierasta kieltä äidinkielenään puhuviin esimerkiksi sähköpostin ja keskustelukanavien kautta. Hypermedian käytössä on myös ongelmansa: informaatiotulvaan on helppo hukkuu, jolloin oppiminen jää helposti toissijaiseksi. Englannin kielen opiskelu- ja opetusmateriaaleja on tarjolla internetissä loputtomasti – suurin työ onkin siinä, että onnistuu löytämään sopivat materiaalit. Innostuneet opettajat ovat kuitenkin avuliaasti suorittaneet seulontaa sopivista materiaaleista (esim. Rönkä 2008). Materiaalien vapaa saatavuus ohjaa myös opettajien ajattelua avoimempaan suuntaan: jos toiset

tuovat materiaalinsa yleisen käyttöön, miten itse voisi sulkea omansa muilta? (Norri 2001)

Merkittävän osan kansalaisopistojen kieltenopetuksesta hoitavat sivutoimiset tuntiopettajat. Kuntien taloudellisen tilanteen heikkeneminen on vähentänyt päätoimisten opettajien määrää, ja kieltenopetuksen kokonaisvaltainen suunnittelu ja kehittäminen saattaa jäädä vähälle tai jonkun muun kuin kieltenopettajien tehtäväksi (Sartoneva 2007: 228). Opettajia on kuitenkin rohkaistava kokeilemaan uutta. Tämä on joskus vaikeaa kansalais- ja työväenopistoissa, koska ”liian uusi” ei välttämättä houkuttele riittävää määrää opiskelijoita – eli päätoimisen opettajan pitää tarjota muu kurssi myöhemmin lukuvuoden aikana tai sivutoiminen ei saa tunteja eikä palkkaa. Tuntiopettajien palkka muodostuu vain opetetuista tunneista, johon sisältyy tuntien valmistelu. Ei ole oikein mitään tapaa kompensoida tuntiopettajien suurta paneutumista materiaalien suunnitteluun. Sivutoimiset saattavat myös opettaa useassa eri oppilaitoksessa. Toisaalta he ovat jo verkostoituneet ajan vaatimusten mukaisesti mutta kenen työnantajan kursseja he lähtevät kehittämään? Monet saattavat olla lähellä eläke-ikää eivätkä aina innostuneita oppimaan uutta. Opettajat eivät muutenkaan ole aina halukkaita ottamaan käyttöön TVT:tä Syynä on luultavasti se, että luullaan työkalujen olevan vaikeasti käytettäviä ja aikaavievää opettelua vaativia. Kuitenkin työkalut ovat useimmiten erittäin käyttäjäystävällisiä – hienouksien opetteluun voi käyttää aikaa loputtomasti, mutta peruskäytön (usein riittävän) oppii nopeasti. Oppilaitosten opettajien palkkaperusteita on myös muutettava ja työtehtäviä arvioitava uudelleen, jotta kehittämistyö saadaan kaikkien asiaksi.

Kansalaisten lisääntyviin kielitaitotarpeisiin voidaan vastata opetusjärjestelyjä muuttamalla ja joustavuutta ja monimuotoisuutta lisäämällä. KIEPON loppuraportissa (2007) suositellaan mm. seuraavia toimenpiteitä: Kielikoulutuksen tarjoajien yhteistyötä pitää lisätä, jotta tasa-arvo toteutuu aikuisten opiskelumahdollisuuksien suhteen. Harvinaisten kielten ja ylempien taitotasojen opiskelumahdollisuuksia pitää myös lisätä. Tämä saadaan aikaan lisäämällä kieltenopetuksen joustavuutta ja monimuotoisuutta: tarjotaan enemmän etäopiskelua, verkkokursseja, itseopiskelumahdollisuuksia ja työpajoja. Monimuotoistaminen onnistuu vain kieltenopettajien TVT-taitoja vahvistamalla. Vapaan sivistystyön ja muun aikuiskoulutuksen erityispiirteet, opettajatarve sekä erityisryhmien ja ikääntyvien opettaminen tulee huomioida kieltenopettajien koulutuksessa ja täyden-

nyskoulutuksessa ja eurooppalainen viitekehys ja kielisalkku kielikoulutuksen kehittämässä ja suunnittelussa. (Sartoneva 2007, 231)

Metodisesti kielenopetuksessa voidaan ottaa lähtökohdaksi – tämänkin kehittämishankkeen kurssille valittu – kommunikatiivisen kielitaidon opettaminen. Sen tavoitteena on erityisesti viestintätaito, ja se on opetusmenetelmänä tarvelähtöinen, oppijakeskeinen ja para- ja ekstralingvistisen viestinnän merkityksen huomioiva (esim. Harjanne 2007, Tella 2008). Yksi merkittävä tavoite on oppijan itseluottamuksen kohottaminen. Metodia voidaan pitää hyvänä vaihtoehtona kansalais- ja työväenopistojen kielenopetukseen, koska opiskelijat tulevat sinne yleensä nimenomaan oppiakseen kommunikoidaan toisten ihmisten kanssa ko. kielellä, eivät valmistautumaan johonkin kokeeseen tai tietyn oppimäärän suorittamiseen. Kielen opettaminen on aina kulttuurisidonnaista (erittäin, jos katsoo kielen oppikirjoja), mutta aito halu kommunikoida on todennäköisesti suurempi syy kuin kulttuuriin tutustuminen tai kielen rakenteeseen tutustuminen – esperanto muodostaa tästä poikkeuksen.

3.6 Oppimateriaalit kielenopetuksessa

Englannin kielen opetusmateriaaleissa keskitytään useimmiten Britannian kulttuuriin. USA:ta käsitellään enenevässä määrin, ja Australia, Irlanti ja Kanada saavat jonkin verran tilaa. Suomenkielisille opiskelijoille tehdyissä materiaaleissa on selvä brittipainotus. Englanninkieliset materiaalit tuovat enemmän esille muitakin englantia puhuvia maita, myös muita kulttuureita. Alkeiskursseilla tutustutaan perusasioiden opiskelun lisäksi kaikkein tutuimpiin kulttuuritraditioihin ja -kohteisiin. Materiaaleissa otetaan kuitenkin melko vähäisesti huomioon englantia maailmankielenä – melkein pä lingua francana – ja kommunikaation välineenä. Suomesta saatetaan puhua materiaaleissa ohimennen, mutta oma kulttuurimme voi helposti jäädä opettajan oman materiaalin varaan. Tämän materiaalin tarjontaa on lisättävä.

Kielenopetus on muuttunut yhä enemmän kommunikaatiota korostavaksi. Englannin kielen kurssit ovat usein alkeista lähtien puhepainotteisia (riippuu kuitenkin opettajasta). Yleensä materiaaleihin on saatavilla ääninauhat ja uusimpiin DVD. Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään myös esimerkiksi tv-ohjelmia ja internetiä harjoitteluvälineinä.

Opetusmallien tulisi olla mielekkäitä ja monimuotoisia. Tämä toteutuu, jos opettajat osaavat rakentaa niitä ja toimia erilaisten oppijoiden kanssa. TVT:n opetuskäytön täydennyskoulutusta on ollut paljon tarjolla. Siihen on investoitu voimakkaasti, mutta tulokset ovat jääneet vaatimattomiksi, ja saatu hyöty on ollut satunnaista. Koulutuksessa pidättäydytään yksityiskohtien oppimiseen., ja työssä ei jää aikaa suunnitella uutta. Se, onko materiaali elektronista vai ei, ei ole tärkein kysymys – ajattelutavan muutos on. Edelleen keskitytään rakenteisiin ja sanastoon ja unohdetaan kielen sosiaalinen luonne ja mahdollisuudet, joita teknologia antaa. Muuta kuin perinteistä materiaalia on aika vähän. Ainakin julkisessa käytössä olevat materiaalit on suunnattu perus- tai alkeistason oppijoille; syventäviin opintoihin on tarjolla lähinnä ainoastaan kirjoituskursseja. Opettajat sanovat, että oppilaat haluavat perinteisiä materiaaleja. Kustantajat sanovat opettajien haluavan niitä. Opettajat usein haluavatkin esimerkiksi juuri oppikirjakustantajien kehittävän ja tuottavan materiaalit, koska heillä itsellään ei ole siihen riittävää tietotaitoa. (Taalas 2007, 420-422)

Kuten Taalas (2007, 413-415) toteaa, teknologia ei ole vakiinnuttanut asemaansa kielenopetuksen käytänteenä, vaikka sitä on hyödynnetty vuosikausia. Ohjelmat ovat perustuneet behavioristiseen oppimisnäkemykseen eli toistoon, ”drilleihin”. Vaikka oppimis- ja kielenoppimiskäsitykset ovat muuttuneet ja teknologia kehittynyt, muutos ei kuitenkaan ole näkynyt sovelluksissa. Tietokoneiden käyttö on usein jotain ekstrapaa tai vaihtelua rutiineihin. Perinteiset harjoitukset on siirretty tietokoneelle, eli teknologian mahdollisuuksia ei hyödynnetä, ja opetus on edelleen opettajakeskeistä. Taalas ehdottaakin, että luovutaan tietokoneavusteisen oppimisen käsitteestä, ja puhutaan monimediasesta opetuksesta. Siihen sisältyvät uudenlaiset kurssirakenteet, jotka mahdollistavat oppijan yksilöllisten tarpeiden huomioonottamisen sekä aktiivisemmän osallistumisen, muutoksen vastaanottajasta tuottajaksi.

Internet tarjoaa valtavan määrän oppimisresursseja. Tätä kautta löydetään hyvin mm. autenttisia materiaaleja. Autenttisia materiaaleja voi kyllä olla luokassakin: perinteisesti sellaisia ovat olleet ulkomaiset lehdet ja opettajien ulkomaanmatkoilla keräämät esitteet, ruokalistat, jne. Materiaalia tärkeämpää on kuitenkin toiminnallinen autenttisuus. Teknologia integroidaan tukemaan oppimista, eli se on vain työväline, joka tukee eri työvaiheita. Vanhantyyppisiäkin kieliharjoitteita tarvitaan, mutta ne voidaan nivoa uudentyyppiseen oppimisprosessiin.

Englannin kieltä on helppo opiskella itseohjautuvasti verkossa, varsinkin jos osaa jo sen verran, että pystyy navigoimaan internetissä ja ymmärtää perusohjeet. Sieltä löytyy paljon erityisesti kielioppiharjoituksia, joista saa myös automaattisen välittömän palautteen. Esimerkiksi Purdue University (Purdue OWL 2008) tarjoaa sekä opetusmateriaalin (*handouts*) että harjoituksia (*exercises*), joista osa on interaktiivisia; TESOL (Teachers of English to Speakers of Other Languages) tarjoaa interaktiivisia taitotasotestejä, tekstitettyjä videoita yms. (TESOL 2008). Materiaalit on suunniteltu useimmiten englantia toisena kielenä opiskeleville, muttei välttämättä minkään tietyn äidinkielen puhujille. Useimmat tehtävät on valittu siten, että ne ovat juuri itseopiskeluun sopivia. Myös sanakirjoja on saatavilla. Uudemmissa englanninkielisissä on foneettisten ääntämisohjeiden lisäksi audiovaihtoehto. Online-sanakirjoista hyvä vaihtoehto on www.dictionary.com. Kielioppitehtävien lisäksi internetistä löytyy sanastoharjoituksia, myös erityissanastoja ja fraaseja, idiomeja jne. Oman taidon testaamisen tarkoitettujen sivustojen lisäksi löytyy kielioppisivustoja, kirjoittamisoppaita, yms. Autenttisen materiaalin käyttö on mielenkiintoinen vaihtoehto. Sillä tarkoitetaan esimerkiksi netistä löytyvää englanninkielistä kirjoitettua, ääni- ja kuvamateriaalia, mitä ei ole alun perin tarkoitettu vieraan kielen opiskeluun. Tällaisia ovat mm. YouTube sekä tv-kanavien verkkouutiset ja ohjelma-arkistot.

Englanninopettaja voi käyttää kaikkea tätä oppimateriaalina tai lisämateriaalina. Jos kommunikatiivisessa opetuksessa lähtee siitä, ettei ole ollenkaan ”vaarallista”, jos materiaalissa on liikaa opittavia aineksia, valinnanvaraa on äärettömästi. Materiaalin valintaan voi käyttää aikaa rajattomasti. Opiskelijat voivat kuitenkin tuoda omat ehdotuksensa, näin löytyy varmasti sopiva paketti. Osa opiskelijoista sen verran vanhanaikaisia, että he haluavat ehdottomasti oppikirjan kurssille. Vaikka oppikirjan käyttö saattaa selvittää oppimisprosessia perinteisemmälle oppijalle, sopivia ei ole aina saatavilla.

Vieraan kielen opetuksessa täytyy kuitenkin varoa sitä, ettei suomalainen – usein stereotyyppisesti mielellään viestintätilanteissa vaikeneva – piiloudu tekniikan taakse ja hukkaa vähäiä mahdollisuuksia suulliseen viestintään. Jos TVT:tä käytetään tunneilla, täytyy miettiä tarkkaan, miten saadaan opiskelijoiden suullinen kommunikaatio toimimaan.

4 VERKKO-OPETUS VAPAASSA SIVISTYSTYÖSSÄ

Kansalaisopistot ovat lähteneet melko hyvin kehittämään verkko-opetusta ja verkko-opetustarjontaa. Monet hankkeet toteutetaan oppilaitosten yhteistyönä. Yhteistyötahoja ovat sekä vapaan sivistystyön että tavoitteellista opiskelua järjestävät oppilaitokset. Yksi kohderyhmistä, joita verkko-opetuksella pyritään tavoittamaan, ovat maahanmuuttajat. Vaikka verkko-opetus on arkipäivää monessa kansalaisopistossa ja tarjonnasta tulee kattavampaa, opiskelijoiden pitää löytää kurssit.

4.1 Yhteistyöhankkeet ja tarjonta

Kansalaisopistoilla ja vapaassa sivistystyössä on ollut useampia yhteisiä hankkeita verkko-opetuksen kehittämiseksi:

***Virtaa verkosta** – vapaan sivistystyön opettajaverkosto-hankkeen* tavoitteena oli opettajien verkostoituminen, verkko-opetustarjonnan lisääminen ja opetuksen laadun parantaminen. Teemahankkeessa olivat mukana Pohjois-Satakunnan Alueopisto, Hiiden opisto, Pieksämäen Seutuopisto, Turun suomenkielinen työväenopisto, Vaasan työväenopisto ja Sastamalan opisto. Hanketta rahoitettiin Opetushallituksen virtuaalikoulun kehittämiseksi osoitetulla erityisavustuksella. Hanke kuului kansalliseen Suomi tietoyhteiskunnaksi -ohjelmaan. (Käppi 2008)

***KÄSSY** – käsityön verkko-opetuksen yhteistoimintahanke* liittyi myös verkko-opetukseen. Hankkeen aikana selvitettiin käsityön verkko-opetuksen nykytilaa viiden maakunnan alueella vapaan sivistystyön sektorilla. Tarkoituksena oli tutkia, mitä sisältöjä on jo tuotettu, mitä tarpeita on jatkossa ja miten verkko-opetusta voitaisiin koordinoita valtakunnallisesti. (Käppi 2008)

***VOKS** – Verkko-opetuksen kehittäminen Satakunnassa 2005 – 2007* -hankkeen tavoitteena oli kehittää vapaan sivistystyön oppilaitosten verkko-opetusta Satakunnassa. Keskeiseksi oppiaineeksi oli valittu käsityö, sillä maakunnassa tämän alueen perinne on vahva ja se on oppiaineena hyvin esillä opistojen opetustar-

jonnassa. Toimintamuotoina ovat opetushenkilöstön koulutus sekä verkkokurssien sisällöntuotanto. (Käppi 2008)

Virtuaalikouluhankkeiden kehittämisessä on mukana useita kansalaisopistoja (OPH 2001a). Seuraavassa on lueteltuna vielä muutama esimerkki Opetushallituksen rahoitusta saaneista, kansalaisopistotoimintaankin liittyvistä vuoden 2007 hankkeista:

- *Moodle-on-demand* – Pohjois-Satakunnan Alueopisto, Porin kaupungin työväenopisto. Tavoitteena on tehdä verkko-opetus valtakunnallisesti mahdollisesta todeksi myös pienille opistoille. Hankkeessa kehitetään ja pilotoidaan opistojen käyttöön selkeä ja kevyt palvelumalli verkko-opetukseen sekä tuotetaan ja levitetään verkko-opetuksen infrastruktuuriin liittyvää asiantuntijuutta opistokentälle.
- *Kovike – Koillis-Savon virtuaali- ja verkko-opetuksen kehittäminen* – Nilsin ja Juankosken kaupungit. Hankkeessa toteutetaan verkko-opetus koillissavolaisten kuntien eri koulumuotojen kesken. Koillis-Savon lukioille laaditaan yhteinen kurssitarjotin, jossa huomioidaan myös ammattiopetus. Opettajan laatima kurssi voidaan antaa videopalvelimen kautta samanaikaisesti useassa lukiossa. Myös kansalaisopisto voi tuoda esimerkiksi harvinaisia kieliä opetustarjontaansa virtuaaliverkon ja verkko-oppimisympäristön kautta.
- *Itä-suomen virtuaalikansalaisopisto (isv), oppimisympäristöjen kehittämishanke* – Puumalan kunta/RaJuPuSu-opisto, Joensuun seudun kansalaisopisto, Kuopion kansalaisopisto, Kajaanin kansalaisopisto. Tavoitteena on opiston toiminta-alueella mahdollistaa sellaisia opintokokonaisuuksia, joita ilman virtuaaliopistoa ei voi toteuttaa. Verkon välityksellä Moodle-oppimisalustalla tapahtuva opetus vahvistaa samalla opiskelijoiden verkonkäyttöosaamista ja muuttaa totuttuja opetusmenetelmiä.

(OPH 2008)

Opintofoorumi on Päijät-Hämeen verkko-opiston oppimisympäristö (Päijät-Hämeen verkko-opisto 2008). Sitä kautta pääsee opiskelemaan kieliä vaikkapa Heinolan kansalaisopiston verkkokursseille – lukuvuonna 2008 – 2009 tarjotaan englannin, ruotsin, ranskan ja espanjan kursseja. Opiskelija voi kursseilla edetä omaan tahtiinsa. Verkkotorointi tapahtuu sähköpostin välityksellä. Verkkokurssien esittelyt esimerkkiharjoituk-

sineen löytyvät osoitteesta <http://moodle.jyrankola.fi/moodle/course/view.php?id=11>. Niissä hyödynnetään opettajien tuottamaa materiaalia sekä verkosta löytyvää autenttista materiaalia, kuten esimerkiksi vieraskielisiä päivälehtiä. Tyypillisiä harjoituksia ovat teksti- ja kielioppitehtävät sekä kuunteluharjoitukset.

Mm. Itä-Suomen virtuaalikansalaisopisto (2008) tarjoaa myös WebTalk -kurssin opiskelijoiden keskinäiseen (kirjalliseen) viestintään sekä hyödyntää YouTube:n musiikki-videoita ja niiden ympärille rakennettuja tehtäviä kulttuurinoppimisen välineenä. Muiden kielten verkkoresursseista mainittakoon eri kouluasteiden edustajien yhteistyönä syntynyt venäjän kielen valtakunnallinen virtuaalikoulu SETKA (SETKA 2008) ja harvinaisempien kielten opiskelumahdollisuuksista Kemin työväenopiston bulgarian kielen kurssi (Sivistys.net 2008).

Verkkomateriaalin käytössä on omat ongelmansa. Jos materiaali ei ole omaa, ei voi koskaan tietää, onko se saatavilla verkossa oppitunnin aikana tai mahdollisesti poistettu. Tietoyhteyksissä voi olla ongelmia esimerkiksi palvelimien suuren käytön takia. Jos työskennellään tietokoneilla ja käyttöongelmia ilmenee, tukea ei yleensä saatavilla, koska opetus tapahtuu kouluilla ilta-aikaan.

Monia opiskelijoita motivoi jokin oma harrastus tai työ, josta he haluavat oppia keskustelemaan englanniksi. Ei aina ole mielekästä opettaa koko ryhmälle kaikkea erityisala- tai intressisanastoa. Opiskelija voi tehdä sen itsekin luontevasti keskusteluharjoituksissa tai kotona. Online-sanakirjat ovat lähitunneilla nopea vaihtoehto.

4.2 Maahanmuuttajien opetus verkossa

Virtuaalikoulut ovat tuottaneet tai ovat tuottamassa maahanmuuttajien opettamiseen erilaisia kursseja Opetushallituksen hankerahoituksella. Työn alla ovat mm. seuraavat vuoden 2007 virtuaalikouluhankkeet:

- *Monikulttuurinen olohuone* – Kiteen evankelinen kansanopisto. Luodaan virtuaalinen kohtaustapaikka Monikulttuurinen olohuone, jonka avulla maahanmuuttajat voivat pitää yhteyttä toisiinsa, saada ideoita yhteiseen toimintaan, tuoda esille kulttuuriensa ja saada vertaistukea ongelmatilanteisiin. Hankkeen avulla maa-

hanmuuttajia innostetaan oppimiseen tekemisen ja toimimisen avulla, jolloin tietotekniset taidot ja integroituminen tietoyhteiskuntaan lisääntyvät.

- *Miten avataan maailma tieto- ja viestintätekniikan avulla – tieto- ja viestintätekniikan opetusta ikääntyville ja/tai maahanmuuttajille Moodle-oppimisympäristöä hyödyntäen* – Turun kristillinen opisto. Opetetaan maahanmuuttajia ja tai ikääntyneitä käyttämään tieto- ja viestintätekniikkaa erilaisten arkipäivän asioiden hoitamisessa. Koulutetaan kaikki päätoimiset opettajat Moodlen käyttöön.
- *Maahanmuuttajien oppimisympäristöt* – Espoon kaupunki. Hankkeessa kokeillaan uusia opetusmenetelmiä erilaisissa oppimisympäristöissä (Opit, Skype) sekä tuotetaan oppimateriaalia maahanmuuttajien äidinkielen opetukseen ja käynnistetään islannin kielen verkko-opetuksen kokeilu.
- *Kansalaisopiston sosiaalinen ja ohjattu verkko-oppimispolku* – Kemijärven kaupunki. Erilaisia verkko-oppimispolkuja tarjoamalla kansalaisopisto mahdollistaa opiskelun kuntalaisille iästä, ajasta ja paikasta riippumattomasti. Kansalaisopiston opettajille rakennetaan pysyvä verkkotyöskentelyfoorumi, sähköinen opettajainhuone. Koulutetaan alueen ikäihmisistä, nuorista, maahanmuuttajista sekä muista tietoyhteiskuntataitojen hyödyntämisestä kiinnostuneista henkilöistä vertaisohjaajia tietoyhteiskuntataitojen opastamiseen ja ohjaamiseen.

(OPH 2008)

Jo toteutuneista hankkeista mainittakoon Maahanmuuttajien verkko-opetuksen kehittämisshanke Kainuussa vuosina 2004 – 2005 (Kaukametsän opisto 2008). Hankkeeseen sisältyy maahanmuuttajille tarkoitettu materiaali *Käsityö kielen oppimisen apuvälineenä* sekä heidän opettajilleen suunnattu *Käsityöoppimisestako tiedonhankinnan apuväline maahanmuuttajien koulutukseen?*

Yksittäisiä kursseja on Opetushallituksen edu.fi -verkkopalvelumateriaaleissa tarjolla mm. *Ompelukoneen käyttökoulutus maahanmuuttajille* (OPH 2006). Tämä on käyttövalmis ja huolellisesti suunniteltu kuvan ja tekstin avulla rakennettu kurssipaketti, johon on sisällytetty mm. kuvasanakirja ja opettajan kokemuksia päiväkirjamuodossa. Ammatillisen opetuksen käyttöön tarkoitetuissa materiaaleissa on myös joitain sekä suomen- että englanninkieliseen (tai kielen) opetukseen tarkoitettuja materiaaleja: *Suomea/englantia autotallissa, potilashuoneessa, kampaamossa tai toimistossa* (OPH

2007). Näissä suomenkieliset ja englanninkieliset aihiot muodostavat omat oppimispolkunsu, jotka etenevät yksinkertaisesta sanojen opiskelusta interaktiivisempiin tehtäviin.

4.3 Monikulttuurinen käsityö kansalaisopistoissa – Verkkomateriaalia mamuille ja mokuille

KTOL:n *Monikulttuurinen käsityö* -hankkeessa on tuotettu runsaasti käsityöaiheista koulutusta ja yhteistyötä ulkomaalaisten ja suomalaisten kesken. Hankkeen tarkoitus on edistää etnisiä suhteita käsityökulttuurin keinoin. Se tehostaa käsityön käyttöä maahanmuuttajanaisten kotouttamisessa ja nostaa esiin heidän mukanaan tuomansa käden taidot rikastuttamaan suomalaista kulttuuria. Opetusministeriön rahoittamassa ja kansalais- ja työväenopistojen liiton toteuttamissa hankkeissa on tuettu naisten inhimillistä arvokkuutta, luotu pohjaa kieliopinnoille ja rohkaistu vuorovaikutukseen. Kantaväestön asenteisiin hanke vaikuttaa tiedotuksen, näyttely- ja työpajatapahtumien kautta. Projektin koulutuksissa tarjottiin opettajille täydennyskoulutusta, tietoa ja työkaluja monikulttuurisen käsityöopetuksen kehittämiseen. Maahanmuuttajille hanke tarjosi mahdollisuuden esitellä omaa käsityökulttuuriaan ja toisaalta tutustua suomalaiseen käsityöperinteeseen. Käsityöalan harrastajille hanke avasi ikkunoita uusiin kulttuureihin.

Käsityön kieli -televisio-ohjelmasarjassa on uutta tietoa ja positiivisia esimerkkejä siitä, miten maahanmuuttajat voivat rikastuttaa suomalaista kulttuuria. Sarjassa ihmiset ja kulttuurit kohtaavat käsitöitä tehden. Kuusiosaisessa sarjassa tavataan taitajia, tutkijoita ja opettajia, jotka näyttävät ja kertovat käsitöiden tekemisestä Suomessa, Balkanilla, Baltiassa, Aasiassa ja Afrikassa. (KTOL, monikulttuurinen käsityö 2008)

Monikulttuurinen käsityö -hankkeessa tuotettiin runsaasti oheismateriaalia johon voi tutustua osoitteessa <http://www.ktolhanke.net/moku/a.43.html>

- *Monikulttuurinen käsityö* -hanke on tehnyt yhteistyötä Käsityön virtuaaliluokkien *Käspaikan* kanssa ja tuottanut oheismateriaalia Käsityön kieli TV-sarjan teemoihin. Keväällä 2007 saatiin valmiiksi islamilaisten naisten vaatetusta käsittelevä aineisto. (Käspaikka, monikulttuurinen käsityö 2007)
- Monikulttuurisen käsityöhankkeen teemoista tehty *Käsityön kieli -TV-sarja* on ilmestynyt DVD:nä ja on tilattavissa YLE:n tallennemyynnistä.

- TV:ssä esitettiin *Käsityön kieli* -ohjelmasarjaa, ja siihen liittyvää oheismateriaalia tehtiin yhteistyössä *Monikulttuurinen käsityö* -hankkeessa kouluttaneiden asiantuntijoiden kanssa. YLE:n sivuilta löytyy lyhyitä videopainintoja esitetyistä ohjelmista.
- *Käspaikka* – Käsityön virtuaaliluokat on mukana yhteistyössä, ja sen sivuilta löytyy teemoihin liittyvää lisätietoa ja ohjeita (KTOL, monikulttuurinen käsityö, oheismateriaalit 2008)

Lisäksi KTOL ja *Käspaikka* – Käsityön virtuaaliluokat ovat tehneet yhteistyötä ja opetusmateriaalia seuraavista aiheista: Albaaninaisten kapioperinne, Kurdimatto Kelimkudonnalla, Musliminaisten vaatteita ja Punontaa somalilaisittain. Opetusmateriaali sisältää tietoa kunkin maan käsityöperinteestä, ja käsityötekniikat opetetaan valokuvien, piirroksien, tekstein ja kaikista aiheista voi katsella lyhyen videosesityksen. (*Käspaikka*, monikulttuurinen käsityö)

KTOL:n *Monikulttuurinen käsityö Rajan pinnassa* -koulutusohjelma toteutettiin vuosina 2007 – 2008. *Rajan pinnassa* -koulutuksessa tutustuttiin itärajan pinnassa asuneisiin suomalaisugrilaisiin kieliä puhuviin kansoihin ja heidän käsityökulttuureihinsa. Teema koskettaa suurta joukkoa suomalaisia: toisen polven karjalaisia, inkeriläisiä paluumuuttajia ja venäläisiä, joilla on juuret rajan pinnassa. Rajan pinnassa -teema liittyi Kulttuurien museon *Rajantakaista Karjalaa* 4.3.2008 - 4.1.2009 näyttelyyn Helsingissä. Näyttely kertoo Suomen ja Venäjän rajan pinnassa asuvista kansoista 1900-luvulla ja tuo esiin paljon Suomessa ennennäkemätöntä aineistoa, kuvamateriaalia, esine- ja käsityökulttuuria. Koulutuksen tarkoituksena oli tutustua monikulttuurisen itärajan vaikutuksiin suomalaisessa kulttuurissa, tiedostaa kreikkalaiskatolisen kirkon merkitys alueen tapakulttuurissa ja käsityöperinteessä sekä hyödyntää itärajan käsityökulttuuria käytännön opetustyössä. (KTOL, monikulttuurinen käsityö 2008)

4.4 Verkkokurssien markkinointi

Verkkokursseja on tarjolla kansalaisopistojen ohjelmissa enenevässä määrin. Kuten muitakin kursseja, niitä yleensä markkinoidaan oppilaitosten kotitalouksiin vuosittain jaettavissa opinto-oppaissa, opistojen internet-sivuilla, lehti-ilmoituksilla ja jonkin verran ilmoitustauluilla. Vaikka kurssin opiskelija voi olla missä tahansa, on kuitenkin mieltävä miten opiskelija ja kurssitarjonta kohtaavat. Kansalaisopistojen verkostoituminen

on laajentanut verkko-kurssien markkina-alueita, samoin seutuopistojen muodostaminen. Koko maan kattavista kurssitietokannoista on puutetta.

Verkkovitriini on valtakunnallinen vapaan sivistystyön kurssitietokanta, jossa on esitelty eri opistojen verkkokurssitarjontaa. Kurssit löytyvät osoitteesta www.opinopas.net.

Verkkovitriinissä oli heinäkuussa 2008 yhdeksän **käsityön verkkokurssia** joiden aiheet ovat: *Sukella mosaiikin maailmaan*, *Lasin koristekaiverrus*, *Printtejä kankaalle*, *VILLIÄ VILLAA – huovutuselämyksiä*, *Ryijy – verkkoavusteinen ryijyn suunnittelu- ja ompelukurssi*, *VILLIÄ VILLAA – huovutuselämyksiä*, *Verkkokoru – hopeakorukurssi*, *Bruggen kukkapitsi ja Trendipitsiä nypläten*.

VILLIÄ VILLAA – huovutuselämyksiä -kurssi oli tarjolla kahdessa eri opistossa. *Sukella mosaiikin maailmaan* ja *Bruggen kukkapitsi -kurssi* järjestettiin pelkästään verkko-opetuksena, muut kurssit olivat yhdistelmiä lähi- ja verkko-opetuksesta.

Verkkovitriinissä esiteltyjä **kielikursseja** ovat *Kielten internetklubi*, *PastFuture – englannin perustason kielioppikurssi*, *Eväitä englannin kielitutkintoon*, *Καλό ταξίδι – matka Thassoksen saarelle*, *Saksan ääntämiskurssi suomalaisille – Finnischer Aussprachekurs für Deutsche*, *Willkommen! – saksan monimuotokurssi*, *Urlaub auf Deutsch – saksan monimuotokurssi* ja *Espanjan verkkokurssi AVE - Aula Virtual de Español*.

Osa kielikursseista toteutettiin pelkästään verkossa, ja joillakin kursseilla oli verkko-opetuksen lisäksi myös lähiopetusta. Kurssitarjonta on lukuvuodelta 2007/2008. (www.opinopas.net)

Kansalaisopistoiden markkinoinnissa luotetaan paljon perinteisiin kanaviin osin siksi, että työntekijöitä on opistojen toimistoissa vähän, ja he ovat esimerkiksi ilmoittautumisten aikaan ylityöllistettyjä. Osa mainonnasta jää opettajille itselleen, esimerkiksi suoramainonta sähköposteina tai mainosten toimittaminen ilmoitustauluille. On vaikea tietää, kuinka hyvin opiskelija löytää yksittäisten kansalaisopistojen verkkokurssit tai edes tietää kansalaisopistojen tarjoavan verkkokursseja. Nykyään kursseille ilmoittaudutaan usein HelleWi-netti-ilmoittautumisohjelman avulla opistojen kotisivujen kautta. Jos löytää opiston, löytää yleensä myös kurssit.

Vaikka kansalaisopistoissa toteutetaan monenlaisia kurssikokeiluja ja valikoimaa päivitetään jatkuvasti, opistoja ei aina mielletä uudenaikaisten kurssien tarjoajiksi. Tämä on ongelmana ainakin kielikurssien kohdalla: kurssit, joille yksityisten tarjoajien kursseina on kysyntää, eivät välttämättä vedä opistokursseina. Ehkä kansalaisopisto-opiskelu mielletään edullisten kurssihintojensa takia harrasteluksi ja puuhasteluksi eikä esimerkiksi tavoitteellisempi opiskelija hakeudu kursseille.

Verkko-opiskelu mielletään uudenaikaiseksi, mutta haasteena on edelleen sama kohtaanto-ongelma. Meidänkin täytyy miettiä tarkkaan, miten oma Verkkoon vihtomaan -kurssimme tavoittaisi opiskelijat. Kohderyhmiä on useita, ja osallistujat voivat olla missä tahansa. Kaikkien äidinkieli ei ole suomi, eli tarvitaan myös englanninkielistä mainontaa. Pitäisi löytää käsityöharrastajat ja englannin opiskelusta kiinnostuneet. Opetamme eri kansalaisopistoissa, joten opistojemme pitäisi sopia yhteistyöstä ja sitten markkinoinnista alueillaan. Kurssimme on mielestämme toteuttamiskelpoinen, mutta vapaassa sivistystyössä se ei riitä: asiakas pitää ohjata perille.

5 VERKKOMATERIAALISUUNNITTELUN TAUSTATEKIJÖITÄ

Opimme

- 10 % siitä, minkä luemme
- 20 % siitä, minkä kuulemme
- 30 % siitä, minkä näemme
- 50 % siitä, minkä sekä näemme että kuulemme
- 70 % siitä, mistä keskustelemme jonkun toisen kanssa
- 80 % siitä, missä olemme henkilökohtaisesti olleet mukana
- 95 % siitä, minkä opetamme jollekin toiselle

(Glasser, siteerattu lähteessä Harjanne 2007)

5.1 Joustava opetus

Joustavalla opetuksella tarkoitetaan yleensä etä- ja monimuoto-opetusta. Etäopetukseen osallistuvat opiskelijat voivat olla missä tahansa ja opetus on hyvin pitkälle materiaali- ja opettajalähtöistä. Monimuotoinen opetus hyödyntää erilaisia medioita ja lähiopetusta ja tukee oppijaa oppimisen eri vaiheissa. Se on oppijalähtöisempää. Opetuksen sisältyy verkkoympäristö, videoyhteydet yms. Opetuksen joustavuudella tarkoitetaan usein joustavuutta ajan ja paikan suhteen, mutta yhtä tärkeää olisi nähdä se joustavuutena oppijan tarpeiden suhteen. Joustavia kielenopetusmalleja hyödynnetään nykyään usein – varsinkin perusopetustasolla – pakon edessä: resurssien vähäisyys johtaa kaventuneeseen kielivalikoimaan, ja siksi esimerkiksi joissain lukioissa järjestään verkkokursseja alueellisenä yhteistyönä (Taalas 2007, 416-418)

Verkko- ja monimuoto-opinnoille ominaista on, että opiskelu ei ole paikkaan sidottua. Opistotarjonnassa samalla verkkokurssilla on yleensä opiskelijoita eri puolilta maata, jopa toisesta maastakin. Verkkoavusteisten kurssien työläydestä johtuen olisi tarpeen, että opistot välttävät päällekkäisen työn tekemistä ja valmistuneet kurssit voisivat olla kaikkien opistojen käytössä. Voimavarojen järkevä jakaminen ja yhteistoiminnan suunnittelu olisi välttämätöntä, jotta vapaan sivistystyön oppilaitokset voisivat vastata uusien oppimisympäristöjen kehittämishaasteeseen. (Käppi 2008)

5.1.1 Yhteistoiminnallinen oppiminen

Yhteistoiminnallisella oppimisella tarkoitetaan pienryhmässä suoritettavaa opiskelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Tavoitteena on mm. sitouttaa oppilaat oppimisprosessiin, saada heidät kantamaan vastuuta omasta ja toisten oppimisesta ja kannustaa toisia oppijoita, jakaa tietoa – ja tietenkin oppia. (Collin ym. 2003)

Harjanteen (2007) mukaan yhteistoiminnallisen oppimisen viisi perustekijää ovat:

1. Positiivinen keskinäinen riippuvuus (tavoite, tehtävä, materiaali, tehtäväroolit, palkinto/ arvosana)
2. Kasvokkain tapahtuva kannustava vuorovaikutus
3. Yksilöllinen ja jaettu vastuu annetun tehtävän suorittamisesta ja hallitsemisesta: omakohtainen aktiivinen osallistuminen ja toisten opiskelun tukeminen
4. Sosiaaliset taidot
5. Ryhmän suorittama reflektointi koskien ryhmän toimimista – sekä kognitiivinen että sosiaalinen ulottuvuus:
 - mitä ja miten opimme, mitä voisimme tehdä parantaaksemme opiskeluamme ja oppimistamme
 - miten toimimme yhdessä, mitä voisimme tehdä parantaaksemme yhteistoimintaamme

Yhteistoiminnallisia taitoja täytyy harjoitella ja niiden käytöstä todennäköisesti muistuttaa opiskelijoita kurssin aikana. Vaikka opetusmenetelmä onkin tunnettu ja käytetty, se on todennäköisesti uusi tai uudehko kokemus kansalaisopiston opiskelijalle, jos edeltävistä opiskelukokemuksista on kulunut kauan tai ne ovat vähäisiä. Alkuvaiheessa yhteistoiminnallisuutta saattaa edesauttaa yhteisten pelisääntöjen luominen. Näihin yleensä sisällytetään sekä yksittäisen opiskelijan rooliin että ryhmän toimintaan liittyviä sääntöjä. Jos opiskelijat ovat tottuneita perinteiseen opettajajohtoiseen opetukseen, opettaja voi antaa esimerkkejä tyypillisistä säännöistä keskustelun pohjaksi. Täytyy kuitenkin muistaa, että kansalaisopistojen opiskelijat ovat aina paikalla vapaaehtoisesti ja usein virkistäytymässä: liiallinen sääntöpainotteisuus ja ”opetetuksi tuleminen” mielikuva saattaa vähentää opiskelijoiden osallistumisinnostusta.

5.1.2 Uudet oppimisympäristöt

Oppimisympäristö on toimintaympäristö, johon kuuluvat oppijat, opettajat, ympäristö, oppimisvälineet, toimintamuodot, oppimisenäkemykset sekä sosioaffektiiviset tekijät kuten esimerkiksi asenteet, motivaatio ja tunteet. Uusissa, avoimissa oppimisympäristöissä yhdistetään oppiminen ja todellisuus paremmin kuin perinteisissä, suljetuissa oppimisympäristöissä. Ne perustuvat konstruktivistiseen oppimisenäkemykseen ja pyrkivät tarjoamaan (simuloituja) autenttisia oppimiskokemuksia kompleksissa maailmassa. Suljetuissa malleissa tehtävät ovat olleet valmiiksi muotoiltuja ja pyrkimyksenä on ollut saada oppija tuottamaan ”oikeat” vastaukset yksinkertaistetussa ympäristössä. Suljetuissa ympäristöissä opitun siirto todelliseen maailmaan ei ole ollut riittävän kattavaa. (Verkko-tutor 2002)

Lyhyesti sanottuna avoin oppimisympäristö on tasa-arvoinen ja luovuutta korostava, aktivoiva, yhteistoiminnallinen, kommunikatiivinen, parhaimmillaan konstruktivistinen, non-lineaarinen ja kokonaisvaltainen sekä oppijan omia tarpeita ja valintoja kunnioittava. Se harjoittaa elinikäiseen opiskeluun, siirtää vastuuta oppimisesta oppijalle ja opettaa toimimaan projekteissa. Siinä oppija on riippumaton ajasta ja paikasta. (Norri 2001)

Avoimissa toimintaympäristöissä oppiminen tapahtuu siis yhä enemmän oppijan ehdoilla. Itseohjautuvuuden merkitys korostuu, ja opiskelijan on myös opeteltava oppimaan ja olemaan aktiivinen roolissaan. Usein korostettu itseohjautuvuus ja ajankäytön vapaus voivat osoittautua ongelmalliseksi, koska opiskelu vaatii enemmän itsekuria ja suunnittelua. Kurssi on helppo keskeyttää, jos aikataulu venyy. Myös opiskelijat ovat toivoneet aikataulujen asettamista kursseille (Norri 2001).

Avoimiin oppimisympäristöihin katsotaan liittyväksi uusi teknologia. Teknologia sinänsä ei tee oppimisesta avointa tai suljettua. Avoimessa systeemissä oppija itse on vastuullinen toimija, jota ohjataan ja tuetaan hänen tarvitsemallaan tavalla silloin kun hän tarvitsee apua. Oppijalla on omat tavoitteensa, ja hän arvioi itse etenemistään. Koska hän ei enää ole passiivinen tiedon vastaanottaja vaan aktiivinen tiedon rakentelija ja käsitteittäjä, hänellä täytyy olla erilaiset valmiudet kuin perinteisessä systeemissä opiskelevalla. Oppija täytyy opettaa (tai uudelleenopettaa) oppimaan, niin että hän pystyy itsenäiseen

työskentelyyn. Oppijan oma vastuu näkyy mm. motivoitumisena ja aktiivisuutena (esim. Verkko-tutor 2002).

Uudet oppimisympäristöt siis muuttavat opettajan ja oppijan roolit. Samoin koulun ja yhteiskunnan välinen suhde muuttuu. ”Opettaja” on korvattu uusilla nimillä / käsitteillä: hän on ohjaaja, tutor, mentor, coach, fasilitaattori. Ennen opettaja ”tiesi”, nykyään hän ennemminkin tukee, ohjaa, tutkii, arvioi, järjestää ja toteuttaa. Oppilas oppi koululuokassa yksittäisiä aineita ja anekdoottista tietoa yksin itseään varten, sai siitä arvosanan opettajalta ja valmistui. Nyt hän on asiantuntijana osa tiimiä ja verkostoa, oppii toisilta ja toimii heidän kanssaan vuorovaikutuksessa ja yhteisöllisesti, arvioi omaansa ja vertaistensa tuotoksia ja toimintaa, käsittelee ja tuottaa eri lähteistä yhdisteltyä tietoa kaikkien käyttöön ja on oppija koko ikänsä. Apuvälineet vievät hänet luokkahuoneen seinien sisältä autenttisen materiaalin pariin todelliseen ja kompleksiseen tai turvallisempaan, todellisuutta simuloivaan maailmaan.

5.2 Joustava opettaja

Opetukseenkin vaikuttava viestinnän kehitys on yhteiskunnassamme ollut huimaa viime vuosikymmeninä. Informaatioteknologiasta on siirrytty informaatio- ja viestintäteknologiaan, tietokoneesta nettiin. Muutos tapahtui 1980-luvulla, jolloin mm. tekstinkäsittely (IT) ja sähköposti (VT) alkoivat tulla laajempaan käyttöön (Tella 2001: 51). Etäopetuksen ideana oli lähettää oppimateriaalit syrjäkulmille, mutta nykyään e-oppimisessa painotetaan oppimisresurssien parempaa saatavuutta. Samoin painotetaan oppijan vastuuta omasta oppimisprosessistaan. Toisaalta painotetaan itseohjautuvuutta ja toisaalta yhteistyökykyä, jaettua asiantuntijuutta ja dialogia. Kieltenopetuksessa on siirrytty yksittäisistä kielioppitehtävistä oman koneen äärellä aitoihin keskusteluverkostoihin ja viestintään, ja yksitoikkoiset drillit ovat korvautuneet viihdyttävillä, leikinomaisilla ohjelmitoilla. Tiedon jakaminen on muuttunut tiedon vastaanottamiseksi, käsittelyksi ja tuottamiseksi, ja oppiminen on laajentunut koulusta ja yksittäisestä luokkahuoneesta koulun ulkopuoliseen maailmaan. Tiedon siirto on muuttunut tiedon konstruoinniksi: opettajan rooli on muuttunut tietäjästä tuutoriksi (from a ‘sage on the stage’ to a ‘guide on the side’). (Esim. Tella 2001)

5.2.1 Verkko-opettaja

Verkko-opetus asettaa opettajan työlle monia uusia haasteita. Huomio siirtyy opettamisesta oppimiseen: opettajasta tulee oppimisprosessin ohjaaja. Takertuminen perinteiseen opettajakeskeiseen otteeseen ei onnistu verkko-opetuksessa (Leinonen 2003, 11). Uusissa oppimisympäristöissä yhteistyö ja vuorovaikutus korostuvat: opettajan tehtävänä on tukea ajatuksenvaihtoa. Kuten mm. Norri (2001) toteaa, kestää aikansa, ennen kuin opettaja oppii verkkotutorin roolinsa, koska siihen liittyvät tehtävät poikkeavat perinteisen opettajajohtoisesta opetustavasta. Koska vuorovaikutus ei tapahdu samassa tilassa, opettaja ei koe välittömästi opiskelijan reaktioita – esimerkiksi palautteen antamisessa täytyy olla tarkkana.

Vaikka verkko tarjoaa oppimiselle mahdollisuuksia, verkossa toimiminen asettaa oppijalle uusia haasteita, joihin opettajan on vastattava. Etenkin jos verkko-oppiminen on uutta oppijalle, hänellä ei ole valmiita toimintamalleja. Esimerkiksi ammatillisessa koulutuksessa on havaittu, että kielten verkkokursseilla opiskelijat tarvitsivat ohjausta luultua enemmän (Kielo 2003, 38). Kansalais- ja työväenopistojen opiskelijakunta on vielä tottumattomampaa tietokoneavusteiseen kielenopetukseen ja verkko-opetukseen kuin ammatillisen koulutuksen nuoret, joten ohjausta tarvitaan enemmän. Ikääntyvien opiskelijoiden suuri määrä lisää ohjaustarvetta. Tämä saattaa olla ensimmäinen verkkokursikokemus, varsinkin varttuneemmille opiskelijoille ja joillekin maahanmuuttajille.

Oppijalla voi olla yleisesti ottaen riittämättömät opiskelutaidot – aikuisopiskelijat usein haaskaavat valtavasti energiaa yrittäessään opiskella kuten ”ennen vanhaan” koulupenkillä, jolloin opettaja teki kaikki päätökset. Oppijat eivät osaa suunnitella opiskeluun, itsearviointi ei ole tuttu käytäntö, itseohjautuvuus on ongelmallista tai heidän käsityksensä siitä, miten opitaan, voi olla ristiriidassa opiskelumuodon kanssa – ehkä he ovat tottuneet lopputulosta korostavaan opiskeluun, joten oppimisprosessi ja sen tarkastelu jäävät huomiotta (Rozgiene et al. 2008, 20). Oppiminen voi jäädä pelkäksi pintaoppimiseksi, jos vaikkapa oman pohdinnan merkitystä oppimisprosessissa ei ymmärretä. Uudempiin oppimismenetelmiin kuuluvat yhteistyö- ja yhdessäoppimisen taidot voivat olla olemattomat. Vaikka ihmiset osaavatkin tehdä työpaikoilla yhteistyötä ja toimia ryhmässä, he eivät välttämättä osaa siirtää näitä taitoja opiskeluunsa. Suomalaisessa

kulttuurissa painettuun sanaan on perinteisesti suhtauduttu erittäin vakavasti; vanhemmilla opiskelijoilla verkkokeskustelua voi vaikeuttaa liiallinen itsesensuuri.

Verkko-opetuksen kehittäminen Satakunnassa (VOKS)-selvityksessä haastateltiin maakunnan eri opistoista yhdeksää käsityön verkkokurssien opettajaa. Opettajien kokemukset verkko-opetuksesta, osallistujamäärät, opiskelijatyypit, käsityön verkko-opetuksen tulevaisuus ja opettajien verkko-osaaminen olivat myös tarkastelun kohteena. Verkkokurssien suunnittelu, toteutus ja opetus edellyttää opettajilta uusia valmiuksia. Monet opettajat ovatkin kohentaneet viestintätekniisiä taitojaan ennen verkkokurssien suunnitteluun ja valmistamiseen ryhtymistä. Opettajat korostivat kuitenkin verkko-opetuksen lisäksi lähiopetuksen tärkeyttä. Käsityön ollessa kyseessä materiaalin ja tekemisen tuntu ja kokemusten vaihto kasvokkain ovat korvaamattomia. Verkko-opetusmateriaalin visuaalisuus koettiin tärkeäksi asiaksi samoin tekijänoikeusasiat. Useat opettajat olivat saaneet työparikseen TVT-asiantuntijan jolloin molemmat voivat keskittyä parhaiten osaamiinsa alueisiin. Opettajat kokivat verkkokurssien tekemisen olevan uutta ja innostavaa mutta työlästä. (Käppi, VOKS-hanke 2005)

Monimediaisten opetuskokonaisuuksien ja niitä tukevien oppimateriaalien suunnittelu tulisi nähdä osana nykyajassa opettavan opettajan ammattitaitoa, ja opettajien kehittämistyötä tuleekin resursoida nykyistä paremmin (Taalas 2007, 427). Paljon jää edelleen opettajan oman toimeliaisuuden ja itsenäisen opiskelun varaan. Lähteitä, ohjelmia ja muita materiaaleja on onneksi vapaasti saatavilla netissä, osin opetuksen ammattilaisten kokoamina. Esimerkiksi Turun opetustoimen TOP-keskuksen koostama kattava luettelo *Koulutusmateriaaleja TVT-taitojen tueksi* (2008). Luettelo sisältää mm. linkit ohjelmiin ja lyhyet kuvaukset niiden käyttötarkoituksesta sekä ohjeita ja harjoituksia.

5.2.2 Opettaja ja monikulttuurisuus

Kuten Lappalainen (2006a) toteaa: ”Kädet käsittävät kieltä ja kulttuuria.” Hän on väitöskirjassaan tutkinut käsityön, kielen ja kulttuurin yhdistämistä oppimisprosessissa. Suomi on yhteiskuntana monikulttuuristuva, ja yhä useamman suomalaisen on opetettava kulttuurien kohtaamista. Opettajuuteen kuuluu myös toimiminen kulttuurien kohtaamisen risteyksissä: he ovat kulttuurien kohtauttamisen ammattilaisia. Kohtauttamisella Lappalainen tarkoittaa sitä, että opettajan täytyy työssään saada kulttuurit kohtaamaan

aidosti toisensa. Kieli- ja kulttuuritaustaltaan toisilleen vieraat ihmiset pitää saada toimimaan yhteistyössä ja oppimaan kulttuurien kohtaajiksi. Opettaja on myös velvollinen ottamaan kantaa maahanmuuttajan oman kielen ja kulttuurin säilyttämiseen. Lisäksi opettajan omaan ammatilliseen osaamiseen kuuluu oman kulttuurin hyvä tuntemus, koska kaukaisen ymmärtäminen tapahtuu läheisen välityksellä. Lappalainen puhuuikin opettajan työssä kehittyvästä kulttuurisensitiivisestä opettajuudesta. (Lappalainen 2008)

Opettaja kohtaa työssään kieli-, kulttuuri- ja koulutustaustoiltaan, oppimistyyleiltään sekä -taidoiltaan paljon toisistaan poikkeavia ihmisiä. Maahanmuuttajien kotouttamisohjelmiin kuuluu kieliopintoja, mutta oppimistulokset voivat olla hyvinkin vaatimattomia, joten tarvitaan uusia lähestymistapoja. Käsityöoppimiseen liitettyllä kielen oppimisella voidaan edistää maahanmuuttajien kulttuuriin suuntautumista ja kotoutumista. Lappalaisen kehittämässä Kä-Ki-Ku -oppimistyyliä yhdistyvät käsityön, kielen ja kulttuurin oppiminen. Oppimisen merkityksellisyys korostuu oppimisprosessissa. Konkreettinen toiminta, käsityö, helpottaa kielen ja kulttuurin oppimista. Kä-Ki-Ku -oppimistyylin Lappalainen kuvaa olevan sukua mm. kontekstuaaliselle oppimiselle, suggestopedialle ja kielikylvyille. (Lappalainen 2006b)

5.3 Maahanmuuttajat opiskelijoina

Maahanmuuttopoliittisen ohjelman mukaan maahanmuuttajille pitää antaa riittävät valmiudet toimia yhteiskunnassamme aktiivisena, täysivaltaisena ja tasa-arvoisena jäsenenä. Opetuksessa on panostettava erityisesti riittävään suomen tai ruotsin kielen hallintaan. Ensinnäkin kielitaito tukee kotoutumista; se myös mahdollistaa jatko-opinnot. Maahanmuuttajan oman äidinkielen ylläpitämistä ja kehittämistä on myös tuettava niin, että tavoitteena on toiminnallinen kaksikielisyys. Oman äidinkielen ja kulttuurin säilyminen ja kehittyminen ovat tärkeitä maahanmuuttajille itselleen, mutta ne myös rikastuttavat suomalaista yhteiskuntaa. Opetushallituksen suosituksen mukaisesti kotoutuskoulutus sisältääkin mm. kulttuurintuntemuksen opintoja. Näin tuetaan ja kannustetaan maahanmuuttajia ylläpitämään oma kulttuurinsa. (Latomaa 2007, 320-347)

Maahanmuuttajista kaikki eivät osaa englantia, mutta monet osaavat jonkin verran. Usein englanti valitaan automaattisesti kommunikaation välineeksi tai ainakin ensiaskeleeksi. Englanninkielisten ilmausten lisääntyminen suomen kielessä lisää tarvetta eng-

lannin osaamiselle – eikä vain maahanmuuttajien keskuudessa. Maahanmuuttajat usein haluavat oppia englantia. Se on Suomessa myös monen työpaikan saannin perusedellytys. Vähintään yhtä tärkeitä ovat tietoyhteiskuntataidot.

Maahanmuuttajien, uusien suomalaisten, opiskelutarpeet on haaste, johon vapaa sivistystyö / kansalais- ja työväenopistot ovat ryhtyneet reippaasti vastaamaan. Kielikurssien – sekä suomen että esimerkiksi englannin – lisäksi tarjotaan mm. tietotekniikan, käsityön ja liikunnan opetusta sekä suomalaisen yhteiskuntaan ja kulttuuriin perehdyttäviä kursseja. Osa opetuksesta tarjotaan suomen kielellä, osa englanniksi tai vaikkapa venäjäksi. Maahanmuuttajille tarjotaan mahdollisuus omaksua suomalaisen elämäntyylin yksi piirre: elinikäinen oppiminen ja kouluttautuminen. Opistojen tarjoamia kursseja voidaan liittää maahanmuuttajien kotoutumissuunnitelmiin (OPH 2001b, 17).

Muutamia esimerkkejä tarjonnasta 2008:

- *Tietokoneen peruskurssi maahanmuuttajille* (Sampola, Tampere)
- *Suomen alkeet/jatkokurssi/edistyneille Naistarissa* (Ahjola, Tampere)
- *Käsityökurssi maahanmuuttajanaيسille* (Kuopio)

Useimmat kurssit on tarkoitettu nimenomaan maahanmuuttajille, mutta nykyään tarjotaan mm. yhteisiä käsityökursseja sekä kantaväestölle että maahanmuuttajille. Tässä muutama esimerkki tarjonnasta (Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto 2008):

- *Lauletaan suomeksi*
- *Kulttuurit kohtaavat vaatteita ommellen*
- *Leivonnaisia syksyn sadosta*
- *Suomi tutuksi Get to Know Finland*

Kolmella viimeksi mainitulla opetuskielinä ovat sekä suomi että englanti.

5.4 Suomalainen viestintä- ja tapakulttuuri

Suomalaisina olemme ylpeitä suomalaisuudestamme ja omasta kulttuuristamme. Suomalainen oppija ei halua aina olla vastaanottavana osapuolena vaan haluaa myös kertoa omista tavoistaan ja esitellä omaa maataan ja kulttuuriaan.

Suomalaiseen nykykulttuuriin kuuluu innostus ja viehtymys kaikenlaiseen tekniikkaan, erityisesti viestintätekniikkaan. Siinä missä entinen suomalainen vaikenä kahdella kielellä, nykysuomalainen viestii kännykällä missä ja milloin tahansa. Suomalainen viestintäkulttuuri on siis muuttunut rajusti. Tämä muutos täytyy ottaa huomioon myös vieraan kielen opetuksessa.

Viestintäkulttuurit voidaan jakaa kahteen: runsaskontekstiseen (High Context) ja köyhäkontekstiseen (Low Context) kulttuuriin. Suomi kuuluu HC-kulttuureihin, joissa perinteisesti kunnioitetaan hiljaisuutta, siedetään pitkiä taukoja, puhutaan vuorotellen ja kuunnellaan tarkkaavaisesti, jos joku muu puhuu. Sanat ovat arvokkaita, eikä niitä pidä tuhlaa. LC-kulttuureissa kommunikaatio on suorempaa ja nopeampaa. Arvoiltaan suomalaiset ovat länsimaisia, mutta viestintätavuiltaan lähempänä aasialaisia kulttuureita (Harakka 2006).

Suomessa tapakulttuuri on vielä melko yhdenmukaista (Liite 1). Siksi suomalaiset joskus vierastavat uusia asioita ja erilaisia tapoja toimia. Toisaalta suomalaisessa yhteiskunnassa kaikki ovat tasa-arvoisia ja kaikkia on kohdeltava yhtä oikeudenmukaisesti. Naisten ja miesten tasavertaisuutta pidetään Suomessa tärkeänä. Suomalaiset saattavat tuntua alussa töykeiltä ja hiljaisilta. He sanovat asiat suoraan ja rehellisesti. Keskustelu on epämuodollista ja sinuttelu tavallista. Suomalainen keskittyy omiin asioihinsa ja kunnioittaa toisten yksityisyyttä. Sanotaankin, että suomalaiseen voi olla vaikea tutustua, mutta ystävydestä tulee elinikäistä. Kulttuuri on yksilökeskeistä, kuten monessa muussakin länsimaassa. Ahkeraa ja sisukasta ihmistä arvostetaan. Suomalainen haluaa käyttää aikansa järkevästi, suunnittelee asiat etukäteen ja noudattaa sovittuja aikatauluja. Suomalainen pitää lupauksensa ja odottaa samaa muiltakin. Ristiriidat suomalainen ratkaisee mieluiten keskustelemalla eikä halua asettaa ketään hankalaan tilanteeseen. Suomalainen ei mielellään näytä tunteitaan julkisesti. Suomalaiselle tärkeitä asioita ovat esimerkiksi luonto, hiljaisuus ja sauna. (Infopankki, suomalainen tapakulttuuri 2005)

Tämän kehittämishankkeen verkkokurssimateriaalin aiheeksi valittiin saunavihta, koska sauna on niin merkittävä osa suomalaista kansanperinnettä ja identiteettiä. Suomessa on viisi miljoonaa asukasta ja kolme miljoonaa saunaa. Suomalainen on saunan asiantuntija (Liite 2). Vieraat, varsinkin ulkomaalaiset, viedään mielellään saunaan. Saunakutsusta voi kieltäytyä, kunhan muistaa perustella – vedota vaikka alkavaan flunssaan. Tavalli-

sesti naiset ja miehet jakaantuvat omiksi ryhmikseen ja ryhmät saunovat erikseen. Sauna on suomalaisille tärkeä rentoutumisen paikka ja normaalia arkipäivää mutta ulkomaalaisille opastus suomalaisiin saunomistapoihin on tarpeen. (Valve 2008)

5.5 Opetuksen integrointiperusteista

Integrointi on hyvä metodinen valinta, koska näin päästään paremmin harjoittelemaan aidommissa tilanteissa, käyttämään autenttisempia materiaaleja, yhdistämään moninaisempia tietoja ja taitoja, kehittämään opiskelijan valmiuksia laajentaa kurssilla oppimaansa muihin lähteisiin ja materiaaleihin sekä tuomaan erilaisia aineita opiskelevat yhteen. Opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa täytyy kuitenkin ottaa huomioon monia seikkoja – erityisesti silloin, kun potentiaaliset opiskelijat muodostavat monikulttuurisen oppimisyhteisön. Täytyy pohtia, miten otetaan huomioon oppiaineiden tasapuolisuus, opiskelijoiden erilaiset lähtötasot, etninen ja kulttuuritausta, viestintäkulttuurierot, arvot, asenteet ja tietenkin yleiset kurssisuunnittelussa huomioitavat tekijät.

Kun integroidaan eri oppiaineita niin, että opiskelijoihin voi kuulua moneen etniseen ryhmään ja kulttuuriympäristöön kuuluvia opiskelijoita, opettajan täytyy opetuksessaan ja kurssisuunnittelussaan olla tietoinen yllä kuvatuista asioista: omasta kulttuuriperimästä, omista ja yhteiskunnassa yleisesti vallitsevista tavoista, arvoista ja asenteista, oman viestintäkulttuurin ominaispiirteistä sekä monikulttuurisen ryhmän kommunikaatioon liittyvistä haasteista. Monipuolinen omaan aineeseen – omassa hankkeessamme englantiin ja käsityöhön – liittyvä kulttuuritietous on olennainen osa substanssiosaamista.

5.5.1 Englannin kieli yhdistää

Koska englantia käytetään maailmassa niin laajalti ja moneen tarkoitukseen, sen integrointi muuhun oppiaineeseen on luontevaa. Samalla avataan opiskelijalle ovi tutustua itsenäisesti toisen maan tapoihin, kulttuuriin ja elämään yleensä. Pelkkään englannin kieleen pitäydyttäessä pidemmälle ehtineille kieltenopiskelijoille oma ryhmä ja opettaja tulevat helposti oppimisen kannalta liiankin tutuiksi, koska ryhmän jäsenten viestintätapoihin tottuu liian hyvin. Integroinnin avulla tuodaan uusia ihmisiä ja ajatuksia mukaan oppimisprosessiin. Taidon yhdistäminen vieraan kielen opiskeluun auttaa kehittämään kielitaitoa uusilla osa-alueilla. Kun mukaan saadaan englantia äidinkielenään tai vieraa-

na kielenä puhuvia opiskelijoita, kielenkäytön harjoittelusta tulee automaattisesti autenttisempaa ja monille motivoivampaa kuin samankielisten kanssa opiskelu.

Kieli on kulttuurin perusedellytys, ja kulttuurilla on olennainen osa kielen ja ajattelun interaktiossa. Molemmat välittävät uskomuksia, arvoja, havaintoja ja normeja. Kieli ilmaisee kulttuurin taustalla olevan ajattelun ja yksilölliset maailmankuvat. Kun kieltä opiskellaan toimintaan integroituna monikulttuurisella kurssilla, kulttuurierojen havainnollistuminen edesauttaa viestintätaitojen kehittymistä vieraalla kielellä.

5.5.2 Käsityö on kansainvälistä.

Käsityö on samaan aikaan paikallista tekemistä ja kansainvälistä osaamista. Käsityön tekijät ovat luontevasti soveltaneet kansainvälisiä vaikutteita ja tehneet uusia tulkintoja. Käsityötä edistetään eri puolilla maailmaa monin tavoin ja erilaisten organisaatioiden toimesta. UNESCO painottaa käsityötä yhtenä kehityksen välineenä. Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry on mukana kansainvälisissä organisaatioissa jakamassa käsityön taitoa ja tietoa. Käsi- ja taideteollisuusliitto on mukana Euroopan käsi- ja taideteollisuusliitossa, Euroopan tekstiiliverkostossa, Pohjolan käsi- ja taideteollisuusliitossa, Maailman kansantaiteen järjestössä, Maailman käsityöjärjestössä Euroneuvontakeskusten verkostossa ja Pohjoismaisessa käsityöneuvostossa. Pohjoismaisena yhteistyönä järjestetään käsi- ja taideteollisuusleirejä ja seminaareja Tanskassa v. 2009, Islannissa v. 2010, Norjassa v. 2011 ja Suomessa v. 2012. Pohjoismainen käsi- ja taideteollisuusseminaari järjestetään v. 2010 Norjassa ja v. 2013 Virossa. (Taito ry, Kansainvälinen käsityö)

Käspaikan sivuilla esitellään käsitöitä eri maanosista: Aasiasta, Afrikasta, Amerikasta, Australiasta ja Euroopasta – aasialaisista käsitöistä tunnetuin lienee batiikkivärjäys, afrikkalaiset tunnetaan painokankaistaan ja helmikoruistaan, Amerikasta ovat kotoisin Perun neuleet ja amishien tilkkutyöt, Australiasta punonta ja solmeilutyöt, eurooppalaisista käsitöistä mainittakoon Brysselinpitsi, unkarilainen kirjonta ja saamelaiskäsityöt (Tenhosaari ja Tiikkala). Perinnekäsityöt kiehtovat monia alan ammattilaisia ja harrastajia. Perinteisistä malleista muokataan aivan uudenlaisia esimerkiksi materiaalia vaihtamalla. Kansalaisopistoissa järjestetään eri maiden perinnekäsitöiden kursseja, esimer-

kiksi KTOL:n *Rajan pinnassa* -hankkeen myötä toteutettiin useissa opistoissa karjalaisen olkainhameen valmistuskurssi.

Käsityön harrastajat ja ammattilaiset ovat aina olleet kiinnostuneita vieraiden kulttuurien käsityöistä. Matkamuistoiksi hankitaan ulkomailta paikallisia käsityöitä. Matkakohteissa vieraillaan erilaisissa käsityöverstaissa ja tutustutaan paikallisiin käsityöntekijöihin. Myös Suomeen tuleville matkailijoille ja maahanmuuttajille esitellään mielellään suomalaisia käsityöitä. Nykyisin verkon välityksellä voi tutustua vieraiden maiden käsityöperinteeseen sekä moderniin käsityöhön ja muotoiluun vaivattomasti. YouTube:ssa on nähtävänä video-esityksiä erilaisten käsityöiden tekemisestä runsaasti. Vaikutteet ja suuntaukset leviävät entistä nopeammin paikasta toiseen.

6 VERKKO-OPPIMATERIAALEISTA

Verkkokurssien ja verkkomateriaalin suunnitteluun ja valmistamiseen on tuotettu runsaasti erilaisia ohjeistuksia ja aiheesta on julkaistu useita opaskirjoja. Verkosta löytyy suhteellisen tuoreita ohjeita, sillä selvää on että TVT:n kehitys vaikuttaa siihen, että ohjeistuksia pitää päivittää jatkuvasti. Opetushallituksen asettaman työryhmän laatimat laatukriteerit ovat vuodelta 2005 ja Liedon verkkokoulun verkkokurssien suunnitteluun laatimat ohjeet ovat vuodelta 2001. Jokainen verkkokurssi on oma tapauksensa ja kaikki ohjeet eivät sovellu kaikkiin kursseihin yhtä hyvin, joten ohjeita voidaan soveltaa tarpeen mukaan.

6.1 Verkko-oppimateriaalin laatukriteerit

Opetushallituksen asettama työryhmä on laatinut vuonna 2005 laatukriteerit verkko-oppimateriaalille. Laatua voidaan tarkastella neljästä eri näkökulmasta, jotka ovat pedagoginen laatu, käytettävyys, esteettömyys ja tuotannon laatu.

Pedagoginen laatu

Työryhmän mukaan verkko-oppimisen pedagogisella laadulla tarkoitetaan sitä, että oppimateriaali soveltuu opetus- ja opiskelukäyttöön. Oppimateriaalin tulee soveltua käyttötilanteeseen, käyttäjien odotuksiin ja osaamiseen. Oppimateriaalista tulee ilmetä minkälaisia asioita oppija voi opiskella verkko-oppimateriaalin avulla. Oppimateriaalin käytön ohjeet tulee olla selkeät ja helposti saatavilla. Oppimateriaalissa kerrotaan, onko se suunniteltu esimerkiksi itseopiskeluun, ohjattuun verkko-opiskeluun tai luokkahuone-työskentelyyn. Materiaalin laajuus kerrotaan ja myös se, minkälaiselle kohderyhmälle oppimateriaali on suunniteltu ja millaista osaamista se vaatii. Jos arviointi suoritetaan, niin kerrotaan miten arviointi tehdään ja millaisin kriteerein. Materiaalissa on kuvattu, kuinka mahdollinen ohjaus on järjestetty ja keneltä voi pyytää apua ongelmatilanteissa.

Verkko-oppimateriaalin pedagogisen laadun kriteereistä mainitaan tässä niitä, jotka soveltuvat *Verkkoon vihtomaan* -materiaaliin: Opiskelun luonne ja tavoitteet tulee ilmetä sekä käyttötapa, oppimateriaalin laajuus ja pohjatietovaatimukset. Olisi hyvä jos mate-

riaalia voitaisiin käyttää monin eri tavoin ja se esitettäisiin oppilaalle omaksuttavassa muodossa.

Käytettävyys

Käytettävyydellä tarkoitetaan oppimateriaalin rakenteen, teknisen toteutuksen ja käyttöliittymäsuunnittelun tuottamaa sujuvuutta ja helppoutta. Käytettävyys on käyttäjän kokemus. Käytettävyys on heikkoa, jos käyttäjä turhautuu materiaalin etsimiseen ja virheilmoituksiin, kuolleisiin linkkeihin, epäselvään ilmaisuun tai ohjeiden puutteeseen. Verkko-oppimateriaalin tekijälle käytettävyyden tulee olla yksi tuotannon perustavoitteista ja jatkuva varmistuksen kohde.

Verkko-oppimateriaalin käytettävyyden laatuksikriteereistä mainitaan tässä ne, jotka soveltuvat *Verkkoon vihtomaan* -materiaaliin: Materiaalin tulee toimia yleisimmissä laite- ja järjestelmäkokoannoissa; laite- ja lisäohjelmien latausohjeistus on tarpeellinen. Huolto- ja päivitystyöt pitäisi tehdä käyttöajan ulkopuolella ja niistä on hyvä ilmoittaa etukäteen. Jos opiskelija tekee virheen tai haluaa täydentää tietoja, pitää olla mahdollisuus ne itse korjata. Lisätietojen kysymiseen ja palautteen antamiseen tulee olla selkeät ohjeet. Visuaalisen ilmeen avulla voi vaikuttaa hahmottamiseen ja rakenteen selkeyteen. Kuvat, grafiikka, äänet, animaatiot ja videot ovat mahdollisimman korkeatasoisia ja niiden latautuminen sujuvaa. Linkkien tulisi olla kuvaavia, toimivia, ajantasaisia ja tarkoituksenmukaisia.

Esteettömyys

Esteettömyydellä tarkoitetaan sitä, että oppimateriaali on erilaisten ihmisten käytettävissä riippumatta heidän fyysisistä ja psyykkisistä ominaisuuksistaan, vammoistaan ja terveydentilastaan. Esteettömyyskriteerit ovat samansuuntaisia kuin käytettävyyskriteerit, joita on lueteltu edellisessä kappaleessa.

Verkko-oppimateriaalin esteettömyyden laatuksikriteereistä mainitaan tässä ne jotka soveltuvat *Verkkoon vihtomaan* -materiaaliin: Esityksessä ei tulisi käyttää värejä tai liikettä sellaisella tavalla, josta voisi aiheutua ongelmia (esimerkiksi migreeni) joillekin ihmisil-

le. Taustan ja tekstin välinen riittävä kontrasti helpottaa lukemista. Kannattaa esittää asiat niin yksinkertaisesti ja ymmärrettävästi kuin esitettävän asian sisältö sallii.

Tuotannon laatu

Tuotannon laadulla tarkoitetaan hallitusti toteutettua tuotantoprosessia, jota ohjaavat tiedolliset, taidolliset ja oppimista ohjaavat tavoitteet ja jonka työn jälki on ammattimaista.

Verkko-oppimateriaalin tuotannon laatukriteereistä mainitaan tässä ne, jotka soveltuvat *Verkkoon vihtomaan* -materiaaliin: Tuotannon tulee pohjautua tiedollisiin, taidollisiin ja oppimista tukeviin tavoitteisiin ja materiaalille on tarvetta. Materiaalille tulisi olla selvillä kohderyhmä. Sisältö tuotetaan ammattimaisesti ja siitä vastaavat asiantuntijat, *Verkkoon vihtomaan* -tapauksessa opettajat. Ennen julkaisua sisältö tarkistetaan, korjataan havaitut puutteet ja viimeistellään. Materiaalissa ei tule loukata tietosuojaa tai tekijänoikeuksia. Materiaalin turvallisuus, tekninen toimivuus ja ylläpito varmistetaan. Oppimateriaalia kehitetään seurannan ja saadun palautteen perusteella.

(OPH, julkaisut 2005)

6.2 Verkko-opetusmateriaalin suunnittelusta

Verkko-opetusmateriaalin tekeminen vaatii normaalin opetusmateriaalin tekoa tarkempaa suunnittelua ja etukäteisjäsentelyä. Kolme tärkeää kysymystä verkko-opetusmateriaalin tekijälle

- *Miksi* olen viemässä materiaalia verkkoon?
- *Mitä* aion verkossa opettaa?
- *Miten* aion verkossa opettaa?

Verkko-opetusmateriaalin tuotantoprosessin vaiheita ovat: *käsikirjoitus, materiaalin kokoaminen, toimitusvaihe, testaus ja julkaisu.*

Ideointivaiheessa arvioidaan sisältöä: laajuus, kohderyhmä, tavoitteet. lisäarvo, aikataulu, resurssit, integrointi ym.

- käsikirjoitusvaiheessa suunnitellaan sisällöt ideointivaiheen pohjalta, tehdään sivukartta jne.
- materiaalin kokoamisessa tuotetaan oma materiaali, haetaan ja suunnitellaan linkitykset, tuotetaan muu oppimateriaali jne.
- toimitusvaiheessa materiaali yhdistetään ja muutetaan www-muotoon, suunnitellaan ulkoasu, liitetään mukaan mahdolliset työkalut
- testausvaihe on olennainen osa kokonaisuutta, materiaalin loogisuus, selkeys, helppous ja mahdolliset virheet selkeytyvät ja voidaan korjata
- julkaisuvaiheessa materiaali otetaan käyttöön, eli opetusvaihe aloitetaan

Materiaalin julkistamisen jälkeen tarvitaan ylläpitoa, kehittelyä ja arviointia. Aika ajoin kannattaa tarkistaa myös linkkien toimivuus.

On tärkeää löytää omalle materiaalilleen toteuttamistapa joka soveltuu parhaiten juuri kyseessä olevalle kohderyhmälle. Opiskelijan kannalta parasta on, jos hän voi tehdä valintoja omista tarpeista käsin. Valintamahdollisuuksia tuovat linkkilistat, valittavissa olevat erilaiset tehtävät ja tehtävän suoritustavat. Helpoin tapa suunnittelijalle on tuottaa opetuspaketti, jossa edetään "perinteisin keinoin", ja jokainen opiskelija suorittaa saman paketin samaa polkua edeten.

Verkkomateriaalin ei tarvitse muistuttaa kirjamaista ulkoasua; olisi pyrittävä hyödyntämään verkon tarjoamia mahdollisuuksia, joita kirjan avulla ei voi toteuttaa. Liikkuvan kuvan, kuvamateriaalin ja äänitiedostojen hyödyntäminen materiaalina on tänä päivänä jo mahdollista verkon välityksellä. Verkko mahdollistaa myös joustavan ja monipuolisen keskustelu- ja palautejärjestelmän kehittämisen osaksi materiaalia. Opiskelijalle oman työn julkaiseminen verkossa ja sen kommentointi tai palautteen anto opettajalta tai muilta oppilailta antaa oppimistapahtumaan uutta nostetta. (Liedon verkkokoulu 2001)

7 OMA VERKKO-OPETUSMATERIAALI –

CASE: VERKKOON VIHTOMAAN

Verkkoon vihtomaan -materiaalin suunnittelun lähtökohtana oli kahden opetusalan, käsityön ja englannin kielen yhdistäminen. Kohderyhmäksi ajateltiin maahanmuuttajia, monikulttuurisia ja suomalaisia opiskelijoita. Taidon oppimisen lisäksi aihe tutustuttaa ulkomaalaiset palaseen suomalaista kulttuuria. Vihdan valmistamisesta teimme työohjeet kahtena valokuvaesityksenä, joissa on teksti joko suomeksi tai englanniksi sekä taustamusiikkia. Opetusmateriaalia voidaan käyttää monella eri tavalla. Esitys soveltuu verkko-kurssin osaksi ja tuo vaihtelua tavalliseen luokkaopetukseen. Kuvaesitystä voivat opettajat ja opiskelijat käyttää esimerkkinä omien kuvaesitysten tekemiseen helpoilla Gimp ja PhotoStory -ohjelmilla esimerkiksi Moodle-kurssipohjaan rakennetulla käsityön ja englannin kielen integroituun aikuisopetukseen suunnatulla verkkokurssilla.

7.1 Verkkoon vihtomaan -verkkomateriaalin suunnittelu ja toteutus

Oman verkkomateriaalin suunnittelun lähtökohtana oli tuottaa oppimateriaali, joka olisi suunnattu sekä suomenkielisille että vierasta kieltä puhuville. Toisena lähtökohtana oli suunnitella oppimateriaali kahden eri opetusalan yhteistyönä yhdistämällä käsityön ja englanninkielen opetus. Tarkoituksena oli tuottaa kurssi, johon tehtäisiin käsityöosuu- den työohjeet videoesityksenä. Videointi osoittautui kuitenkin jo harjoitusvaiheessa haasteelliseksi ja aikaavieväksi. Vaikka tuotos onnistui kohtuullisen hyvin, totesimme aikamme riittämättömäksi ja myös sen, että videokuvaus editointineen ja äänityksineen vaatisi enemmän laitteiden tuntemusta ja käyttökokemusta onnistuakseen vaivattomammin. Hankkeen toteuttamisessa olisi hyvä olla työryhmä.

Käsityötaidon aiheeksi valittiin perinteisen suomalaisen saunavihdan valmistus. Tarkoituksena on myös tuoda tutummaksi suomalainen kansanperinne ja saunakulttuuri ulkomaalaisille. Vihta valmistetaan rauduskoivun oksista. Rauduskoivun erottaa hieskoivusta lehteä tutkimalla: rauduskoivun lehti on kaksinkertaisesti sahalaitainen ja suippopäinen kun taas hieskoivun lehti on pyöreämuotoinen. Paras vihdashen keruu-aika on kesä- kesällä juhannuksen aikoihin. Jotkut lisäävät vihtaan koivun oksien lisäksi vielä musta- herukan tai suopursun oksan tuoksua lisäämään. Saunan lämmössä vihdashen erittyy il-

maan tuoksuvia ja hoitavia eteerisiä öljyjä. Vihtoja voi valmistaa talven varalle ja kuivattaa ilmastossa paikassa, tai sitten vihdat voidaan pakastaa ja ottaa käyttöön tarpeen mukaan. Vihdan muoto saattaa olla erilainen eri puolilla Suomea. Vihta voidaan koota myös niin, että lehden karhea eli nurjan puoli tulee päällepäin. Itäsuomalaiset tekevät vihdasta suipon muotoisen kun taas länsisuomalaisilla muoto on pyöreämpi. Samoin vihtaa kutsutaan Itä-Suomessa *vastaksi* ja Länsi-Suomessa *vihdaksi*. Länsi-Suomessa oikeaoppinen vihta/vasta sidotaan taivutetulla koivun oksalla, Itä-Suomessa taas koivunvarvusta kierretyllä pannalla eli lenkillä.

Vihdan valmistuksen työvaiheet valokuvattiin alkaen vihdasten hankkimisesta ja päätyen valmiiseen vihtaan. Videoesitys koottiin valokuvista, kuviin lisättiin tekstit suomeksi ja englanniksi. Molemmilla kielillä pyrittiin käsityön kannalta keskeisiä sanoja sisältäviin ilmauksiin ja lyhyisiin lauserakenteisiin. Fonttikoko valittiin riittävän suureksi, jotta se soveltuu hyvin myös videotykillä tapahtuviin esityksiin. Teksti tiivistettiin mahdollisimman lyhyeksi, koska se sijoitettiin kuviin. Pitkät selostukset olisivat vieneet huomion kuvilta, ja taas erikseen oleva teksti olisi hankaloittanut katselua. Lisäksi valittiin taustamusiikki esitykseen.

Materiaalin hankkimiseen ja vihdan tekemiseen kului kuvauksineen aikaa muutama tunti. Koivunoksia saa ilmaiseksi metsästä mutta kannattaa huomioida, että vihdasten keruu ei kuulu jokamiehenoikeuksiin vaan keräämiseen tarvitaan maanomistajan lupa (Suomen laki, jokamiehenoikeudet). Valokuvien käsittelyyn käytimme Gimp-kuvankäsittelyohjelmaa (Liite 3), ja esityksen valmistimme PhotoStory -ohjelmalla (Liite 4). Esityksessä on valokuvia viisitoista kappaletta. Yhden vaiheen tarkasteluun on aikaa noin yhdeksän sekuntia, ja koko esityksen katsomiseen kuluu aikaa noin kaksi minuuttia. Tällä tavalla tehtynä opetusmateriaalin valmistus ei vaadi suuria taloudellisia uhrauksia.

Esitystä voidaan käyttää suomen- tai englanninkielen kurssin osana. Suomalaisen saunakulttuurin ja perinnetietouden lisäämiseen ja käsityön opettamiseen esitys soveltuu mainiosti.

Kuvapoimintoja vihdanteosta Verkkoon vihtomaan -materiaalista:

Kuva 1. Metsäkuva

Kuva 2. Oksasakset

Kuva 3. Vihdan varren sitominen

Kuva 4. Valmis vihta ja saunapyyhkeet
(Hautala 2008)

Opetusmateriaali on pienimuotoinen video-esitys, joka voidaan lisätä vaikkapa sopivana vuodenaikana opiston kotisivuille ihan sellaisenaan itseopiskelumateriaaliksi tai sitä voidaan käyttää myös lähiopetuksessa lisämateriaalina. Ideaa voisi jatkaa vaikkapa eri vuodenaikojen ja juhlapäivien mukaisilla aiheilla. Aiheita voisivat olla jouluisen havukranssin valmistus ja pääsiäiseksi risukorin punominen. Opiskelijoille voisi myös antaa tehtäväksi oman kuvaesityksen valmistamisen, esimerkiksi käsityön opiskelijat voisivat valmistaa portfolion tai kuvata jonkun työprosessin käyttämällä *Gimp* ja *PhotoStory* -ohjelmia kuvaesityksen tekoon. Englanninkielen opetuksessa kuvaesityksen tekemisen avulla voidaan opettaa vaikka kielenosaamisen kannalta tärkeää prosessin kuvaamista. Opistojen kotisivuille kaivataan myös enemmän englanninkielistä materiaalia, joten sama kuvaesitys voidaan toteuttaa monikielisenä, kuten tässäkin materiaalissa.

7.2 Verkkoon vihtomaan -verkkokurssin perusidea

Kurssin opettajina toimivat käsityöopettaja ja kieltenopettaja. Opettajia voi olla useampiakin. Omassa kehittämishankkeessamme kielet olivat suomi ja englanti, mutta mikä tahansa muukin kielipari tai useamman kielen yhdistelmä onnistuu.

Opiskelijoina ovat aikuiset käsityöstä ja kielistä kiinnostuneet. He voivat olla kantasuomalaisia tai maahanmuuttajia. Tarvitaan jonkin verran suomen ja / tai englannin kielen taitoa. Englannin kielen kurssina se sopii erittäin hyvin B1/B2 -tason opiskelijoille, mutta taso voi olla myös A tai C. Käsityöosuus sopii taitotasoltaan monenlaisille teki-joille, ja aloittajatkin voivat oppia ohjeen avulla valmistamaan vihdan. Valmistettavan tuotoksen rakenne on yksinkertainen eikä vaadi monimutkaisia työvälineitä. Aihevalinnan vahvuutena on yksi ympäristöystävällinen materiaali ja yksi työväline.

Opettaja osaa oman substanssiosaamisensa lisäksi valmistaa ja ohjata opiskelijat tuottamaan DVD helppoa ja helposti saatavilla olevaa TVT:tä hyödyntäen. Tarvitaan digi-kamera, tietokone, PhotoStory ja Gimp -ohjelmat sekä jonkin verran atk-osaamista. Jokaisen opiskelijan ei tarvitse osata kaikkea. Opettaja käyttää esimerkkinä Verkkoon vihtomaan -materiaalia, hallitsee itse sen toteutuksen työvaiheet ja osaa opastaa opiskelijoita. Kurssi toimii yhteistoiminnallisesti ja avoimena oppimisympäristönä, joten opiskelijat ovat myös toistensa opettajina ja opiskelijoina.

Verkko-oppimisympäristönä käytetään Moodlea, koska se on monelle opettajalle tuttu. Moodlessa käydään kaikkien osallistujien välistä verkkokeskustelua. Sieltä löytyvät oppimistehtävät, jotka opettajat kokoavat parhaaksi katsomassaan muodossa tueksi kielen opiskeluun ja käsityötaidon oppimiseen, sekä ohjaus, palaute, ja muu ryhmän sosiaalisuutta ja koheesiota ylläpitävä ja lisäävä viestintä. Opiskelijat voivat mm. kommentoida toistensa tuotoksia, palauttaa tehtäviä, ja vaihtaa kuulumisia. Kuten aiemmin on mainittu, kansalaisopistojen opiskelijoille on tärkeää myös opiskelun sosiaalinen aspekti. Vaikka näilläkin kursseilla päämääränä on kielen ja taidon oppiminen ja töiden loppuunsaattaminen, opettajien täytyy kurssin alusta loppuun kiinnittää erityistä huomiota ryhmän sisäisen viestinnän rohkaisemiseen.

Taidon opettamisessa Moodlea hyödynnetään tuomalla sinne oppimateriaalia. Oppimateriaali voi olla tehtäviä, ohjeita, videoleikkeitä, tekstiä tai valokuvia sekä linkkejä aiheeseen. Opiskelijoille voidaan antaa erilaisia käsityöaiheisia suunnittelutehtäviä. Opiskelijat voivat tarvittaessa kysyä lisäohjeita ongelmakohtissa opettajalta ja keskustella työnsä etenemisestä koko ryhmän kanssa. Valmiit tuotokset voidaan esitellä Moodlessa ja ryhmän jäsenet voivat antaa palautetta työstä.

Moodlessa voidaan mainiosti toteuttaa yksilöllisen opiskelun lisäksi yhteistoiminnallista opiskelua. Yhteistoiminnallinen opiskelu voidaan järjestää vaikkapa yhteistyössä muiden opistojen kanssa. Yhteisölliseen opiskeluprosessiin kuuluu mm. tehtävän analysointi, työskentelyideoiden luominen ja arvioiminen sekä syventävä informaation hankkiminen ja jakaminen. Moodlessa voidaan käydä keskustelua prosessin etenemiseksi, ja sinne voidaan tuoda myös visuaalisia luonnoksia ja suunnitelmia tai valokuvia toisten kommentoitaviksi ja edelleen kehiteltäviksi. Ryhmällä voi olla jokin yhteinen kohde tai ryhmä voi tukea yksilön omaa ongelmanratkaisuprosessia. Käyttäjien aktiivisuus ja vuorovaikutus ovat tärkeitä tekijöitä prosessin edistymisen kannalta. Yhteisöllisessä toiminnassa ryhmän jäsenet jakavat keskenään informaatiota, vastuuta ja tehtäviä. Nykyyvälineistöllä ja ohjelmistoilla voidaan tuottaa monipuolista oppimateriaalia. Opiskelijat voivat tuottaa sitä yhtä hyvin kuin opettajatkin. Yhteistoiminnallisessa oppimisessa opettaja tukee oppijoiden oppimisprosessia, ei tarjoa valmiita materiaaleja – miksi siis pitäisi tarjota kaikki materiaali valmiina tälläkään kurssilla?

Käsityön ja kielen opiskelun voi hienosti yhdistää käyttämällä esimerkiksi YouTubesta saatavaa aitoa käsityömateriaalia. Materiaalit toimivat englanninopetuksen kannalta erinomaisena kuullunymmärtämis- ja ääntämisharjoittelumateriaalina, ja niihin on helppo tehdä monipuolisia tehtäviä. Tehtävät voivat sisältää vaikkapa sanastonlaajennusta tai omaa kirjoitettua ja puhuttua tuotosta (Liite 5).

Opiskelija voi myös valita opittavan aineksen ja tason halunsa mukaan. Käsityöt voivat olla yksinkertaisia tai monimutkaisia; kielellinen taso esimerkiksi tekstityksessä voi vaihdella alkeistasosta (A1-A2) ylimmän tason oppijaan (C1-C2); kulttuurin oppimisen taso voi olla pintatietoa tai asiantuntijuutta – ja multimediamaateriaaliahan voi aina parantaa ja hienosäätää loputtomiin! Oppimisympäristön avoimuus korostuu, samoin joustavuus. Kurssin perusidea voi pysyä samana, mutta asiasisällöt ja -tasot muotoutuvat

oppijoiden mukaan. Kurssilla voidaan jo lähtökohtaisesti ottaa huomioon opiskelijoiden erilaiset oppimistyyli. Tuotettu materiaali voidaan jättää joko suljetun ryhmän kuten kurssilaisten itsensä käyttöön tai sitä voidaan esitellä laajemmin esimerkiksi opistoiden nettisivuilla. Tällöin pitää selvittää opiskelijoille ja ratkaista kaiken materiaalin tekijänoikeudelliset kysymykset.

Verkkopohjan suunnittelussa pitää ottaa huomioon kohderyhmän laajuus. Opiskelijoiden näkymässä taustatiedot ja ohjeet täytyy löytyä helposti lähtösivulta, etteivät opiskelijat eksy ja turhaudu. Hyvä ohjeistus vähentää turhautumista ja keskeyttämisriskiä. Fonttikoon ja kuvien täytyy olla riittävän suuria erityisesti ikääntyneiden opiskelijoiden kannalta. Virkerakenteet kannattaa pitää lyhyinä ja melko yksinkertaisina. Opiskelumateriaalia tällaiselle kurssille voidaan koota vaikka kuinka paljon. On kuitenkin tärkeää, että opiskelija löytää helposti sen materiaalin, johon opettaja haluaa hänen ehdottomasti tutustuvan. Opiskelijaa kannattaa rohkaista tuomaan tuotoksensa lisäksi omaa taustamateriaaliaan vähintään linkkien muodossa, koska se korostaa hänen aktiivista rooliaan kurssilla. Opettajan täytyy myös miettiä tehtäviä koko kurssin ajaksi. Voidaan esimerkiksi tutkia YouTube:n tai HGTV:n käsityöaiheisia videoita, tutustua kohdekielen kulttuuriin ja tapahtumiin päivälehtien ja uutiskanavien verkkosivuilla ja vierailla virtuaalisesti kohdemaissa.

Verkko-opiskelussa monia miellyttää juuri ajallinen joustavuus, mutta se vaatii opiskelijalta tavallista lähiopetusta suurempaa itseuria. Harrastepohjaisessa oppimisessa ei tietenkään käytetä mitään pakkokeinoja, joilla saataisiin opiskelijat aina saapumaan kurssille tai tekemään tehtävänsä. Opiskelija usein tulee kursseille, koska hän on innostunut ja motivoitunut kurssin sisällöstä ja/tai hakee sosiaalisia kontakteja. Verkkokursseilla on mietittävä vähintään yhtä tarkkaan kuin lähiopetuksessa, miten opiskelijat saadaan pysymään kurssilla, tekemään tehtävät ja osallistumaan koko kurssin ajan.

Monimuoto-opetusvaihtoehdossa opiskelijat voivat kaikki kokoontua saman opiston kurssille, jolloin osa oppimisesta tapahtuu fyysisestikin yhdessä. Taitojen opettaminen on varmasti helpompaa lähiopetuksena, koska opettaja ja muut opiskelijat ovat läsnä reaaliajassa. Monet kieltenopiskelijat luultavasti myös toivovat lähiopetusta. Aikataulu voidaan haluttaessa suunnitella väljemmäksi, esimerkiksi joka toinen viikko kokoontuvaksi. Jos ei opiskella samalla paikkakunnalla, lähipäivät verkko-opiskelun lisänä voisi-

vat olla hyvä vaihtoehto. Lähipäivät voidaan järjestää kahdella opistolla samanaikaisesti tai vuorotellen ja opiskelijat olla vaikkapa videoyhteydessä lähipäivien aikana.

Jotta Verkkoon vihtomaan -kurssilla voidaan toimia yhteistoiminnallisesti, kurssilaiset on saatava tuomaan myös vain osin valmiita töitään toisten näkyville. Tarvitaan jonkinlaista vaiheiden aikatauluttamista, ettei kaikki oppiminen keskity kurssin viimeiselle viikolle ja vain valmiiden tuotosten esittämiseen ja katseluun. Sisällöllisesti valmiissa materiaaleissa on varmasti paljon uutta opittavaa. Jos tekovaiheet otetaan mukaan oppimisprosessiin, oppimismahdollisuudet lisääntyvät huomattavasti. Tuotosten ja väli-tuotosten tarkasteluun verkko on hyvä, koska jokainen voi käyttää niihin haluamansa ajan. Ehkä näin saadaan enemmän palautetta myös hiljaisilta ja pidempää perehtymistä haluavilta.

Verkko-oppimisympäristöksi Verkkoon vihtomaan -kurssille valittiin siis Moodle, mutta oppimisympäristö sinänsä voidaan rakentaa monella tavalla. Verkkokurssiamme voidaan käyttää sekä pelkkään verkko-opiskeluun että osana monimuoto-opetusta. Opiskelijat voivat olla missä tahansa fyysisesti ja osallistua verkon välityksellä tälle kurssille. Jos kansalaisopistot haluavat tehdä yhteistyötä, tätä kurssia voidaan hyödyntää laajemmin, varsinkin jos opiskelijoita ei löydy riittävää määrää samalta paikkakunnalta tai jos kulttuurinen pohja halutaan omaa paikkakuntaa laajemmaksi. Kurssi voidaan toteuttaa myös kansainvälisenä yhteistyönä.

Käsityön ja kielen lisäksi tällaisella kurssilla opitaan monikulttuurisuutta ja TVT-taitoja – tai päinvastoin. Kurssille opiskelijaa voi houkutella moni asia: käden taitojen oppiminen ja siirtäminen toisille, vieraan kielen tai suomen kielen oppiminen, kuvankäsittelyn tai videoiden teon oppiminen, monikulttuurisuus ja suomalainen kulttuuri. Oppiminen ei ole sirpaleista vaan kokonaisvaltaista, monenlaisten tietojen ja taitojen yhdistelyä.

8 POHDINTAA

Tutustuimme tässä kehittämishankkeessa kansalaisopiston rooliin vapaan sivistystyön kentällä. Kansalaisopisto on sadan toimintavuotensa aikana säilyttänyt ja kehittänyt toimintaansa joustavasti yhteiskunnan muuttuessa ja asettaessa uusia haasteita. Tarkastelunäkökulmamme oli ammattialoistamme johtuen erityisesti englannin kielen ja käsityön opetuksessa, johon liittyi verkko-opetus, maahanmuuttajat ja monikulttuurisuus.

Verkko-opetuksen tullessa mahdolliseksi olivat odotukset korkealla ja ajateltiin verkkokurssien saavuttavan suuren suosion. Uutuudenviehätys sai monet opiskelijat aluksi osallistumaan verkkokursseille, mutta mitään suurta läpimurtoa verkkokursseista ei kuitenkaan ole vielä tullut. Laadukkaiden verkkokurssien valmistamiseen ja verkko-opettajana toimimiseen tarvitaan opettajien aikaa ja taloudellisia resursseja. Opettajien kouluttautuminen verkkokurssien tekoon vaatii opettajalta aikaa ja kiinnostusta asiaan. Kuntien yhä kiristynvä taloudellinen tilanne ei aina anna mahdollisuutta opettajien kouluttamiseen verkko-opettajiksi.

Löysimme useita Suomessa toteutettuja käsityön verkkomateriaaleja ja -kurseja, jotka oli suunnattu maahanmuuttajille. Kurssit olivat suomenkielisiä ja tavoitteena on ollut kohentaa käsityötaitojen ohella myös maahanmuuttajien suomen kielen taitoa ja kulttuurintuntemusta. Erilaisia hankkeita on myös toteutettu niin, että maahanmuuttajat ovat tuoneet oman kulttuurinsa käsitöitä suomalaisten opiskeltaviksi ja opiskelijoina ovat olleet sekä suomalaiset että maahanmuuttajat. Käsityön ja kielen opetuksen yhdistäminen on perinteisestä ajattelusta poikkeava mutta kokeilemisen arvoinen tapa oppia uusia taitoja.

Englanninkielen opiskeluun tarkoitettuja verkkomateriaaleja ja -kurseja löytyi lukuisia. Opistot ovat tarjonneet myös harvinaisempia kieliä verkkokursseina. Verkkokurssit ovat lähinnä yksittäisen oppijan kielioppituntemusta ja kirjoitustaitoja kehittäviä. Opiskelijoiden keskinäinen kommunikointi on niissä vähäistä. Oppimisympäristöiltään ne ovat yleensä suljettuja. Tarvitaan avoimissa oppimisympäristöissä toimivia, kielitaidon osalueita monipuolisesti harjoitettavia verkkomateriaaleja ja -kurseja. Tähän tarpeeseen pyrimme vastamaan omalta osaltamme tässä kehittämishankkeessa. Kielenopetuksen

integrointi käsityön opetukseen monikulttuurisessa oppimisympäristössä ja TVT-taitoja kehittäen tuo oppimiseen ja opettamiseen uusia ulottuvuuksia ja mahdollisuuksia.

Kahden opetusalan, englannin kielen ja käsityön yhdistäminen oli mielenkiintoinen keilu. Oman verkkomateriaalin *Verkkoon vihtomaan* valmistaminen oli vastoinikäymistä huolimatta – tai ehkä juuri niiden ansiosta – vaiherikas prosessi. Muutimme alkuperäistä suunnitelmaamme opetusvideon valmistamisesta pienimuotoisempaan kuvaesitykseen, koska aika- taito- ja välineresurssit aiheuttivat ongelmia. Nykyiseen opetusmateriaaliimme olemme kuitenkin tyytyväisiä, koska alkuperäinen ajatuksemme kahden kielen sisällyttämisestä toteutui ja esityksessä opitaan pieni pala suomalaista kulttuuria. Esityksemme tuotti myös jatkoideoita. Eri alojen opettajat voivat hyödyntää kokemusiamme ja valmistaa haluamastaan aiheesta kuvaesityksen samalla tavalla suhteellisen helposti ja saada siten vaihtelua verkko- tai lähiopetukseen. Moodle-kurssipohjan suunnittelussa perusidea ja monet käytännön yksityiskohdat ovat selvillä. Kurssina sen toteutus on erittäin riippuvainen osallistujistaan, joten sitä ei kannatakaan rakentaa yksityiskohdiltaan kovin valmiiksi ennen kuin opiskelijaryhmä on selvillä.

Opettajien keskinäisessä työskentelyssä toteutui yhteistoiminnallisuus ja jaettu asiantuntemus. Opetamme hyvin erilaisia aineita ja eri opistoissa, joten opetuskokemuksemme on sisällön kannalta erilaista. Meillä ei kummallakaan ollut minkäänlaista opetuskokemusta toistemme aloista. Kansalaisopisto toiminta- ja oppimisympäristönä oli suurin yhdistävä tekijä. Koska asumme eri paikkakunnilla, suurin osa kehittämishankkeen työstämisestä tapahtui verkon välityksellä, joko sähköpostilla tai videovälitteisesti. Fyysinen etäisyys vaikutti tehtäväjakoon, ei kuitenkaan lopputulokseen. Tämän kehittämishankkeen varsinaisen sisällön lisäksi on ollut erittäin mielenkiintoista tutustua opettamiseen toisen oppiaineen asiantuntijan näkökulmasta.

Vielä lopuksi haluamme mainita, että etsiessämme lähdemateriaalia tähän kehitystehtävään löysimme paljon hyvää opetusmateriaalia ja mielenkiintoisia artikkeleita hyödynnettäväksi tulevaisuudessa.

LÄHTEET

Collin, J., Korhonen, K., Penttinen, L. ja Vakiala, V., 2003. Tutkiva verkko-oppiminen. <http://www.tutkiva.edu.hel.fi/index.html> luettu verkossa 14.9.2008

Finlex, Laki vapaasta sivistystyöstä 21.8.1998/632 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980632> luettu verkossa 16.9.2008

Harakka, T., 2006. Kulttuurit törmäyskurssilla. www.equal.fi/download/?f=84011&m=18689&a=78110&c=3278&x=0 luettu verkossa 11.9.2008

Harjanne, P., 2007. Ainedidaktiikan perusteet / Luentomateriaaleja. <http://kampela.it.helsinki.fi/apumatti/lcms.php?am=7705-7705-1&page=16075> luettu verkossa 20.9.2008

Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto 2008. Syksyn 2008 opetusohjelma. http://www.hel.fi/wps/portal/Tyovaenopisto/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/Sto/fi/Palvelut+ja+ohjeet/Julkaisut luettu verkossa 20.9.2008

Infopankki, suomalainen tapakulttuuri 2005 http://www.infopankki.fi/fi-FI/Suomalainen_tapakulttuuri/ luettu verkossa 18.9.2008

Itä-Suomen virtuaalikansalaisopisto, 2008. Englannin kurssit. <http://www.mcampus.fi/isv/mcampus/course/category.php?id=34> luettu verkossa 14.9.2008

Kaukametsän opisto, 2008. Maahanmuuttajien verkko-opetus. Käsityö ja muotoilu. <http://www.maahanmuuttajat.fi/content/index.php?option=content&task=view&id=58&Itemid=84> luettu verkossa 19.9.2008

Kielo, T. 2003. Virtuaalikoulu kielten opetukseen. Teoksessa Leinonen, A.M., Rannikko, S. ja Taivassalo, M. 2003. Verkossa ja verkostoissa – Toiveita ja toteutuksia ammatillisen peruskoulutuksen virtuaalikouluhankkeissa. OPH Moniste 12/2003 (37-39) http://www.edu.fi/julkaisut/toiveita_julkaisu03.doc luettu verkossa 19.9.2008

KIEPO, 2007. Kielikoulutuspoliittinen tutkimusprojekti. <http://www.jyu.fi/hum/laitokset/solki/tutkimus/projektit/kiepo/tavoitteet> luettu verkossa 13.9.2008

KTOL, Laki vapaasta sivistystyöstä 21.8.1998/632 <http://www.ktol.fi/web/aihe.5.33.html> luettu verkossa 16.9.2008

KTOL, kannanotto 2007, Kannanotto valmisteilla olevaan kuntien rahoitusuudistukseen 9.10.2007. <http://www.ktol.fi/web/dokumentti.1.2.159.html> luettu verkossa 20.8.2008

KTOL Monikulttuurinen käsityö-hanke <http://www.ktolhanke.net/moku/a.35.html> luettu verkossa 16.9.2008

KTOL, Monikulttuurinen käsityö, oheismateriaali <http://www.ktolhanke.net/moku/a.43.html> luettu verkossa 16.9.2008

KTOL Monikulttuurinen käsityö <http://www.ktolhanke.net/moku/a.39.html> luettu verkossa 16.9.2008

KTOL, monikulttuurinen käsityö <http://www.ktolhanke.net/moku/a.41.html> luettu verkossa 18.9.2008

KTOL, Opinopas, 2008
<http://www.ktol.fi/web/aihe.5.38.html> luettu verkossa 20.7.2008

Käppi, J., Pohjois-Satakunnan Alueopisto, projektit 2005-2007
<http://www.psao.fi/html/fi/1193734981757276250.html> luettu verkossa 16.9.2008

Käppi, J., Pohjois-Satakunnan Alueopisto, VOKS-hanke 2005
<http://www.psao.fi/html/fi/119400715113610696.html> luettu verkossa 16.9.2008

Käspaikka, monikulttuurinen käsityö <http://www.kaspaikka.fi/moniku/index.html> luettu verkossa 18.9.2008

Lappalainen, E-M., 2006a. Käsityöoppimisestako tiedonhankinnan apuväline maahanmuuttajien koulutukseen?
<http://www.maahanmuuttajat.fi/content/index.php?option=content&task=view&id=58&Itemid=84> luettu verkossa 14.9.2008

Lappalainen, E-M, 2006b. Käsityöoppimisen uusi käyttö toimii vuorovaikutuksen välineenä maahanmuuttajien koulutuksessa!
<http://www.maahanmuuttajat.fi/images/lappalainen3.doc> luettu verkossa 14.9.2008

Lappalainen, E-M., 2008. Käsityön, kielen ja kulttuurin yhdistäminen oppimisprosessissa. <http://www.vsop-ohjelma.fi/index.php?k=5127> luettu verkossa 14.9.2008

Latomaa, S. 2007. Miten maahanmuuttajat kotoutuvat Suomeen – opinpolku varhaiskasvatuksesta työelämään. Teoksessa Pöyhönen, S. ja Luukka, M-R (toim.), 2007. Kohti tulevaisuuden kielikoulutusta. Kielikoulutuspoliittisen projektin loppuraportti. Jyväskylän yliopisto. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. (317-368)
http://www.jyu.fi/hum/laitokset/solki/tutkimus/projektit/kielo/projektin_loppuraportti
Luettu verkossa 26.8.2008

Lehtinen, L. 1997. Modernit oppimisympäristöt: Hypermedian mahdollisuudet kielenopetuksessa <http://www.uta.fi/hyper/julkaisut/dmv-1997/moderni.html> luettu verkossa 19.9.2008

Leinonen, A.M. 2003. Pedagoginen kehittäminen virtuaalikouluhankkeissa. Teoksessa Leinonen, A.M., Rannikko, S. ja Taivassalo, M. 2003. Verkossa ja verkostoissa – Toiveita ja toteutuksia ammatillisen peruskoulutuksen virtuaalikouluhankkeissa. OPH Moniste 12/2003 (11-20) http://www.edu.fi/julkaisut/toiveita_julkaisu03.doc luettu verkossa 19.9.2008

Leinonen, A.M., Rannikko, S. ja Taivassalo, M. 2003. Verkossa ja verkostoissa – Toiveita ja toteutuksia ammatillisen peruskoulutuksen virtuaalikouluhankkeissa. OPH Mo-

niste 12/2003 http://www.edu.fi/julkaisut/toiveita_julkaisu03.doc luettu verkossa 19.9.2008

Liedon verkkokoulu 2001 <http://www.edu.lieto.fi/edulieto/eoppi/index.htm> luettu verkossa 16.9.2008

Mettälä, A-L. PSAO, projektit, 2006-2007
<http://www.psao.fi/html/fi/1193734981757276250.html> luettu verkossa 16.9.2008

Norri, I. 2001. Kokemuksia hypermedian ja uusien oppimisympäristöjen käytöstä korkeakoulujen kielikeskusten kieltenopetuksessa.
<http://users.utu.fi/inorri/kokemuksia.html> luettu verkossa 21.9.2008

Norri, I. 2008. Itseopiskelu Kieliverkko-ohjelmiston avulla.
<http://users.utu.fi/inorri/snohje.htm> luettu verkossa 22.9.2008

OPH, 2001a. Kansalaisopistojen hankkeet.
<http://www.edu.fi/SubPage.asp?path=498,3293,4225,21005> luettu verkossa 14.9.2008

OPH, 2001b. Maahanmuuttajat kotoutuvat – koulutus sen tukena.
<http://www.edu.fi/maahanmuuttajat/esite/kotokirja.pdf> luettu verkossa 13.9.2008

OPH, julkaisut 2005. Verkko-oppimateriaalien laatukriteerit.
http://www.oph.fi/julkaisut/2006/verkko-oppimateriaalin_laatukriteerit.pdf luettu verkossa 16.9.2008

OPH, 2006. Ompelukoneen käyttökoulutus maahanmuuttajille.
<http://www.edu.fi/page.asp?path=498,526,10390,57998> luettu verkossa 14.9.2008

OPH, 2007. Ammatillista suomea ja englantia.
<http://www.edu.fi/pageLast.asp?path=498,516,37445,8200,25728,68928> luettu verkossa 14.9.2008

OPH, 2008. Verkko-opetus, virtuaaliympäristöt, TVT.
<http://www.edu.fi/page.asp?path=498,49890,81708,81716> luettu verkossa 14.9.2008

Opinopas <http://www.opinopas.net/page.asp?language=1&id=9> luettu verkossa 20.7.2008

Opinopas, Verkkovetriini www.opinopas.net luettu verkossa 20.7.2008

Opinopas <http://www.opinopas.net/page.asp?language=1&id=11> luettu verkossa 20.7.2008

OPM, 2008. Vapaa sivistystyö.
http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistystyoe/aikuiskoulutusjaerjestelmae/vapaa_sivistystyoe/?lang=fi luettu verkossa 14.8.2008

Pohjois-Satakunnan Alueopisto, 2008a. Julkaisut.
<http://www.psao.fi/html/fi/1193833077332641943.html> luettu verkossa 14.9.2008

Pohjois-Satakunnan Alueopisto, 2008b. VOKS – Verkko-opetuksen kehittäminen Satakunnassa (2005 – 2007). <http://www.psao.fi/html/fi/119400715113610696.html> luettu verkossa 14.9.2008

Purdue OWL, 2008. English as a Second Language (ESL) Resources, Handouts and Exercises <http://owl.english.purdue.edu/handouts/esl/> luettu verkossa 14.9.2008

Puura, Vapaa sivistystyö
http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;29;351;69940;101172 luettu verkossa 16.9.2008

Päijät-Hämeen verkko-opisto, 2008. Opintofoorumi. <http://moodle.jyrankola.fi/moodle/> Luettu verkossa 14.9.2008

Päijät-Hämeen verkko-opisto, 2008. Kurssikuvaukset.
<http://moodle.jyrankola.fi/moodle/course/view.php?id=11> luettu verkossa 12.9.2008

Pöyhönen, S. ja Luukka, M-R (toim.), 2007. Kohti tulevaisuuden kielikoulutusta. Kielikoulutuspoliittisen projektin loppuraportti. Jyväskylän yliopisto. Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
http://www.jyu.fi/hum/laitokset/solki/tutkimus/projektit/kielo/projektin_loppuraportti luettu verkossa 22.8.2008

Rozgiene, I., Medvedeva, O. ja Straková, Z. 2008. Tieto- ja viestintäteknikan integrointi kielenopetukseen Tutorin opas <http://www.elearningguides.net/guides/3d-GUIDES-TUTORS-FI.pdf> luettu verkossa 3.8.2008

Rönkä, A. 2008. English learning tips <http://www.vink.helsinki.fi/files/tips.html> luettu verkossa 21.9.2008

Sartoneva, P. 2007. Aikuiskoulutuksen tarjoamista kielenopiskelumahdollisuuksista. Teoksessa Pöyhönen, S. ja Luukka, M-R (toim.), 2007. Kohti tulevaisuuden kielikoulutusta. Kielikoulutuspoliittisen projektin loppuraportti. Jyväskylän yliopisto. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. (221-232)
http://www.jyu.fi/hum/laitokset/solki/tutkimus/projektit/kielo/projektin_loppuraportti luettu verkossa 22.8.2008

SETKA, 2008. Verkosta vauhtia venäjään. <http://setka.tkukoulu.fi/> luettu verkossa 14.9.2008

Simonen, T. 2001. Tietokoneavusteisen opetuksen käyttö kansalais- ja työväenopistojen kielenopetuksessa. ftp://cs.joensuu.fi/pub/Theses/2001_MSc_Simonen_Tiina.pdf luettu verkossa 18.9.2008

Sivistys.net, 2008. Bulgariaa Kemistä verkko-opetuksena.
http://sivistys.net/uutiset/bulgariaa_kemista_verkko_opetuksena.html luettu verkossa 14.9.2008

Suomen laki, jokamiehen oikeudet <http://www.laki24.fi/ymas-naapurit-jokamiehenoikeudet.html> luettu verkossa 16.9.2008

Taalas, P. 2007. Joustavat oppimisen mallit ja teknologian integraatio – kielenopetuksen muuttuvat mediamaisemat. Teoksessa Pöyhönen, S. ja Luukka, M-R (toim.), 2007. Kohti tulevaisuuden kielikoulutusta. Kielikoulutuspoliittisen projektin loppuraportti. Jyväskylän yliopisto. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. (413-430).
http://www.jyu.fi/hum/laitokset/solki/tutkimus/projektit/kielo/projektin_loppuraportti
 luettu verkossa 23.8.2008

Taito ry, Kansainvälinen käsityö.
<http://www.taito.fi/taito-group/kansainvalinen-kasityo/> luettu verkossa 21.9.2008

Tella, S. 2001. Language teacher education and the challenges of information and communication technologies (ICTs): Finnish perspectives. Teoksessa Easton, Richard. Collection of case studies on examples of good practice in Teacher Education with a focus on organisational aspects and integrated concepts of language education.
http://www.ecml.at/documents/213pubEaston_2001E.pdf luettu verkossa 12.8.2008

Tella, S., 2008. Kommunikatiivinen kieltenopetus.
<http://www.seppotella.fi/kommkielenopetus.pdf>. luettu verkossa 20.9.2008

TESOL, 2008. Activities and Exercises for Students <http://www.tesol.net/teslact.html>
 luettu verkossa 14.9.2008

Tietoyhteiskuntaohjelma 2007. Kansallinen tietoyhteiskuntastrategia 2007 – 2015 – Uudistuva, ihmisläheinen ja kilpailukykyinen Suomi.
http://www.tietoyhteiskuntaohjelma.fi/esittely/fi_FI1142405427272/ luettu verkossa 5.9.2008

Tilastokeskus, 2008. Oppilaitosten aikuiskoulutus.
<http://www.tilastokeskus.fi/til/oaioip/index.html> luettu verkossa 14.9.2008

Tuomola-Heino, K ja Laurila, K., Pohjois-Satakunnan Alueopisto. Käsyy-raportti
<http://www.psao.fi/attachments/gallery/Kassy-Raportti.pdf> luettu verkossa 16.9.2008

Turun opetustoimi, 2008. Koulutusmateriaaleja TVT-taitojen tueksi.
<http://www.tkukoulu.fi/koulutus/koulutusmateriaaleja/index.html> luettu verkossa 14.9.2008

Valve, S., Sauna - totuus saunasta, totuus suomalaisista.
<http://yle.fi/elavaarkisto/?s=s&g=1&ag=7&t=609&a=5115> luettu verkossa 18.9.2008

Verkko-tutor, 2002. Uudet oppimisympäristöt.
<http://www.uta.fi/tyt/verkkotutor/oppymp.htm> luettu verkossa 10.9.2008

www.dictionary.com

YLE, tallennemyynti <http://www.yle.fi/cgi-mod/tallennemyynti/tm.pl?page=tallenne&id=1648> luettu verkossa 16.9.2008

KUVALÄHTEET

Kuva 1. Metsäkuva, Hautala, A 2008

Kuva 2. Oksasakset, Hautala, A 2008

Kuva 3. Vihdan varren sitominen, Hautala, A 2008

Kuva 4. Valmis vihta ja saunapyyhkeet. Hautala, A 2008

LIITTEIDEN LÄHTEET

Niiranen, M ja Nupponen, A-M. Suomalaista tapakulttuuria

<http://cc.joensuu.fi/~anuppone/tavat/index.html/>

luettu verkossa 16.9.2008

Wikipedia, Saunaan liittyviä uskomuksia

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Savusauna#Savusauna> luettu verkossa 18.9.2008

Ruohomäki, O. 2008 <http://www.psao.fi/attachments/gallery/PhotoStory-3-pikaopas.pdf>

luettu verkossa 21.9.2008

Ruohomäki, O. 2008 http://www.psao.fi/attachments/gallery/Gimp_2_pikaopas.pdf

luettu verkossa 21.9.2008

LIITTEET

LIITE 1: Suomalainen tapakulttuuri

KYLÄSSÄ

Suomalaisten tavallinen tapa pitää yhteyttä on käydä kylässä toistensa luona. Kylään voidaan mennä yllättäenkin, mutta lähinnä vain hyvien ystävien ja tuttavien luokse. Useimmiten kyläilystä on sovittu etukäteen päivä ja kellonaika. Monesti noudatetaan vastavuoroisuutta: jos me kävimme viimeksi teillä, nyt on teidän vuoronne tulla meille. Kun kylään menolle on sovittu aika, siitä kannattaa pitää kiinni ja mieluummin tulla liian aikaisin kuin liian myöhään. Joskus, lähinnä aikuisten kesken, tuodaan mukana jokin pieni lahja, tuliainen. Suomessa usein lahjan antaja vähättelee tuomistaan ja lahjan saaja sanoo, että mitään ei olisi tarvinnut tuoda. Tavallisesti Suomessa riisutaan kengät vieraisille mentäessä. Sisällä ei ole kohteliaasta tupakoida kysymättä isäntäväeltä. Vieraita kutsutaan Suomessa useimmiten "kahville". Juodaan kahvia tai teetä ja syödään makeita ja/tai suolaisia kahvileipiä. Ruoan ottamisessa suomalaiset usein kursailevat - kukaan ei haluaisi ottaa ruokaa ensimmäisenä. Usein pidetään epäkohteliaana jättää ruokaa, siitä syystä lautanen on tapana syödä tyhjäksi. Pöydästä noustessa kiitetään ruuasta. Ruokaa voidaan myös kehaista lyhyesti, esim. "olipa hyvää". Tarjoaja kiittää "hyvä, että maistui", tai vaatimattomammin "ei kiittämistä".

KESKUSTELEMINEN

Suomalaisia pidetään hiljaisina ihmisinä. Vieraampien kanssa suomalaiset eivät aloita kovin innokkaasti keskustelua, varsinkaan yleisillä paikoilla. Suomalainen kohteliaisuus on passiivista toisen rauhaan jättämistä ja toisen yksityisyyden kunnioittamista, esimerkiksi junassa tai marketissa vieraille ihmisille halutaan usein antaa oma rauhansa. Toisaalta suomalaiset eivät välttämättä pidä pahana toisen asiallista keskustelunaloitusta.

Tiettyjä keskustelunaiheita kannattaa välttää, jos ei tunne keskustelukumppania paremmin. Näitä ovat mm. palkka ja raha-asiat, puoluekanta, uskonto ja läheiset ihmissuhteet. Monista sairauksistakaan ei yleensä haluta puhua ellei tunneta lähemmin. Tyypillisiä keskustelunaiheita Suomessa ovat esim. säähän, paikkaan, ja tilanteeseen tai vuodenaikaan liittyvät aiheet. Esimerkiksi koululaiset voivat puhua lähestyvistä kokeista, miehet talvella ajokelistä ja syksyllä voidaan puhua marjastuksesta ja sienestyksestä - tietenkin

sen mukaan, missä tilanteessa on ja mikä itseä ja keskustelukumppania kiinnostaa. Keskustelun tempo on yleensä melko rauhallinen ja puheenvuorojen välillä voi olla taukoja. Keskeyttäminen ja päälle puhuminen ei ole tapana, vaikka sitä sisältyykin keskusteluun aina jonkin verran. Keskustelussa suomalaiset haluavat välttää liian kiihkeitä kannanottoja suuntaan tai toiseen. Mielipiteet ovat myös enemmän sidoksissa henkilöön kuin vaikkapa eteläeurooppalaisessa kulttuurissa. Suomalaisessa keskustelussa melko paljon välittyy epäsuorasti, esimerkiksi taukojen aikana ja eleiden välityksellä. Tiedon saaminen edellyttää usein, että tuntee tilanteen ja siihen vaikuttavat taustatekijät. Lisäksi suomalainen ei välttämättä esitä suoria kysymyksiä tai suoraa kieltoa - hän voi kysyä esimerkiksi: "Et sattuis tietämään onko Posti vielä auki?". Keskustelussa kannattaa käyttää puhekieltä, jos haluaa erottautua mahdollisimman vähän suomalaisista. Puhekielessäkin voi sattua kömmähdyksiä, joten jos ei tiedä, käyttääkö puhe- vai kirjakieltä, voi myös valita kirjakielisen ilmaisun. Silloin tulee ainakin ymmärretyksi. Kirjakielen liika käyttö voidaan kuitenkin tulkita ylemmyydetunnoksi ("anteeksi, olisitko ystävällinen ja sulkisit ikkunan" - "sulkisitsä hei ikkunan"). Keskustelussa myös vältetään suoria minämuotoisia kannanottoja sekä puhutteluja toisen nimeä käyttäen. Korkeammassa asemassa olevia, tuntemattomia aikuisia tai vanhoja ihmisiä on kohteliasta varmuuden vuoksi ensin teititellä - sinuttelusta voi myös loukkaantua. Suomalaiset puhuvat silloin kun on asiaa ja he toimivat mieluummin kuin puhuvat. Suomalaisille ei ole kehittynyt yhtä hieno small talk -kulttuuri kuin vaikkapa amerikkalaisille. Toisaalta voidaan ajatella, että suomalaisilla on kyllä oma small talkinsa - esimerkiksi hiljaisuus ja myönteiset eleet ja harvatkin sanat voivat merkitä samaa kuin vilkas jutustelu jossakin muussa kulttuurissa. Yleensäkin hiljaisuus ei ole suomalaisille välttämättä negatiivinen asia, vaan se voi olla luova tai keskittynyt tila. Läheisten kesken hiljaisuus on viestintää siinä missä puhekin.

KOSKETTAMINEN

Tuntemattomia ihmisiä tai etäisiä tuttujakaan ei ole tapana koskettaa muuten kuin kättelellä. Arkisessa tilanteessa tuttujen kesken kättely ei kuitenkaan ole tavallista. Sen sijaan tervehtiminen kädestä on suotavaa, kun mennään kylään, tavataan ensimmäistä kertaa tai tavataan harvoin. Onnitellessa yleensä kätellään ja ystävät myös halaavat toisiaan. Koskettelu on tavallisempaa naisten keskuudessa kuin miesten. Mies koskettaa miespuolista ystäväänsä lähinnä urheilutilanteissa: esimerkiksi jääkiekkoa pelattaessa, kun syntyy maali. Toisen sukupuolen koskettaminen voidaan Suomessa kuten muualla-

kin tulkita lähestymissignaaliksi. Poski- tai käsisuudelmia suomalaiset eivät yleensä käytä. Varovaisuus on koskettamisessa aina paikallaan, koska kulttuurierot ovat sen suhteen monesti suuria ja voi syntyä väärinkäsityksiä. Käsi kädessä kulkevat lähinnä pikkutyöt, rakastuneet tai lapsi ja aikuinen. Myös vanhaa ihmistä voidaan tukea kädestä, kun kävellään hänen kanssaan.

Mari Niiranen ja Anne-Maria Nupponen

<http://cc.joensuu.fi/~anuppone/tavat/index.html>

LIITE 2 - Saunaan liittyviä uskomuksia

Perinteisen sanonnan mukaan todetaan: *jos ei sauna, terva ja viina auta, on tauti kuole-
maksi*. Saunalla uskotaan olevan erityinen, yliluonnollinenkin puhdistava vaikutus. Juh-
lapäivien aattoihin liittyvät saunomiset ovat olleet mukavan kokemuksen lisäksi osin
rituaalista puhdistautumista. Joskus saunassa ajateltiin asuvan yksittäisen haltijan, sau-
natontun. Saunassa ei ole saanut kiroilla, että saunan haltija ei suuttuisi.

Saunassa tai löylyssä on uskottu asuvan haltioita, varsinkin tulen väkeä, joka karkottaa
muiden väkien aiheuttamia sairauksia eli vihoja. Erityisen hoitavaksi sauna on voitu
tehdä lämmittämällä se ukkosen särkemillä puilla. Tällöin on ajateltu saatavan voimaa
myös ukkosen väeltä. Eri puulajien käytöllä saunan lämmityksessä oli maagisia tarkoi-
tuksia, samaten eri aineksista kootuilla vastoilla. Esimerkiksi uimassa saatua, veden
väen aiheuttamaa sairautta, *veden vihaa*, on katsottu voitavan hoitaa saunassa. Myös
veden väkeä on voitu käyttää osana hoitoa saunassa, ja sitä on joskus tarkoituksella
"otettu saunaan" kylvetyksessä käytetyn veden mukana.

Saunassa myös loitsuttiin, saunan haltijatar *Auteratarta* ja hänen poikaansa seuraavaan
tapaan

*Löyly-poika Auterinen
Auterettaren tekemä,
hiki vanhan Väinämöisen,
Herran hengestä hyvästä.*

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Savusauna#Savusauna>

LIITE 3 GIMP-ohjeet

Julkaisulupa 7.9.2008

GIMP 2

kuvankäsittelyohjelman
pikaopas

Alkusanat

Tämä oppimateriaali pyrkii esittämään tiiviisti, käytännöllisesti ja suomen kielellä Gimp-kuvankäsittelyohjelman käyttöönoton ja peruskäyttöä. Kohderyhmänä ovat aloittelevat Windows-käyttäjät, joilla on tarve omaksua digikuvien käsittelyn tavallisimmat toiminnot.

Oppimateriaali on laadittu Pohjois-Satakunnan Alueopiston Moodle-on-Demand –hankkeessa ja se on saatavissa PDF-muodossa Alueopiston verkkosivulta osoitteesta www.psao.fi > Julkaisut. Oppimateriaali on vapaasti kopioitavissa Creative Commons

Nimeä– Tarttuva 2.5 –lisenssissä mainituin ehdoin. Katso tarkemmat ohjeet osoitteesta [creativecommons-
mons.org/licenses/by-sa/2.5/deed.fi](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/2.5/deed.fi).

Aineisto kattaa vain pienen osan ohjelman mahdollisuuksista. Lisää ohjeita kaipaavien kannattaa tutkia ohjelman virallista käyttöopasta. Se löytyy englanninkielisenä osoitteesta docs.gimp.org/en/.

Tekijä toivottaa kaikenlaisen palautteen tervetulleeksi - niin korjaukset virheisiin, lisäystoiveet ja vinkit kätevämpään käyttöön. Toivon pikaoppaan julkaisemisen auttavani avoimen lähdekoodin ohjelmistojen käyttöönottoa niin kodeissa, kouluissa kuin työpaikoillakin.

Kankaanpäässä

7.9.2008

Olli Ruohomäki

Yleistietoa ohjelmasta

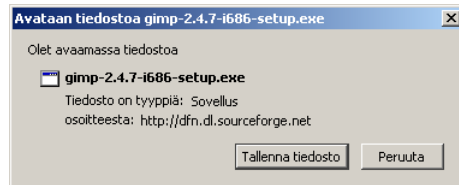
Gimp (GNU Image Manipulation Program) on verkkoyhteisön kehittämä kuvien katselu- ja käsittelyohjelma, joka toimii avoimen lähdekoodin periaatteella, eli on käyttäjille ilmainen. Gimp on jatkuvasti kehitetty ohjelmaprojekti, josta löytyy lisätietoa sen verkkosivulta osoitteesta www.gimp.org. Ohjelmaa on kehitetty jo siksi kauan, että sen ominaisuudet ovat jo siksi riittäviä, että se alkaa olla varteenotettava vaihtoehto kevyttä kuvankäsittelyohjelmaa etsiville.

Gimpin voi ladata monilta eri palvelimilta (esim. www.download.fi tai www.tucows.com). Ohjelman viralliselta kotisivulta voi kuitenkin helpoimmin tarkistaa, mikä sen uusin levitysversio on.

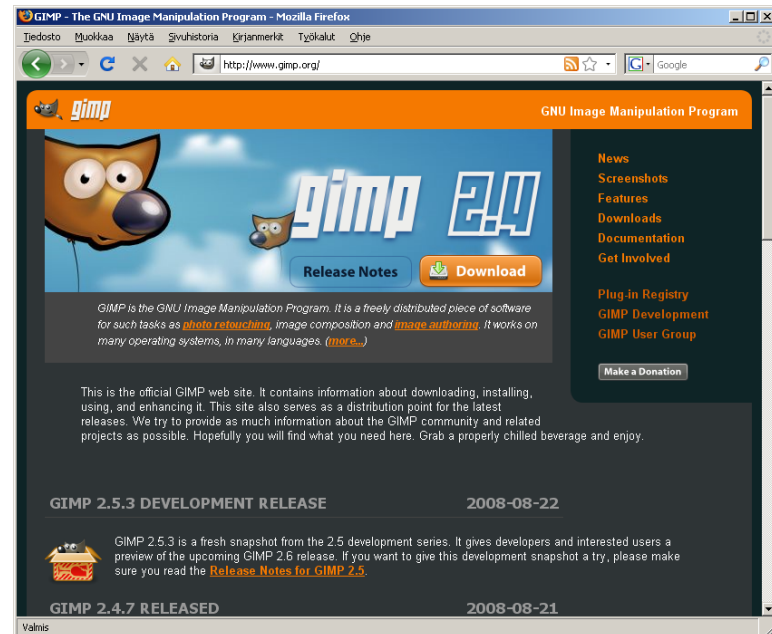
Lisätietoa: Avoimen lähdekoodin ohjelmistoista on lähes aina saatavilla ohjelmistokehittäjille tarkoitettuja versioita (*developer*, *dev*, *beta*), jotka eivät välttämättä vielä täysin toimi tai ole aivan vakaa. Yleiseen levitykseen tarkoitetuista versioista käytetäänkin merkintää *stable*, millä ei tarkoiteta hevostallia, vaan sitä, ettei se kaatuile yhtä paljon kuin kehitysversiot.

Ohjelman lataaminen

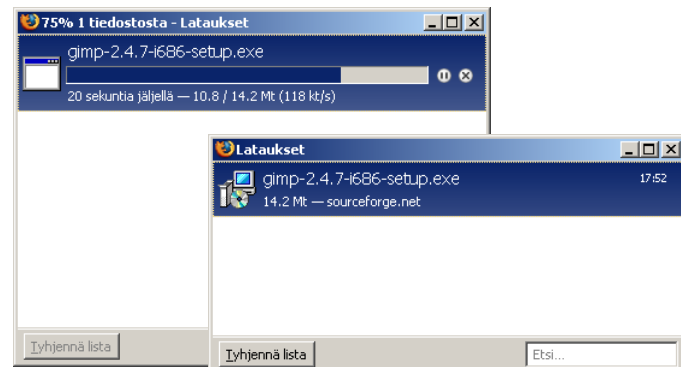
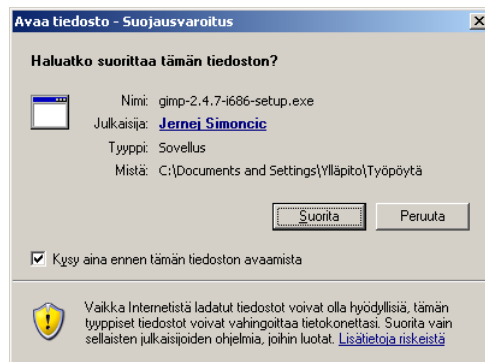
1. Käynnistä selain ja siirry verkko-osoitteeseen www.gimp.org
2. Valitse *Download*-painike
3. Valitse *Download Gimp 2.x.x – installer for Windows 2000 and above.*
4. Valitse Tallenna tiedosto.

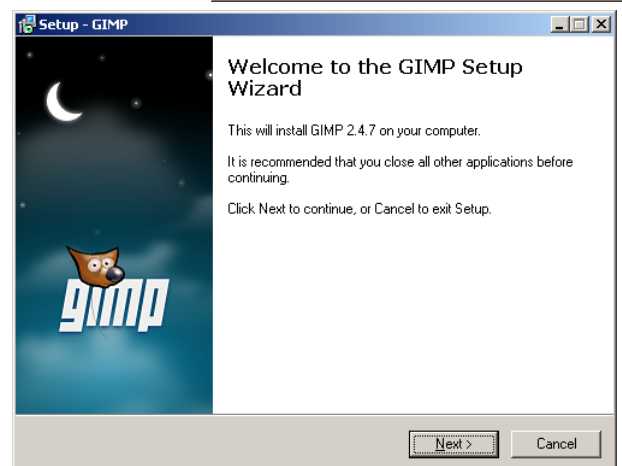
5. Kun tiedosto on latautunut, kaksoisnapauta Lataukset-ikkunasta asennustiedostoa.

6. Valitse **Suorita**-painike.

7. Kun ohjelman asennus käynnistyy valitse **Next > Next > Install now > Finish.**

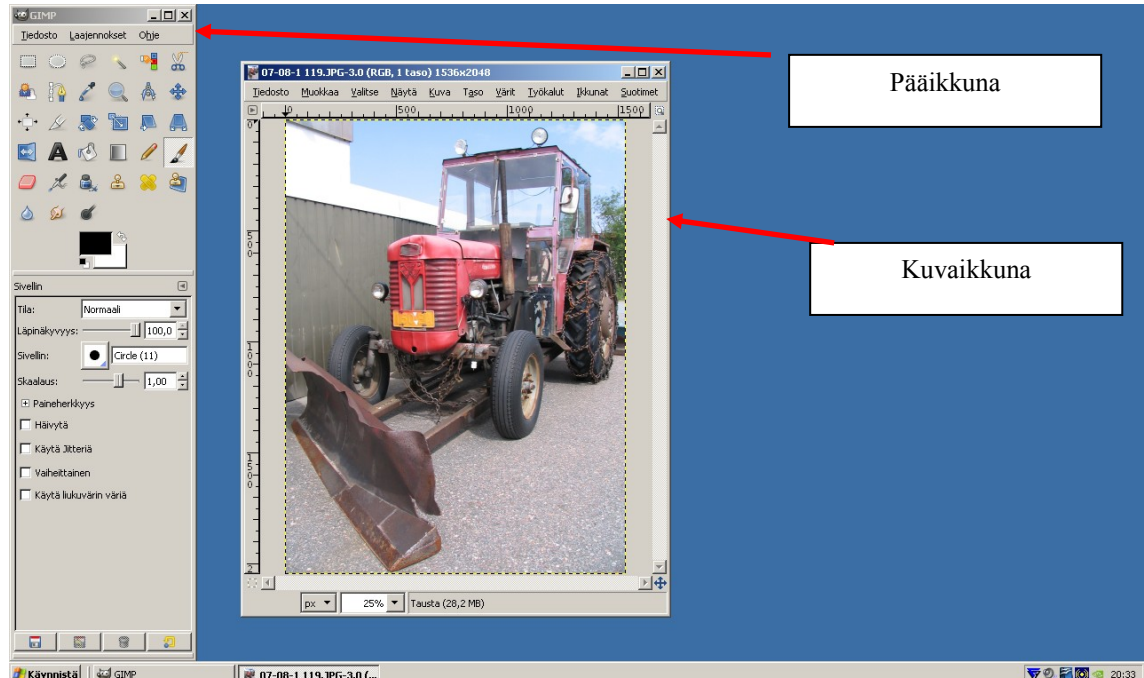

Lisätietoa:

- Mikäli et voi asentaa ohjelmaa, voi syynä olla se, että käyttäjätunnukseksi ei ole riittäviä oikeuksia. Sinun täytyy kirjautua järjestelmänvalvojan oikeuksilla voidaksesi asentaa ohjelmia.
- Ohjelman 2.4.7 ei näytä enää vaativan erikseen asennettavaa *GTK+ Runtime Environment* -pakettia, mikä teki aiempien versioiden käyttöönoton hankalammaksi.

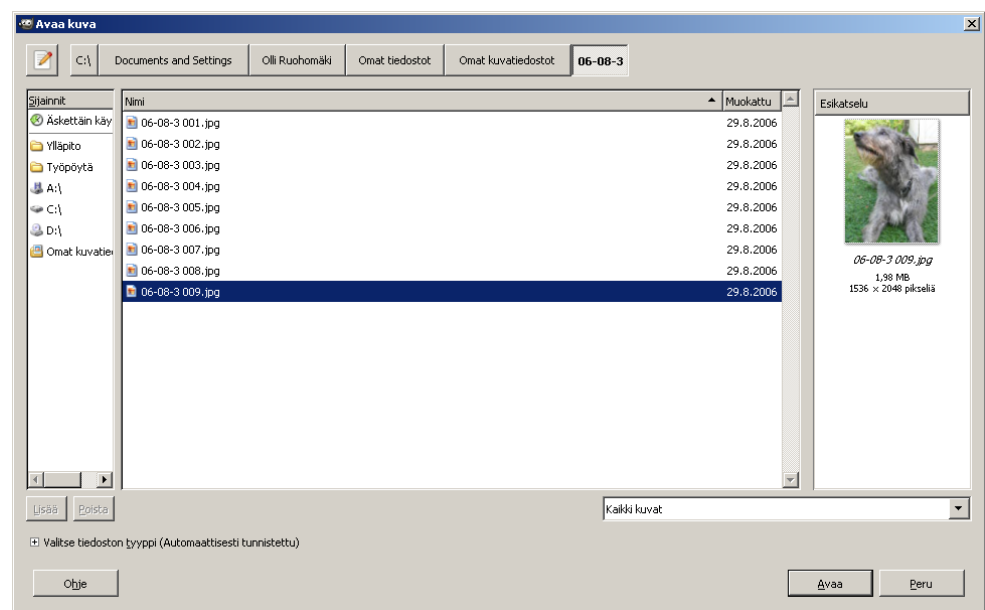
Ohjelman käyttö

Ohjelman käyttöliittymä näyttää perinteisiin Windows-ohjelmiin tottuneelle oudolta. Työkalupalkit ja käsiteltävät tiedostot ovat erillisiä ikkunoita vailla koko ruudun täyttävää ohjelmaikkunaa. Nimeän ne tässä ohjeessa pääikkunaksi ja kuvaikkunaksi.

Tiedoston avaaminen

Valitsemalla pääikkunasta **Tiedosto**-valikosta **Avaa** tulee näytölle tiedostoikkuna, jolla voi selata asemia, kansioita ja valita tiedostoja muokattavaksi. Kuvaa pitää napsauttaa, jotta sen esikatselu tulee näkyviin. Nopein tapa avata tiedosto on kaksoisnapsauttaa sitä.

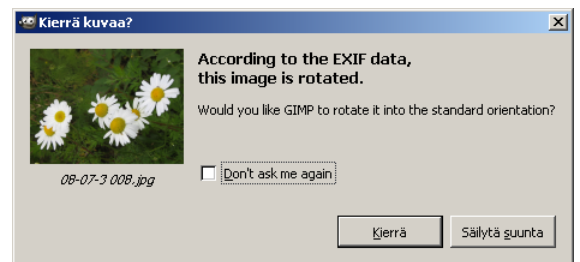
Linux-tyylisen tiedostonhallintaikkunan heikkous on siinä, että se näyttää esikatselussa vain valitun tiedoston. Jos sinun pitää löytää suuresta tiedostomäärästä tietty kuva, kannattaa avata kuvat sisältävä kansio suoraan Windowsissa, ottaa **Näytä**-valikosta vaihtoehto **Esikatselukuvat**, valita miniatyyrikuvien perusteella haluttu kuva muokattavaksi, napsauttaa sen kohdalla hiiren oikeaa painiketta ja valita **Edit with Gimp**. Tämä käynnistää Gimp-ohjelman tarvittaessa.

Kuvaa avatessaan ohjelma lukee myös kameran kuvan mukana tallentamat tiedot (*EXIF data*). Viereinen ilmoitus kertoo, että kamera on tallentanut kuvan pystysuunnassa ja ohjelma kysyy, halutaanko se kääntää vastaamaan asentoa, jossa se on alun perin otettu.

Kuvaikkunan zoomaus

Kuva avautuu sellaisessa suurenoksessa, että se näkyy kokonaan ruudulla.

Kuvan suurennosta kuvaikkunassa on hyödyllistä osata muuttaa, kun halutaan tarkastella tai muokata kuvan yksityiskohtia.

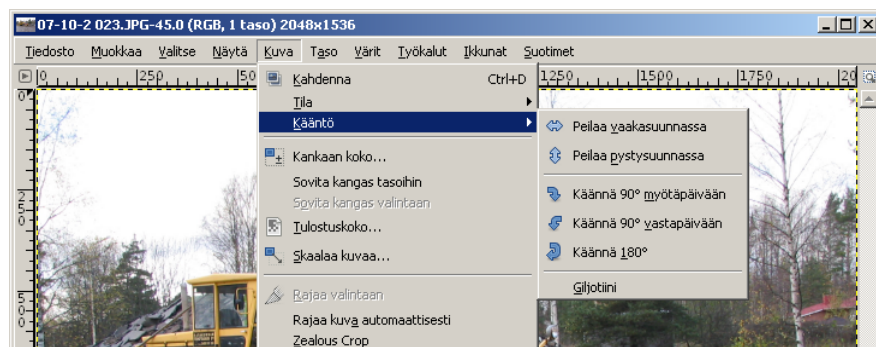
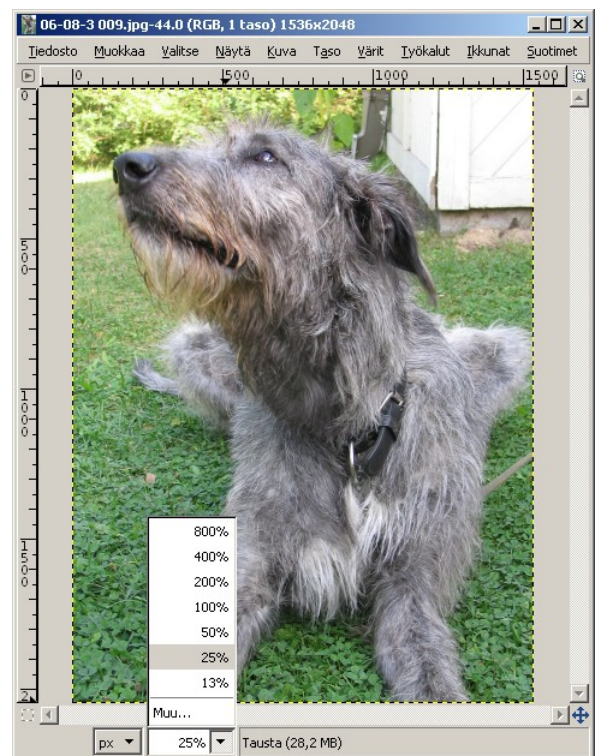
Voit muuttaa suurennosta kuvaikkunan alareunan valikosta.

Huomaa, että toiminto ei vaikuta kuvatiedoston tai tulostuksen kokoon.

Niksi: Nopeampi tapa suurenoksen muuttamiseen on painaa näppäimistöltä **Ctrl**-näppäin pohjaan ja pyörittää hiiren rullaa.

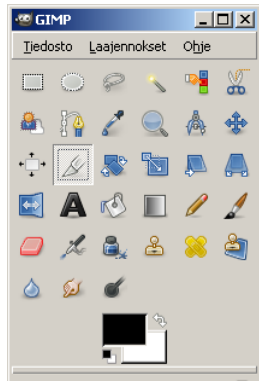
Kuvan kääntäminen

Kun kuva halutaan kääntää toiseen asentoon, valitaan kuvaikkunan **Kuva**-valikosta **Kääntö** ja alavalikosta haluttu vaihtoehto.

Kuvan rajaaminen

Valokuvia ei aina ehdi rajata kuvaushetkellä kuvauskohteeseen ja usein kuvien reunoille jää pieniä koh- teita, jotka kiinnittävät turhaan huomiota ja tekevät kuvasta sekavamman näköisen. Toisinaan taas kuvan muoto täytyy sovittaa käyttökohteeseensa, jolloin digikameran 4:3 kuvakoko ei kelpaa.

Kuva rajataan valitsemalla pääik- kunasta **Rajaus- työkalu** ja piirtä- mällä kuvaikku- naan alueen, joka halutaan jättää. Pois leikkautuva alue näkyy hämär- tyneenä.

Voit muuttaa raja- usta vetämällä

hiirellä valitun alueen kulmissa oleviin neli- öihin.

Kun aluevalinta on sopiva, napsauta hiirellä valitulla alueella, niin sen ulkopuolelle jäävä osa leikkautuu pois ja kuva-alue pienenee.

Viereisessä kuvassa olevat kukat ovat otok- sessa harmillisen erillään kahdessa ryhmässä. Ongelma poistuu kun kuvasta rajataan pois ylemmät kaksi kukkaa.

Kontrastin säätäminen

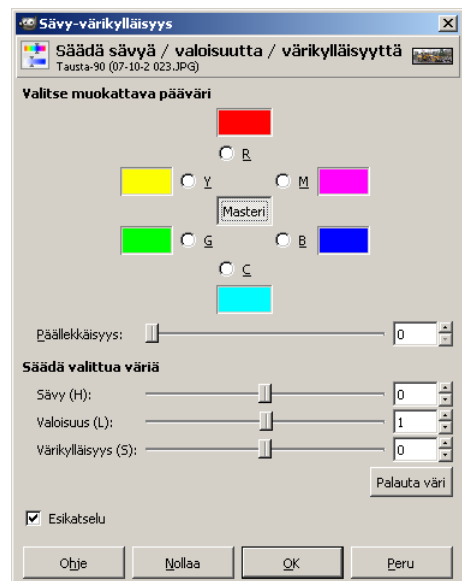
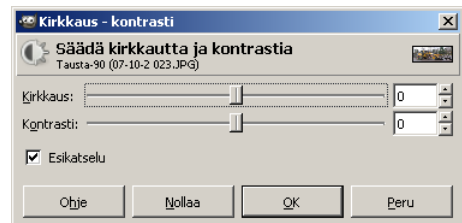
Kontrastia säätämällä voi jonkin verran korjata hämäräk- si jäänyttä kuvaa. Se tapahtuu valitsemalla kuvaikkunan **Värit**-valikosta **Kirkkaus-kontrasti**. Esiin tulee ikkuna, jossa on kaksi liukusäädintä näiden arvojen säätämiseen. Esikatselu näyttää säätöjen vaikutuksen suoraan kuvassa, joten toiminto on hyvä pitää päällä.

Värien säätäminen

Värisävyjen säätämiseen löytyy monipuolinen työkalu valitsemalla kuvaikkunan **Värit**-valikosta **Sävy-värikylläisyys**. Voit säätää kaikkia värejä yhtä aikaa (Masteri) tai valita säädettävän värin erikseen.

Etenkin tämän työkalun kohdalla on hyödyllistä osata palauttaa säädöt alkuperäisiin arvoihinsa. Tämä tapahtuu **Nollaa**-painikkeella.

Muutokset tulevat voimaan kun valitset **OK**-painikkeen.

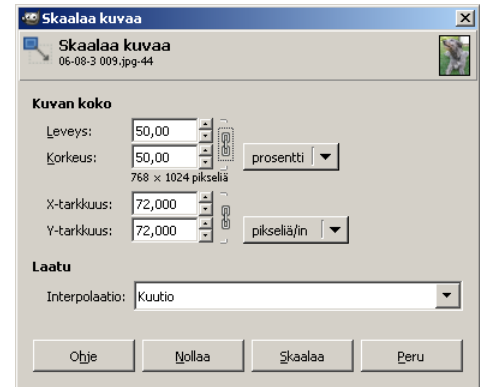

Kuvan pienentäminen

Kuvakoon muuttamisen peruseräteenä on, että kuvia voidaan sen avulla pienentää. Vaikka suurentaminenkin on teoriassa mahdollista, se heikentää valokuvien laatua siksi paljon, että sitä kannattaa välttää.

Kuvan pienentämistoiminto löytyy kuvaikkunan **Kuva**-valikon kohdasta **Skaalaa kuvaa**. Esiin tulee kyselyikkuna, jossa näkyy aluksi kuvan koko kuvapisteinä.

Valokuvaajan neuvoa noudattaen pienennys kannattaa tehdä tasan kymmeninä prosentteina (90%, 80%, 70%, 60% tai 50%). Tällöin kuvan laatu ei heikkene liikaa muunnoksessa. Tämä onnistuu siten, että mittayksikön muuttaa prosentiksi ja arvon kirjoittaa näppäimistöllä (esim kuvan 50%).

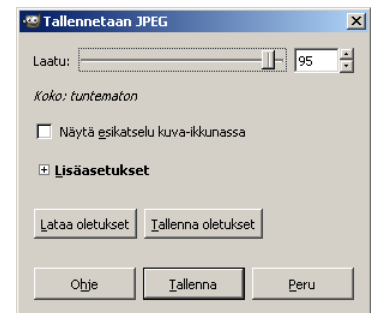

Muokatun kuvan tallentaminen

Hyvä neuvo on säästää aina alkuperäinen otos, vaikka niitä tarvitseekin muokata. Joskus muokkaamisessa innostuu niin paljon, että myöhemmin huomaa, että vähempikin olisi riittänyt. Tällöin on välttämätöntä, että työn voi aloittaa alkuperäisestä kuvasta.

Muokattu kuva tallennetaan valitsemalla kuvaikkunan **Tiedosto**-valikosta **Tallenna nimellä**, muuttamalla tiedostonimeä sopivasti, jotta sen erottaa alkuperäisestä ja valitsemalla Tallenna-painike.

JPG-kuvien tallentamisessa tulee vielä kyselyikkuna, jossa voi valita kuvalle pakkausasteen. Mitä korkeampi laatu (arvo lähellä sataa) sitä vähemmän kuva huononee jokaisella tallennuskerralla, mutta sitä enemmän kuvatiedosto vie tilaa levyiltä. Jos laatua pienentää kuvatiedosto pienenee, vaikkakin kuvan laadun kustannuksella.

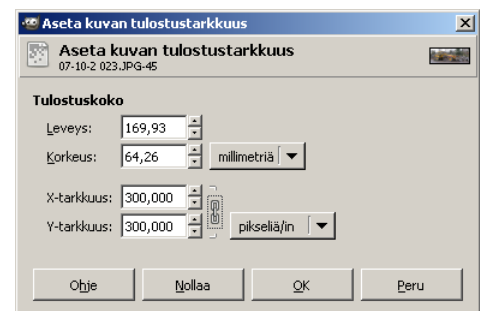

Niksi: Toinen kätevä keino suojella alkuperäisiä kuvia on heti alkuperäisen kuvan avaamisen jälkeen ottaa siitä työkopio. Tämä tapahtuu valitsemalla kuvaikkunan Kuva-valikosta Kahdenna. Alkuperäisen kuvan voi nyt sulkea ja työstää kopiota rauhassa. Kun se tallennetaan sille annetaan uusi nimi.

Tulostuskoon asettaminen

Digikuva voidaan tulostaa halutussa koossa. Sen voi määrittellä valitsemalla kuvaikkunan **Kuva**-valikosta **Tulostuskoko**. Esiin tulee kyselyikkuna, josta mittayksikön kannattaa muuttaa millimetreiksi.

Huomaa: A4-paperi on kooltaan 297 x 210 mm, mutta tulostimet eivät aivan reunaan voi tulostaa, vaan reunoihin on jätettävä muutaman milli varaa.

Ohjelman lopettaminen

Ohjelma lopetetaan normaaliin tapaan pääikkunan **Tiedosto**-valikon **Lopeta**-toiminnolla.

LIITE 4 PhotoStory-ohjeet

PHOTO STORY-OHJEET Julkaisulupa 2.9.2008

Microsoft PhotoStory 3 –pikaopas

Pohjois-Satakunnan Alueopisto 2008 Olli Ruohomäki

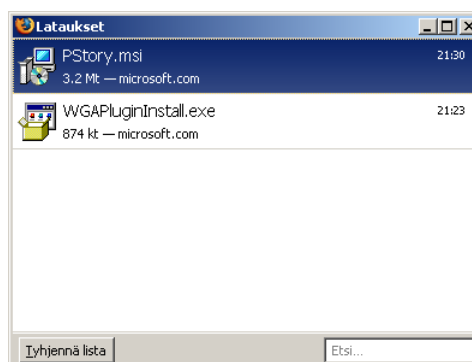
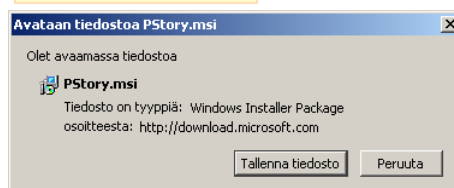
Tämä oppimateriaali on julkaistu vapaasti kopioitavaksi ja käytettäväksi Creative Commons *Nimeä–Tarttuva 2.5* –lisenssissä mainituin ehdoin. Katso tarkemmat ohjeet osoitteesta creativecommons.org/licenses/by-sa/2.5/deed.fi. Aineisto on laadittu Moodle-on-Demand –hankkeessa ja se on saatavissa Pohjois-Satakunnan Alueopiston verkkosivulta www.psao.fi > Julkaisut.

PhotoStory 3 on Microsoftin julkaisema ilmaisohjelma, jolla voi laatia digikuvista multimediaesityksiä. Niitä voi halutessaan elävöittää vaihtumistehosteiden, kameraliikkeiden, tekstitysten sekä taustamusiikin avulla. Valmiin esityksen voi tallentaa Windows Media Video –muotoon, jolloin sitä voi näyttää normaalilla mediasoittimella.

*Kankaanpäässä
2.9.2008
Olli Ruohomäki*

Ohjelman lataaminen ja asentaminen

1. Siirry ohjelman suomenkieliselle kotisivulle osoitteeseen:
www.microsoft.com/finland/windowsxp/digitalphotography/photostory/default.mspx
2. Siirry sivulle ”Lue järjestelmävaatimukset” ja valitse ”Lataa PhotoStory 3” –linkki.
3. Jos koneellasi ei ole Aito Microsoft ohjelmisto –kampanjan edellyttämää selainlisäkettä, se pyydetään lataamaan ja asentamaan ohjelman nimeltä ”WGAPuginInstall”. Tähän on suostuttava, jotta päästään jatkamaan.
4. Selainlisäkkeen asentamisen jälkeen pääset sivulle, mistä löytyy latauslinkki ”PStory.msi” nimiseen asennuspakettiin. Valitse **Lataa**-painike.
5. Kun selain löytää tiedoston, valitse **Tallenna tiedosto** –painike.
6. Kun tiedosto on ladattu, **kaksoisnapsauta** sen nimeä Lataukset ikkunassa ja asennus alkaa.

7. Esiin ponnahtaa suojausvaroitus, josta valitaan **Suorita**-painike.
8. Aloita asennus valitsemalla **Seuraava**-painike, **Hyväksyn käyttöoikeussopimuksen ehdot** > **Seuraava** > **Seuraava** > **Asenna** > **Valmis**.

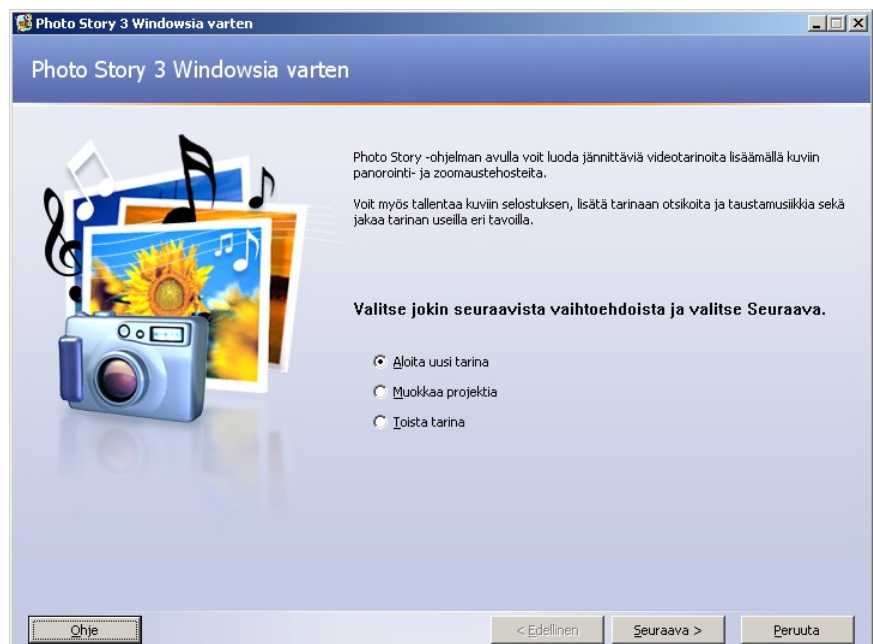
Lisätietoa: Ohjelmisto vaatii vähintään 700 MHz:n P3-tasoisien prosessorin, 400 MB kiihtolevytilaa ja 256 MB keskusmuistia. Koneella on myös oltava Windows Media Player 10.

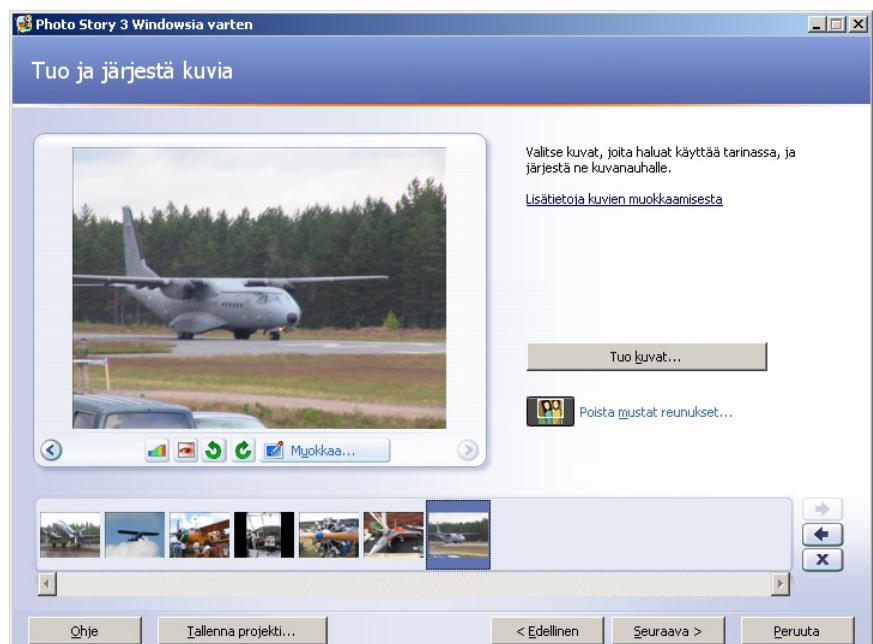
Ohjelman käyttö

PhotoStory toimii perinteisistä hyötyohjelmista poiketen samaan tapaan kuin ohjattu toiminto. Toiminnot käydään läpi vaihe kerrallaan ja niissä siirrytään Seuraava / Edellinen -painikkeilla.

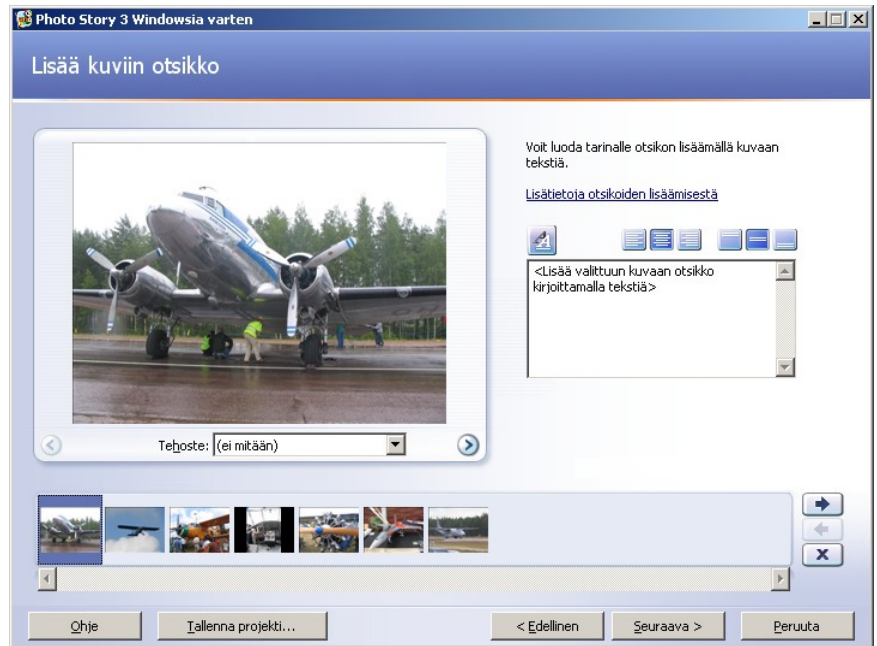
1. Käynnistä ohjelma valitsemalla Käynnistä-valikosta Kaikki ohjelmat > Photo Story 3 Windowsia varten.
2. Valitse **Aloita uusi tarina** ja paina **Seuraava** -painiketta.

3. Valitse **Tuo kuvat** -painike.
4. Etsi ja valitse kuvat tiedosto kerrallaan normaalin tiedostoikkunan avulla.
 - Esitykseen tuodut kuvat näkyvät alareunan aikajanaalla.
 - Voit muuttaa esitysjärjestystä vetämällä kuvia aikajanaa pitkin hiirellä.
5. Kun kaikki kuvat on tuotu, valitse **Seuraava**-painike.

6. Kirjoita halutessasi kuvatekstit. Voit valita tekstitettävät kuvat napsauttamalla alareunan aikajanan pikkukuvia.
7. Kun halutut tekstit on lisätty valitse taas **Seuraava**-painike.

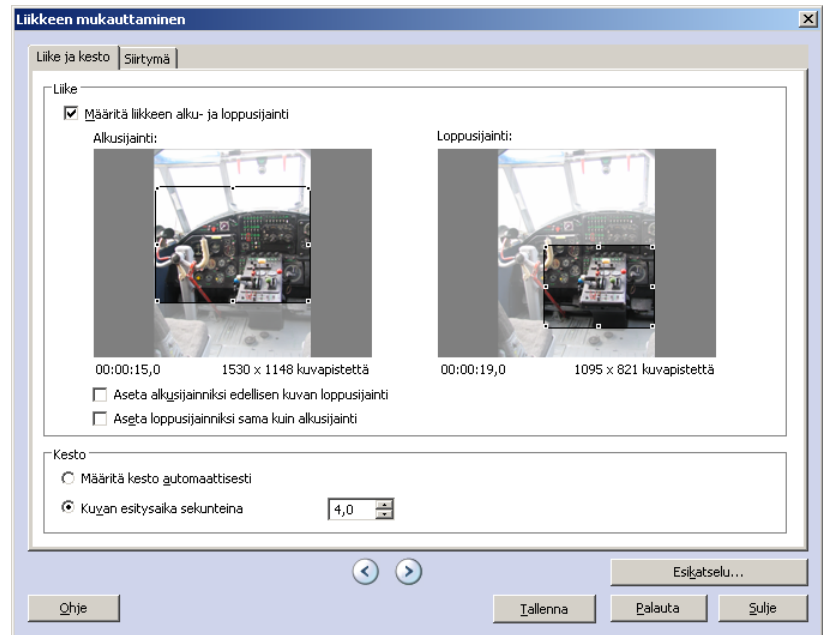
8. Voit halutessasi nauhoittaa esitykseen selostusäänen tietokoneen mikrofonilla.
9. Jos haluat lisätä kuviin vaihtumistehtöitä tai kameraliikkeitä valitse **Mukauta liike**-painike.

Lisäämällä valintamerkki kohtaan **Määritä liikkeen alku- ja loppusijainti**, vedä hiirellä näkyvää aluetta kuvaava neliö haluamaasi kohtaan ja vedä se kulmapisteestä haluamasi kokoiseksi.

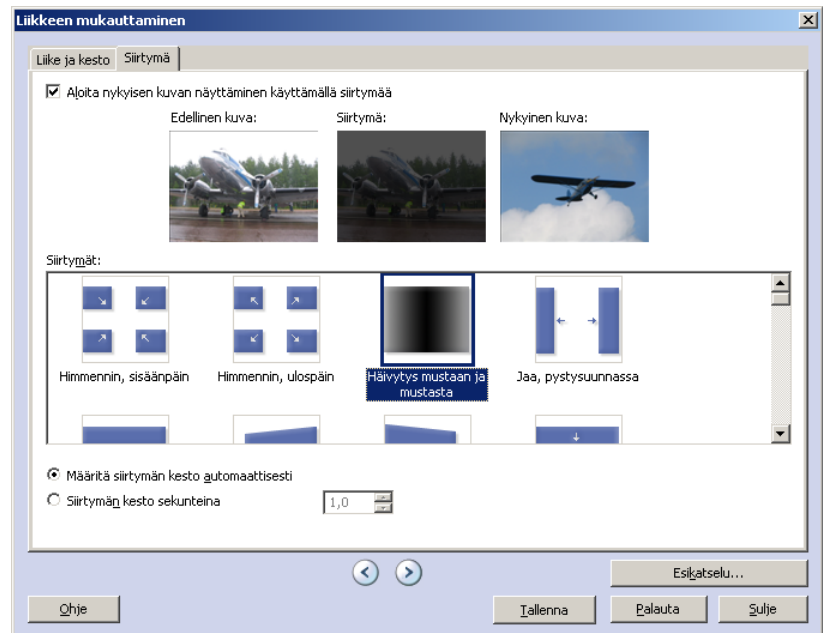
Kun liike on valmis, valitse **Tallenna**- ja **Sulje** -painikkeet.

Viereisessä kuvassa näkyvä kameraliike vie kameraa koko mittariston näkymästä kohti keskikonsolin säätökahvoja neljä sekuntia kestävänä kameraliikkeenä.

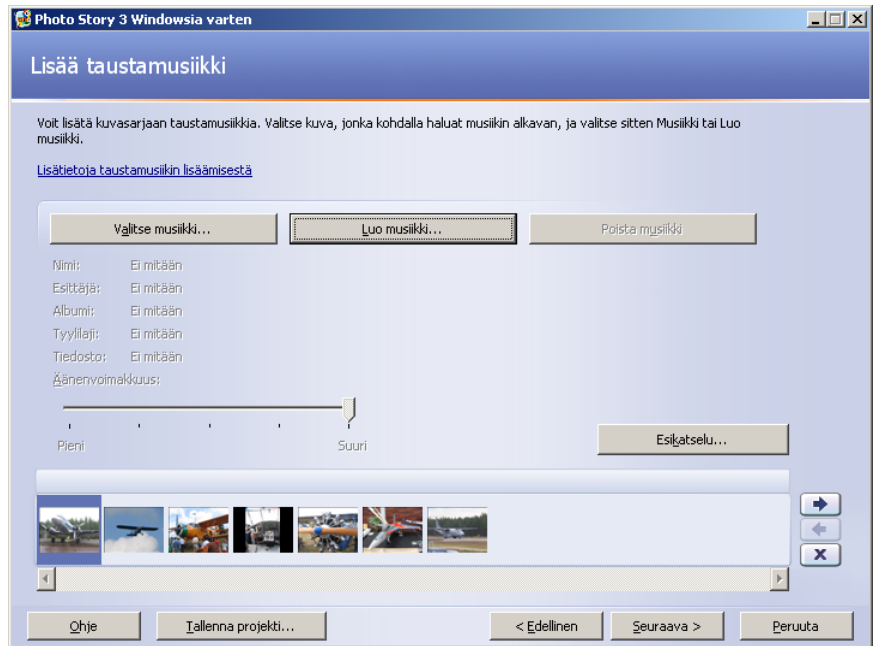

Kuvien vaihtumistehoste on voi valita valitsemalla **Siirtymä**-välilehden ja napsauttamalla haluamaansa siirtymää.

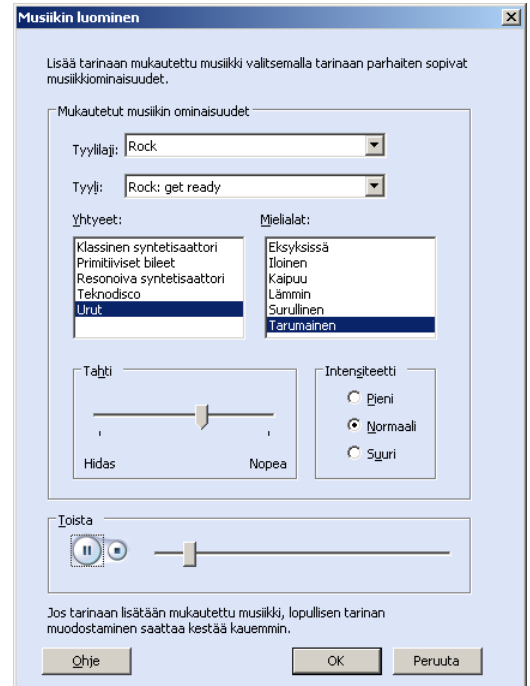
Kun siirtymätehoste on sopiva valitse **Tallenna** ja **Sulje**-painikkeet.

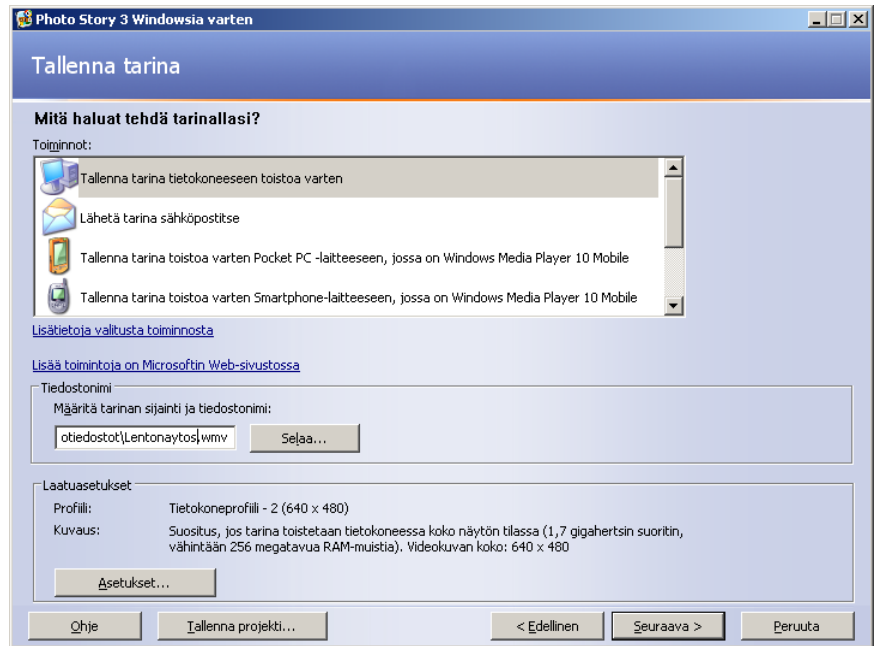
10. Voit lisätä esitykseen taustamusiikin valmiista äänitiedostosta valitsemalla **Valitse musiikki**.
11. Voit lisätä esitykseen instrumentaalimusiikkia ohjelman sävellysautomaatilla valitsemalla **Luo musiikki**.

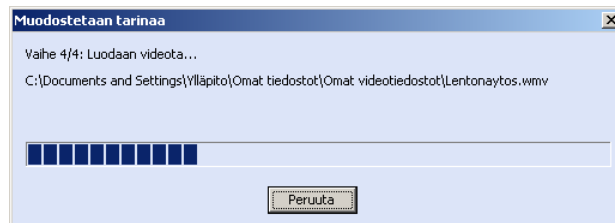
12. Voit vaikuttaa taustamusiikkiin muuttamalla sen asetuksia:
 - Valitse yläreunan valikoista tyyli-laji ja sen alalaji tyyli-valikosta.
 - Voit vaikuttaa soitinvalintoihin Yhtyeet-listalta.
 - Voit valita duuri- ja mollisovituksia sekä hieman melodiaankin mieliala-listalta.
 - Voit muuttaa musiikin tempoa tahtisäätimellä.
 - Voit esikuunnella asetukset Toistapainikkeella.
 - Kun olet löytänyt sopivan musiikin kuittaa se OK-painikkeella.
13. Valitse Lisää taustamusiikki-ikkunassa Seuraava-painike.

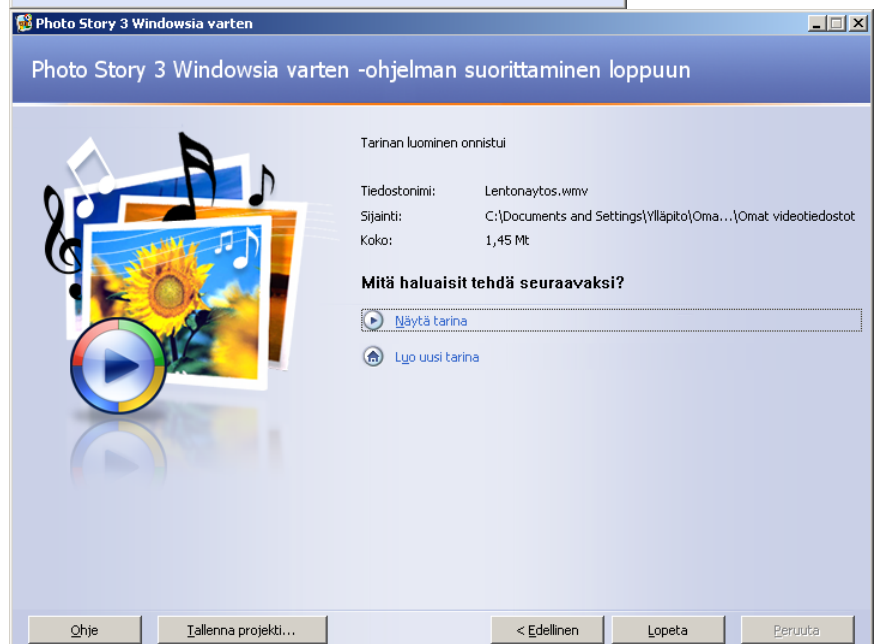
14. Valitse **Tallenna tarina tietokoneeseen toistoa varten** (oletuksena).
15. Anna esitystiedostolle tunnistettava nimi.
16. Valitse **Seuraava**-painike.

17. Ohjelma luo esitystiedoston.

18. Kun tarina on luotu, voit katsella sen valitsemalla **Näytä tarina** tai lopettaa ohjelma valitsemalla **Lopeta**-painike.

Ohjelman, vahvuuksia ovat ilmaisuus, helppokäyttöisyys ja suomenkielisyyt. Kehittämiskohteita ovat vähäinen tuki erilaisille tallennusmuodoille (esim. Flash-videoksi tai PowerPoint-esityksiksi), tekstityksen rajalliset muotoiluvaihtoehdot sekä kameraliikkeiden omapäinen soveltaminen kaikkiin kuviin. Ohjelma on epäilemättä hyvin käyttökelpoinen kotikäytössä ja etenkin lasten helposti opittavissa. Perinteisiin esitysgrafiikkaohjelmiin tottunut käyttäjä saattaisi kaivata vaihe kerrallaan etenemisen sijasta perinteistä valikkopohjaista ohjelmaa, missä kaikki toiminnot olisivat yhtä aikaa saatavilla.

LIITE 5 Esimerkki Verkkoon vihtomaan -kurssista Moodlessa

- [Paperinvalmistus / Handcrafted paper file](#)
- [Kynttilän valmistus hiekkamuotissa /Candles in the Sand file](#)
- [Mehiläisvahakynttilän valmistus / beeswax candle making part one file](#)
- [Neulontaa vasenkätisille / backwards knitting file](#)
- [Kudontaa / Weaving file](#)
- [Explain How to Make a Beeswax candle](#)

Kehittämishanke: Verkkoon vihtomaan

◀ Previous activity

You are here

- [Moodle](#)
- / ► [KH-VV](#)
- / ► [Assignments](#)
- / ► Explain How to Make a Beeswax candle

First, watch the Beeswax candle making part one video clip.

Second, explain in English how to make a beeswax candle. You can write the instructions or make an audio clip (try to make it short enough to run with the video).

Third, write a list of five words or expressions you think are useful for everyone to learn. Share your list on the conversation forum!

Upload a file (Max size: 5MB)

Upload this file